

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РАДІОЕЛЕКТРОНІКИ

МАТЕРІАЛИ 23-ГО МІЖНАРОДНОГО
МОЛОДІЖНОГО ФОРУМУ

**«РАДІОЕЛЕКТРОНІКА ТА МОЛОДЬ
У ХХІ СТОЛІТТІ»**

16–18 квітня 2019 р.

Том 11

**КОНФЕРЕНЦІЯ
«УКРАЇНА В ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОМУ
ТА МОВНОМУ ПРОСТОРІ»**

2019

23-й Міжнародний молодіжний форум «Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті». Зб. матеріалів форуму. Т. 11. – Харків: ХНУРЕ, 2019. –114 с.

До збірника внесені матеріали 23-го Міжнародного молодіжного форуму «Радіоелектроніка та молодь у XXI столітті».

Видання підготовлено кафедрою українознавства
Харківського національного університету радіоелектроніки

61166, Україна, Харків, просп. Науки, 14
тел./факс: (057) 7021397

E-mail: mref21@nure.ua

© Харківський
національний університет
радіоелектроніки (ХНУРЕ), 2019

Програмний комітет конференції

- Циганенко В.Л.** доцент, завідувач кафедри українознавства ХНУРЕ.
- Явтушенко В.М.** декан факультету навчання іноземних громадян,
доцент кафедри українознавства ХНУРЕ,
- Морозова Л.Ю.** доцент, заступник декана ФНІГ ХНУРЕ.
- Сергієва А.В.** заступник декана факультету навчання іноземних громадян,
старший викладач кафедри українознавства ХНУРЕ.

Секція 1
УКРАЇНСЬКА МОВА
ВІД ДАВНИНИ ДО СУЧАСНОСТІ

ФЕНОМЕН ЗАБУТТЯ

Борисенко Л. А.

Науковий керівник – канд. філол. наук, ст. викладач Гарбар М. А.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)
e-mail: lesia.borysenko@nure.ua

Ukrainian literature has a great social and political significance. The 20th century was hard for Ukraine, when writers were forced to emigrate because of the repression of the Soviet Union. They continued to be patriots of their country and write Ukrainian language stories. One of them is Yevhen Malanyuk, who made a great contribution to the development of Ukrainian literature. It is very important to know the history of your country, its struggle for freedom and happy life, so the topic about writer-emigrants is relevant so much.

Український критик та літературознавець М. Слабошпицький зазначає, що українську літературу слід розглядати в історико-літературному контексті [3]. Звернемося до творчості одного з українських поетів першої половини ХХ століття Євгена Маланюка. Здавалося б, поезія і проза Є. Маланюка має і належну оцінку, і всебічний аналіз, проведений вітчизняними та зарубіжними літературознавцями, але вивчення творчості поета залишається актуальним і досі. Це зумовлено, насамперед, тим, що багато творів Є. Маланюка не було опубліковано на батьківщині письменника.

За часів Жовтневого перевороту поети, що залишилися в радянській державі, стали відомі як українські радянські поети (П. Тичина, М. Рильський, В. Сосюра, М. Бажан та інші). За словами М. Слабошпицького, їм майже під дулом пістолета прийшлося виконувати соціальне замовлення партії, оспівуючи колективізацію та індустріалізацію. Тим часом поезія Євгена Маланюка в «червоній» Україні майже зникла. Твори, які встигли побачити світ, було знищено або зачинено в спецфондах. Радянською пропагандою для нападів було обрано декілька імен, зокрема і ім'я Євгена Маланюка [3, с.87]. Прізвище українського митця-патріота було внесено червоною контррозвідкою до списку антирадянських діячів із числа українських емігрантів, котрі підлягають негайній депортації або фізичному знищенню.

Змушений знаходитися за межами Батьківщини, Євген Маланюк намагався зрозуміти причини поразки Української Народної Республіки. Ці роздуми знаходили відображення у поетичних рядках, які вирізнялися дивним поєднанням щемливості, жалю і водночас жорсткості. Поет завжди переймався долею Батьківщини. В одному з листів до Н. Лівицької-Холодної він писав: «На Україні голод... На Херсонщині доїдають яшний

хліб... На східних окраїнах степу вже їдять лободу» [2, с. 313]. Страшні часи голоду та репресій були відображені у вірші «Вислід».

Після тривалого перебування у таборах для переміщених осіб Євген Маланюк у 1949 році відплив до Америки, де прожив до самої смерті. З часом він зміг влаштуватися за фахом на інженерну посаду, на якій працював до літнього віку. Але в той самий час Маланюк не зупиняв свої роботи на ланах прози та поезії. Слід відмітити, що Євген Маланюк ніколи не жалкував про свій вибір, ніколи не зраджував собі та своїм патріотичним ідеям, незважаючи на життєві складнощі. В еміграції було видано декілька збірок віршів – «Влада», «П'ята симфонія», «Серпень». Крім того, упорядковано два томи літературознавчих, культурологічних статей та нарисів. Це видання мало назву «Книга спостережень», а статті були присвячені митцям-емігрантам, класичній літературі, письменникам України радянських часів. Епіграфом до «Книги спостережень» Є. Маланюк узяв слова українського мислителя В'ячеслава Липинського: «...Україна не твориться хитрими спекуляціями, а тільки великим і організованим ідейним поривом...Тільки великим хрестовим походом Духу на українське пекло тілесних пристрастей і хаосу матерії можна створити Україну». Сьогодні ці пророчі слова звернені до кожного з нас. Бо, як сказав Євген Маланюк в одній із доповідей, щоб повстала держава, мусить перш за все існувати ідея цього повстання... Ідеї виростають й мужніють на ґрунті національної культури...Дійсними творцями життя є мислителі, апостоли ідеї. Справжніми пророками історичних подій є митці і, насамперед, – поети [1, с. 65].

Протягом тривалого періоду Євген Маланюк був відомий у Польщі, Німеччині, Канаді, США, там, де його твори друкували. До рідної України творчість поета повернулася лише після його смерті. Постать Євгена Маланюка вагома й непересічна. З поета-емігранта він перетворився на класика української літератури ХХ століття. Його творчість та життєвий шлях є предметом для дослідження, про що свідчать численні праці літературознавців. А весь спадок поета можна описати його словами:

Мій ярий крик, мій біль тужавий
Випалюючі ржу і гріх,
Ввійде у складники держави,
Як криця й камінь слів моїх.

Література

1. Волочай М. Загадка довгого мовчання. / М. П. Волочай. // Проблеми сучасної філології: лінгвістика, літературознавство, лінгводидактика: Збірник наукових праць. Полтава: Освіта, 2008. С. 62–66.

2. Маланюк Є. Невичерпальність. Поезії, статті. / Упоряд., передмов. та приміт. Л.В.Куценка. К., 2001. 318 с.

3. Слабошпицький М. 25 поетів української діаспори / М. Слабошпицький. К., 2006. 728 с.

ДІЛОВА ТЕЛЕФОННА РОЗМОВА

Бугаєвський М. С., Некрасова А. О.

Наук. керівник – к.п.н., доц. каф. українознавства Бугаєвська Ю. В.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

(61002, Харків, вул. Я. Мудрого (Петровського), 25,

кафедра українознавства, тел.: (050)081-68-08)

E-mail: bugaevskaylia@ukr.net

One of the varieties of business communication is a telephone conversation. It expands, accelerates business contacts, provides the opportunity to promptly transmit or accept a message. The choice of linguistic tools for a telephone conversation depends on who, who, where, to whom and for what purpose the caller. Conditional telephone conversation can be divided into official and private. Each of them requires appropriate etiquette.

Взагалі етикет – це установлені норми поведінки і правила ввічливості в якому-небудь товаристві. Важливим аспектом ділового спілкування є етика мовлення, тобто конкретно-історична система мовних засобів відповідно до форми моральної свідомості і поведінки людини. Одним із різновидів ділового спілкування є телефонна розмова. Вона розширює, прискорює ділові контакти, дає можливість оперативно передати чи прийняти певне повідомлення [2].

У телефонній розмові беруть участь двоє співрозмовників: той, хто телефонує, і той, хто приймає інформацію. Може бути й третя особа – посередник, який з'єднує співрозмовників. Тут особливо важливими є слова ввічливості: вибачте, будь-ласка, дякую.

Вибір мовних засобів для телефонної розмови залежить від того, хто, куди, кому і з якою метою телефонує. Умовно телефонну розмову можна поділити на офіційну і приватну. Кожна з них вимагає відповідного етикету.

Телефонна розмова, як правило, починається з привітання. Не слід запитувати: з ким я говорю? Якщо розмовляє не той, з ким ви хочете поговорити, необхідно попросити викликати потрібну людину. Робити це слід коректно, ввічливо. Розмова телефоном має бути спокійною, розбірливою, чемною, лаконічною. Тому треба заздалегідь її продумати.

Також важливим є вміння слухати співрозмовника. Вихована людина не буде перебивати співрозмовника чи виправляти [1].

За етикетом завершує телефонну розмову як у діловому, так і в приватному спілкуванні, її ініціатор. Завершуючи телефонну розмову, обов'язково треба попрощатися.

Службова телефонна розмова складається з таких *етапів*:

1) налагодження контакту; 2) викладення сутності справи (повідомлення мети дзвінка, підхід до питання, обговорення повідомленої

інформації); 3) закінчення розмови.

Телефонна розмова – один із різновидів усного мовлення, що характеризується специфічними ознаками:

– співрозмовники не бачать одне одного й не можуть скористатися невербальними засобами спілкування, тобто через відсутність візуального контакту передати інформацію за допомогою міміки, жестів, відповідного виразу обличчя;

– певна обмеженість у часі (телефонна розмова не може бути надто тривалою), а також наявність технічних перешкод (втручання сторонніх абонентів, погана чутність тощо) зумовлюють деякі особливості поведінки у телефонному спілкуванні.

Щоб зосередити увагу співрозмовника на повідомленні, радять під час телефонної розмови застосовувати такі *засоби*:

– використовувати час від часу несподівану та невідому для нього інформацію;

– провокувати заперечення слухача на зміст повідомлення, дещо перебільшувати значимість проблем, апелювати до авторитетів;

– прогнозувати можливі наслідки, щоб підкреслити необхідність привернення уваги до питання, яке розглядається;

– доцільно вносити елементи гумору до повідомлень, використовувати несподівані образні формулювання [3].

Державні службовці нерідко спілкуються телефоном: або самі телефонують, або відповідають на телефонні дзвінки. Телефонна розмова відрізняється від власне розмови тим, що співрозмовники частіше за все не бачать одне одного (за винятком відеотелефонів). Важливим є доцільне використання вербальних засобів спілкування, темпу мовлення, тембру голосу, інтонації.

Під час телефонної розмови реалізуються всі три процеси ділового спілкування: сприйняття й оцінка співрозмовниками один одного; обмін інформацією, причому будь-яка телефонна розмова має бути максимально насиченою інформацією; організація взаємодії.

Лише взявши за основу процес спілкування й постійного навчання, можна сформулювати не тільки пізнавальні дії, а й систему стосунків, спілкування в цілому, мовну культуру молодого фахівця будь-якої галузі.

Література

1. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення. – Львів, 1990.
2. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування. Львів, 2001.
3. Професійна лексика. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.
4. Шеломенцев В. М. Етикет і сучасна культура спілкування. К., 2003.

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Важинський Б. В.

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Кузьміна Л. В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)
E-mail: ukrainozn@ukr.net

This article is aimed to reveal some peculiarities of the Ukrainian Language (its structure, nature, history); how Ukrainian language was formed; why it hasn't come out of fashion for the previous 450 years; who and when became «the architects» of such melodious language.

Українська мова належить до слов'янської групи індоєвропейської мовної сім'ї. У деяких країнах Європи має статус регіональної. Історично вона була також офіційною мовою Кубанської Народної Республіки, України, прикордонних до неї територій сусідніх країн, де з давніх часів живуть українці, а також у країнах, де в свій час оселилася чисельна українська діаспора [2].

Мета роботи – розкрити етапи розвитку й особливості становлення української мови.

Існують різні концепції історичного розвитку української мови [3, с. 17]. Основними є такі:

1) концепція мовознавця, академіка Ю. Шевельова: українська безпосередньо відокремилася з праслов'янської мови. Після розпаду праслов'янської мови у східних слав'ян сформувалося п'ять діалектів, два з них – киево-поліський та галицько-подільський – утворили українську мову;

2) концепція російського вченого О. Шахматова: українська мова виникла внаслідок розпаду давньоруської мови (яка, у свою чергу, виникла з праслов'янської мови) приблизно одночасно з білоруською та російською мовами [3, с. 18–19].

Попри це українська мова суттєво відрізняється від інших «руських мов» різноманітними фонетичними явищами та лексикою. Тому сучасні дослідники, критикуючи теорію О. Шахматова, вичленовують українську мову безпосередньо з праслов'янської мови без проміжних ланок.

Визначальним у розвитку мови є 1569 р., коли відбувається просування народних діалектів в клерикальну літературу. За словами І. Франка, у цей час починаються спроби створення літературної мови на основі церковної.

Наприкінці XVI ст. з'являється граматики, у якій намагаються створити норми староукраїнської мови [1, с. 10]. У XVII–XVIII ст. народне мовлення має значний вплив на літературну мову, особливо в інтермедіях, віршах тощо [2]. Першим, хто починає писати літературною українською

мовою в стилі «бурлеск», заснованому на народній розмовній мові та фольклорі, є І. Котляревський.

У лінгвістичному плані ближче до кодифікації літературної мови підійшов І. Некрашевич, який намагався уніфікувати літературні норми на основі північних діалектів.

Т. Шевченко остаточно закріпив розмовну мову за основу літературної. Він синтезував у своїй творчості виразні елементи з багатьох джерел: живе народне мовлення, український фольклор, старовинні літературні традиції, біблійні сюжети, запозичення тощо. Нова українська мова нарешті переросла бурлескні традиції і зарекомендувала себе як повноцінна літературна мова.

Значний внесок у розвиток української мови, зробили кращі представники української літератури: М. Вовчок, І. Нечуй-Левицький, П. Мирний, Л. Українка, М. Коцюбинський та ін.

Українська мова має риси, які наближають її до інших слов'янських мов, але має і такі, що відрізняють її від них: відсутність «акання», збереження м'якості закінчень, кличний відмінок і наявність давніх форм іменників середнього роду.

Сьогодні українська отримала своє особливе місце серед інших мов. Загальна кількість людей у сучасному світі, що розмовляють українською, за різними оцінками від 36 до 45 млн.

Попри складні умови тривалих періодів бездержавності української нації та її територіальної роз'єднаності, українська мова зберегла свою основу. Вона досягла високого рівня розвитку в її літературній формі. Нею створено багату оригінальну літературу, перекладено найвидатніші твори світового письменства.

Література

1. Мацько Л. І., Мацько О. М., Сидоренко О. М. Українська мова: підручник. Вид. 2-е, Київ: Либідь, 1998. 416 с.

2. Українська мова: Енциклопедія. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. 752 с. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm> (дата звернення: 23.02.2019).

3. Крижанівська О. І. Історія української мови. Історична фонетика. Історична граматики: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ: Академія, 2010. 248 с.

СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕТАПИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Воропаєва К. А.

Науковий керівник – ст. викл. Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

E-mail: kseniia.voropaieva@nure.ua

Modern Ukrainian language has been formed for many centuries and has its stages of development, from the second century BC to our time. language, common in south-eastern Europe, belongs to the Slavic group of the Indo-European language family.

Мета нашої роботи виділити основні етапи розвитку української мови, починаючи з давніх часів і до сьогодні. На нашу думку ця тема актуальна, бо велика кількість українців зовсім не знає історію власної мови.

Українська мова є продуктом тривалого розвитку. У її історії виділяємо п'ять періодів. На різних етапах мову наших предків називають різними іменами.

1. Спільнослов'янська мова (III тис. до н.е. – VI ст. н.е.). Це наукова назва. Наші предки у ті часи користувалися племенними назвами.

2. Давньоруська мова. Становлення усної форми (VII – IX ст.).

3. Давньоруська мова (X – перша пол. XIII ст.).

4. Староукраїнська мова. Відбувається оформлення діалектів (II пол. XIII – XVIII ст.).

5. Нова українська мова (XIX – XXI ст.).

Найважливіші фонетичні, граматичні та лексичні особливості української мови почали зароджуватись й розвиватись ще з XII ст.; у XIV–XVI ст. у своїй фонетичній системі, граматичній будові й словниковому складі вона вже сформувалася як окрема східнослов'янська мова – мова української нації, українська національна мова. Цей факт відображає офіційно-науковий погляд на походження української мови.

Офіційність і загальноприйнятість цього твердження не випадкова. Початок української мови пов'язується з кінцем XII століття, коли відбувається відокремлення північно-східної Русі від південної.

Проте чимало авторитетних вчених (Ф. Міклошич, А. Шляйхер, О. Бодяньський, П. Житецький, О. Потебня та ін.) вважали, що українська мова виникла значно раніше XIV ст. і бере свій початок із спільнослов'янської мови. Академік А. Кримський писав, що українська мова уже в XI ст. існувала «як цілком рельєфна, певно означена, яскраво-індивідуальна одиниця».

Треба, зрештою, пам'ятати й про те, що відносно IX ст. будь-які філологічні міркування не носять характеру безперечної точності,

бо ж писемних даних од ІХ ст. ми не маємо. Східно-слов'янські пам'ятки, що дозволяють аналізувати мову, з'являються лише в ХІ ст.

На межі століть – коло 1900 р. – поділені між трьома державами: Росією, Австрією та Угорщиною (з яких дві останні були об'єднані в Австро-Угорщину) українці підлягали трьом різним законодавствам. Кожна система цілком інакше окреслювала права й обмеження їхньої мови у громадському житті. Урядові обмеження безпосередньо стосувалися української мови в літературі, науці та прилюдних виступах. Навіть приватна балачка українською мовою часто сприймалася як доказ низького суспільного становища.

Але після занепаду, настає період українізації. Якщо брати за основу офіційні документи, декрети й резолюції, то зародки українізації можна простежити від 1923 р., як дехто й робить, чи навіть від 1920. Однак, як низка практичних заходів, запроваджуваних послідовно й наполегливо, ця політика простежується щойно з 1925 р. Має рацію Попов, коли говорить: «Широка робота партії в галузі українізації розгорнулася... десь за літа 1925 року». Цей період позначився впровадженням елементів української мови та української культури в різних сферах суспільного життя.

Нова українська літературна мова починається з «Енеїди» І.П.Котляревського, три частини якої побачили світ у 1798 році. Зачинателями цієї мови були І. Котляревський, Г. Квітка-Основ'яненко, Є. Гребінка, П. Гулак-Артемівський. Основоположником нової української літературної мови є Т. Шевченко. Її збагатили протягом ХІХ – ХХ ст. Панас Мирний, Михайло Старицький, Леся Українка та сотні інших письменників зі всіх українських земель. Її витворили не лише майстри художнього слова – письменники, а й науковці різних галузей знань, публіцисти й педагоги.

Сучасна українська мова крім писемної форми, має й усну форму, яка не відрізняється від писемної ні фонетикою, ні граматичною будовою, але має дещо відмінні засоби комунікації.

Отже, мова – це один з найважливіших засобів комунікації. Історія нашої радної, української мови почалась ще до нашої ери, але тільки від нас залежить якою вона буде сьогодні.

Література

1. Шахматов О., Кримський А. Нариси з історії укр. мови та хрестоматія з пам'ятників письменської староукраїнщини ХІ-ХІІІ вв. К., 1924; КІУЛМ, т. 1-2. К., 1958-61.
2. Шевельов Ю. Укр. мова в першій пол. двадцятого століття (1900 — 1941). Стан і статус. Мюнхен, 1987.
3. <https://ukrreferat.com/chapters/movoznavstvo/istoriya-standovlennya-ta-rozvitku-ukrainskoi-movi-referat.html>.
4. <https://vuzme.pp.ua/115-osnovn-etapi-rozvitku-ukrainskoi-movi.html>.

ДАВНІ УЯВЛЕННЯ СЛОВ'ЯН ПРО СКАРБИ

Вракіна К. П.

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Кузьміна Л. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)

E-mail: ukrainozn@ukr.net

The author explores the idea of people about treasures, studies the texts of ancient legends and retellings. The work gives examples how Ukrainians imagine treasures in the similitude of animals, birds, fantastic creatures.

Українські легенди й перекази відтворюють прадавній світогляд наших предків, їх уявлення про навколишній світ, життя, побут, у них відзеркалювалися бажання людей. До нас дійшли записи фольклористів середини XIX – початку XX ст., у яких постає світ бажань, мрій і прагнень слов'ян, повір'я й прикмети, пов'язані із дохристиянським світоглядом. Вони розглядаються вченими як основна картина світу людини. На жаль, ці тексти ще й до сьогодні не вивчені в повному обсязі. У цьому ми й вбачаємо актуальність питання.

Мета роботи – дослідити, як у фольклорних текстах відтворено уявлення слов'ян про скарби.

Художнє та пізнавальне значення народних легенд і переказів визнавали М. Драгоманов, В. Гнатюк, І. Франко, О. Дей. Зібраний ними фольклорний матеріал допомагає осмислити цей пласт народної творчості. Серед праць кінця XIX ст. найбільш вагомими є роботи М. Костомарова, М. Драгоманова, Б. Грінченка, І. Нечуй-Левицького, П. Чубинського та ін., у яких досліджено світогляд давніх слов'ян у кінці XIX ст.

Одним із основоположних уявлень у наївній картині світу людини було «бажання добробуту, багатства» [1, с. 100]. Доказом цьому є повір'я, легенди та перекази слов'ян, що своїм корінням сягають у первісний світогляд наших пращурів. Світ бажань людини відображає основні загальнолюдські мрії, що в казках, легендах та переказах здійснюються різними способами, часто фантастичними. Мірилом достатку в усі часи були гроші, які теж можуть з'являтися чудодійним шляхом. Чим більше матеріальних статків має людина, тим більше їх потребує для щастя: «Той, хто знайде щастя, ніколи більше не буде спокійним, бо потребуватиме дедалі більше скарбів» [1, с. 104].

Отже, скарб у житті людини вже з давніх часів мав велике значення. В оповідях про скарби знаходимо інформацію про те, що охоронці скарбів були різними: по-перше, це тварини-охоронці, по-друге, скарб міг являться в образі певної тварини, птаха чи людини; по-третє, скарб асоціювався з перевтіленою людиною або іншою істотою.

Так, скарби ховали в шкурах «заложних» тварин або їх головах, «у мідних чавунах, барилах, гарматах» [2, с. 533]. Закопування скарбів у

шкурах тварин, зокрема коней, биків, корів, кіз та козлів, баранів, ведмедів, у міфологічних легендах підтверджує зв'язок «з фігуруванням у них тварин» [2, с. 534]. Я. Новицьким записані в запорізькому краї легенди й перекази про «клад, що являється у вигляді козеняти» [3, с. 326], «червоного коня» [30, с. 326], «білого коня» [3, с. 327], «сірого вовка, який не дався через лихослів'я» [3, с. 328], «сивої свині» [3, с. 328], «білої гуски» [3, с. 328], «вогневого вершника» [3, с. 349], «у вигляді свічки» [3, с. 331].

Дослідник В. Дашкевич зазначає, що «серед інших перешкод до здобуття скарбу виникали й такі: на могилі з скарбом або коло неї з'являвся кінь, що розганяв людей; вовки, що вили або без шуму клацали зубами; ведмідь, що інколи ще й реве; квочка, що лізе в очі; козеня, що скаче на шию; подекуди зазначається, що скарби стережуть леви» [2, с. 532]. Фольклористи Г. Булашев, В. Войтович, П. Іванов, М. Маркевич та ін. наголошують, що нечиста сила, у володіння якої переходить скарб, буває у вигляді коня, вовка, ведмеда, kota, козла, собаки, півня. В. Войтович зазначає, що нечистий, який «скарби стереже у вигляді подоби людини, зветься скарбник або лукавий» [4, с. 479].

У фольклорних записах Б. Грінченка, В. Гнатюка, П. Іванова, В. Дашкевича, В. Милорадовича скарби являються їх шукачам у вигляді «старого сивого діда», «старої баби», «дівчини, що плаче», «в образі невидимки або Долі». Зазначимо, що мотив перевтілення типовий і для інших тематичних груп демонологічної прози (наприклад, про відьом, вовкуланів, свійських тварин). У легендах з міфологічною основою поряд із скарбами – нечиста сила, яку народна традиція змальовує в людському образі з різними тілесними аномаліями. Вона «може мати різні форми: часто нечисті, перекидаються жінкою, вівцею, цапом, півнем, крім собаки, бо її чорти не люблять» [6, с. 183].

Таким чином, тексти давніх легенд та переказів про скарби, записані в другій половині XIX ст. та на початку XX ст., доводять, що наші пращури свою мрію бути щасливими та багатими пов'язували зі скарбами. Ці фольклорні твори, з одного боку, сягали своїм корінням у прадавній світогляд слов'ян, пов'язувалися із «заложними» тваринами, які ставали охоронцями скарбів, або іншими образами, що перешкоджали людині досягти бажаного скарбу.

Література

1. Мушкетик Л. Г. Світ людських бажань у народній казці Українських Карпат // Народна творчість та етнографія. 2010. №1. С. 100–109.
2. Українці: народні вірування, повір'я, демонологія. Київ, 1992. 637 с.
3. Народна пам'ять про козацтво. Запоріжжя, 1991. 239 с.
4. Войтович В. М. Українська міфологія. Київ, 2002. 663 с.
5. Вовк Хв. Студії з української етнографії та антропології. Київ, 1995.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЕРЛІБРІВ МИКОЛИ ТЮТЮННИКА ЯК ФОРМИ СУЧАСНОГО ВІРША

Гладка М. І.

викладач української мови та літератури

Первомайського індустріально-педагогічного коледжу
(93009, Луганська обл., м.Рубіжне, вул. Померанчука, 28, тел. 0953491210)

Email: ript_pm@ukr.net

Науковий керівник – канд. тех. наук Макогон О. А.

Військовий інститут танкових військ Національного технічного
інституту «Харківський політехнічний інститут»

(61098, Харків, Полтавський Шлях, 192, тел. (050)274-97-18)

E-mail: helmkg@ukr.net

The subject matter of the report is the study of the free verse features by M. Tutiunnik and the systematization of verliberus forms in the poetic work of the writer. The evolution of a free poem can be traced throughout the author's creative path and studied in the context of the cultural era he was created.

Верлібр, як специфічний спосіб поетичного висловлення думки, має довгу історію й приваблює увагу митців і вчених. У сучасній поезії України вільний вірш посідає одне з чільних місць. Не всі верлібри є творами однакової художньої цінності, та й діапазон їх оцінок широкий – від тенденційної критики до беззастережного захоплення. Зовнішня простота цієї віршової форми має великою мірою дисциплінувати творче мислення поета, адже надзавдання верлібру – глибина думки в лаконічному вислові. До сьогодні вільні вірші Миколи Тютюнника не ставали об'єктом віршознавчих студій, що обумовлює актуальність дослідження. Доповідь присвячена аналізу збірки М. Г. Тютюнника «Стежина в один слід», цикл «Політ безпілотника» в контексті розвитку творчого доробку поета, виділити їх ідейно-естетичні особливості, жанрові модифікації, інтертекстуальні зрізи. Поетичний доробок митця розглядається як цілісна структура, в якій послідовно вибудовується модель світу.

Доповідь присвячена дослідженням особливостей вільного вірша М. Г. Тютюнника та систематизація форм верлібру в поетичному доробку письменника. Еволюція вільного вірша простежується упродовж усього творчого шляху автора і досліджена в контексті культурної доби, в яку йому випало творити. Для реалізації зазначеної мети передбачено вирішити такі завдання: встановити місце М. Г. Тютюнника в літературному процесі; визначити особливості розвитку стильової манери М. Г. Тютюнника; охарактеризувати ідейно-світоглядні доміанти творчості поета; простежити риси новаторства у збірках «Стежина в один слід», цикл «Політ безпілотника»; окреслити естетичні особливості збірок як необароко в українській літературі. Для розв'язання поставлених

завдань використані порівняльний, описово-аналітичний метод, а також метод комплексного текстуального аналізу.

У циклі «Політ безпілотника» поет знову використав форму вільного вірша, і показав своє досконале уміння в такому віршуванні. І для цих верлібрових творів характерні ритмічна вивільненість, різноманітне інтонаційне варіювання, складна система ритмічних закінчень, взаємозв'язок і взаємозалежність метрико-ритмічних рядків між собою, органічною і чесною є форма вірша письменника, котрий безпосередньо, як очевидець, відчув атмосферу сьогоденної війни.

Різнманітні за своїм змістом та ідейною спрямованістю вірші автора торкаються важливих проблем нашого часу: переймається загальнолюдськими проблемами любові та ненависті, добра і зла, життя й смерті. Кожен твір у циклі – самобутнє одкровення поета, який проникає у глибини людської психології, бо тільки там можна знайти відповіді на важливі запитання людського життя.

Вірші зі збірок підтверджують, що Микола Григорович відокремлює верлібр як жанр. Можна сказати, що верлібри М. Г. Тютюнника спростовують тезу недругів жанру про безформність верлібру – мовляв, це лише посічена на рядки проза. Верлібри поета майже завжди розбиті на строфи, кожна строфа містить завершену думку, строфи можуть перебувати між собою у відношенні елементів паралелізму або градації.

Твори нашого земляка – часто ліричні, дуже образні, легко читаються. Вони іноді схожі на притчі. Іноді – на афоризми. Але завжди мелодійні, поетичні, трохи сумні. При цьому всю поезію Тютюнника відрізняє особлива фольклорність, природність, а також жива мова. Поетична мова майстра слова – це живе природне явище, яке поет використовує для створення своєї власної системи слова. А образна система твору настільки яскрава, оригінальна, що читач забуває про стереотипи необхідності рими.

Верлібри М. Г. Тютюнника є явищем, у межах якого співіснують філософсько-світоглядні категорії, реалії навколишнього світу, абстракції, психологічні стани.

Література:

1. Бунчук Б. И. Свободный стих в украинской поэзии: Автореф. дис. канд. филол. наук: 10.01.03 / КГПИ. К., 1981. 20 с.
2. Костенко Н. В. Українське віршування ХХ століття. К.: Вш, 1993. 232 с.
3. Тютюнник М. Г. Моя Менжинка. Луганськ.: Світлиця, 2006. 300 с.
4. Тютюнник М. Г. Трохи історії. Луганськ.: Світлиця, 2006. 204 с.
5. Тютюнник М. Г. Перший кілочок. Луганськ.: Світлиця, 2006. 198 с.

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У XVII-XVIII СТОЛІТТІ

Горбовцова І. В.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Коваленко Е. А.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)

e-mail: gorboszowai@gmail.com

This paper highlights the variants of the origin of the Ukrainian language. The author makes an attempt to investigate the question of establishing the time of occurrence of Ukrainian language. To trace the main periods of its development.

Тяжка доля судилася українській мові. Різні випробування довелося їй пережити. Вона мала десь загубитися, піти в небуття. різні держави, у складі яких перебувала Україна впродовж своєї історії, пророкували українській мові близьку кончину, вводили її у свої мовні простори, тим самим стираючи національну самобутність української культури. Але при всьому тому українська мова не тільки залишилась та збагатилась, а й стала однією з провідних мов у світі.

У даній роботі ставимо за мету дослідити питання розвитку української мови у XVII–XVIII столітті. У XVII–XVIII ст. формування української мови відбувалася у складних суспільно-політичних умовах. У цю добу внаслідок історичних і геополітичних подій склалася своєрідна мовна криза, коли функції національної мови в Україні виконували одночасно чотири мови – церковнослов'янська, давньоукраїнська, латинська та польська, кожна з яких мала свою чітко окреслену сферу застосування, виконуючи комунікативний зв'язок між певними соціально-культурними прошарками.

Митрополит Петро Могила, характеризуючи тогочасну мовну ситуацію, стверджував, що володіння грецькою і церковнослов'янською потрібно Русі-Україні для релігійних цілей, натомість для політичної діяльності їй необхідні знання не тільки польської мови (оскільки на той час Україна входила до складу Речі Посполитої), але безпосередньо української, яка була головним культурним чинником для різних верств українського народу [2]. До пам'яток письменства цього періоду належить ділова документація, літературні твори(в тому числі написані народною мовою), релігійно-проповідницька проза тощо.

Письменники- полемісти , намагаючись писати народною мовою, не завжди могли обійтися без книжних слов'янських виразів та фразеології, а ті, що хотіли писати церковнослов'янською не завжди досконало володіли нею. Отже, відбувається прогресивна трансформація народної мови в сучасну літературну.

У Києві на початку XVII ст. виник другий культурний осередок , який об'єднав освічених людей навколо Київського колегіума. Петро Могила

домагався, щоб у цьому навчальному закладі суворо дотримувалися орфографії старослов'янської мови.

У 1619 р. вийшла друком книга Мелетія Смотрицького «Граматики словенския правильное синтагма». Як вказують мовознавці, ця граMATика була не стільки слов'янською чи церковнослов'янською, скільки близькою до спільних властивостей руських діалектів. Не завжди знаючи, як вимовлялися звуки у слов'янській мові, Мелетій Смотрицький передавав їх по-руськи. Проте, це була перша граMATика, якою користувалися в Україні тривалий час. Склалася ситуація, коли писали по-старослов'янському, а читали (вимовляли) по-руськи, тобто народною українською мовою.

Українською книжною або близькою до народної мови писали видатні культурні діячі у XVII–XVIII ст. Семен Климовський, Лазар Баранович, Кулик, Онуфрій, Климентій Зіновіїв, Захар Дзюбаревич, Іван Паніковський, Стефан Петрушевич та інші. Деякі з них писали не тільки українською, а й польською мовою. Було багато українських поетів, які залишилися для нас невідомими. Вони в своїх творах співчували народові, поневоленому іноземними панами, і писали народною українською мовою. Тогочасні «світські пісні» створювалися за зразками народних пісень, з яких пізніше постали українські романи.

Певну роль в утвердженні народної української мови відіграла також творчість мандрівних дяків – недовчених спудеїв, які залишивши навчання, заробляли на прожиття літературно-театральними виставами. Іноді вони створювали високі зразки поезії, яка була названа «нищинською» за те, що об'єктом їхнього зображення були «нищі школьні» (школярі, що вдавалися до старцювання). Ця поезія часто відзначалася жартівливим бурлескним тоном, який поєднувався з «високим» стилем біблійних сюжетів. Блискучі зразки «нищинської» поезії залишив подільський мандрівник дяк Петро Попович-Гученський.

Українська мова, незважаючи на всілякі заборони, продовжувала розвиватися, завдяки народній творчості, згодом письменницькій діяльності, яка надавала їй високого рівня досконалості. Досягнення української мови визнали в усьому світі. Нині українське слово відродилося в усій силі, могутності, чарівності, науковій та державній мудрості. Українська мова не тільки вистояла, зберігши свою неповторність, притаманні їй особливості, коріння яких сягають глибокої давнини, а й дістала в сучасному світі схвальне визнання за красу і точність.

Література

1. Лозко Г. Етнологія України. Київ.: АртЕК, 2001. 304 с.
2. Степаненко М. Рідне українське слово. Полтава.: Полтава, 2005. 390 с.
3. Ткач Ф. Є. До характеристики словникового складу мови українських ділових документів XVII ст. Одеса, 1962. Т. 152., Вип. 15. С. 112–133.

СУБСТИТУЦІЇ ЗВУКА [Ф] У ЗАХІДНОПОЛІСЬКИХ ФОЛЬКЛОРНИХ ТЕКСТАХ

Грицевич Ю. В.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
(43025, Луцьк, вул. Винниченка, 30-а кафедра історії та культури
української мови, тел. (0332)248367)
e-mail: grytsevych.yurii@eenu.edu.ua

Thesis, drawing on the recent dialectological studies and the materials of the folklore texts, provide a detailed analysis of the substitutions of the sound [f] in Western-Polissian dialect of the Ukrainian language. The key findings of this study confirm the hypothesis about heuristic value of folklore records as a case study of the dialectal speech peculiarities.

Фольклорні тексти Західного Полісся, розглянуті крізь призму діалектної інформації, яку вони зберігають, вважаємо цінним та надійним джерелом для лінгвістичного опису різних рівнів говіркового мовлення. *Мета* дослідження – проаналізувати засвідчені в записах фольклору субституції звука [ф].

У західнополіських фольклорних текстах реалізація звука [ф] представлена субститутивним рядом: [x]: *над Віхліємом* [9, с. 86], *шахран* [8, с. 319], *хранцузькі* [6, с. 301], *кохта* [13, с. 503], *ту́хл'і* [4, с. 89], *кухра* [14, с. 110], (пор. нім. *Kóffer* «чемодан, скриня» [7, т. 3, с. 164]), *за картохління, картохлі, картохель* [16, с. 81], (пор. нвн. *Kartóffel* [7, т. 2, с. 397]), пор.: «*Ой у городи шахран, шахран, стоїть Іванко, як пан, як пан*» [8, с. 319], «*Медвієдь всьо ходит, за тиї картохління тьогає. Прийшов час, наросли картохлі. Лисиця накопала картохель і міела на ціелу зиму, а медвієдь ничего*» [16, с. 81], «*Ой піду я у комору – кухра нема*» [14, с. 110]; [т]: *на Вартломія, Вартломій* [12, с. 30], *Гольгота* [9, с. 86], пор.: «*Як Вартломій не засіє, то погани всі надії*» [12, с. 30]; [хв]: *chwartuszka* [20, с. 48], *охвіцери* [11, с. 16], *Хведору* [4, с. 31], *пара́хв'її* [4, с. 112], *для Хведирки* [18, с. 32], *Хведорця* [18, с. 292], *Хведюньо* [18, с. 293], *хворсуны* [17, с. 513], *за Тумахвійка* [13, с. 504], пор.: «*З ус'ого вибору ви́брав слипу́ Хведору*» [4, с. 31]. В окремих випадках спостережено характерну для говорів південно-західного наріччя (пор.: [ф]а¹лити, [ф']іст [5, к. № 86]) заміну давнього звукосполучення [хв] губним [ф]: *фал'бі́* [4, с. 45], *фалыласа* [17, с. 170], *пуд ф'іст* [4, с. 112], *фірточку* [15, с. 89], пор.: «*Фал'бі́ півни торбі́, а в то́рбах – хоч св'ішчі́*» [4, с. 45].

В АУМ лінгвогеографічно підтверджено функціонування в ареалі західнополіських говірок в основному варіанта [x] як замітника [ф]: [x]унт [5, к. № 83]. Потенційне розширення навантаження губного [ф] може відбуватися за рахунок заміщення ним звукосполук [кв], [хв]: [ф]а¹сол'а [5, к. № 84], [ф]о¹роба, [ф]орі́ [5, к. № 85]. У текстографічних збірниках Г. Л. Аркушина представлено такі субституції звука [ф]: [x] – *хронт* [2, с. 136], *кухор* [2, с. 406], *тухл'і* [1, с. 126], *торх* [2, с. 106],

Ми¹ход'ї [2, с. 162], *кар¹тохл'ами* [3, с. 498]; [хв] – *х¹варма* [2, с. 136], *х¹ваїно* [1, с. 234], *на хви¹цера* [2, с. 160], *мадн'їтох¹вон* [1, с. 422]; [в] – *асвал'т* [2, с. 432]; [к] – *кух¹ваїку* [2, с. 178]; [п] – *с па¹сол'оїу* [2, с. 408]; заступлення звуком [ф] етимологічної звукосполюки [хв]: *фо¹їни* [3, с. 226] та ін. В «Історичній фонології української мови» констатовано: «Звук *f* залишився чужим і зовсім не зацепився в говірній мові» [18, с. 803]. Висвітлюючи еволюцію звука [ф], Ю. Шевельов декларує, що «історія *f* в українській мові – то є по суті не його власна історія, а радше хроніка послідовних переходів від одного його замітника до другого» [18, с. 804], і далі: «Використання *p*, *v* і *x* як заміників *f* являло собою намагання достосуватися до наявної в мові системи консонантизму. Проте число слів зі звуком *f* дедалі збільшувалося, зумовлюючи потребу в спеціальній фонемі на відрізнення цього чужого звука. Саме так постала нова фонема *x^w* (унаслідок огублення *x*), позначувана як *xv* на письмі» [18, с. 806].

Отже, фольклорні тексти, проаналізовані з опорою на діалектографічні праці, переконливо підтверджують функціонально обмежений статус фонемі [ф] у досліджуваних говірках.

Література

1. Аркушин Г. Л. Голоси з Берестейщини (Тексти). Луцьк, 2012. 536 с.
2. Аркушин Г. Голоси з Волинського Полісся. Луцьк, 2010. 542 с.
3. Аркушин Г. Голоси з Підляшшя : тексти. 2007. 534 с.
4. Аркушин Г. Сказав, як два зв'язав : Народні вислови та загадки із Західного Полісся і західної частини Волині. Люблін ; Луцьк, 2003.
5. Атлас української мови : у 3 т. Т. 2 : Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі. 407 к.
6. Гунчик І. Із оказіонально-обрядового фольклору Західного Полісся. Лікувально-профілактична сфера // Вісник Львівського університету. Серія : Філологічна. Львів, 2003. Вип. 31. С. 292–312.
7. Етимологічний словник української мови : в 7 т. Т. 1–6.
8. Етнокультура Волинського Полісся і Чорнобильська трагедія. Рівне, 1997. Вип. II. 340 с.
9. Західне Полісся : історія та культура. Рівне, 2009. Вип. III. 160 с.
10. Ігнатюк І. Обрядові письні з Подляшшя. Весільні письні. Люблін, 1982. 170 с.
11. Ігнатюк І. Народні письні з Подляшшя. Кавалірські письні. Лаймен, 1984. 54 с.
12. Ігнатюк І. Фольклорні записи з Підляшшя. Люблін, 2005. 76 с.
13. Клімчук Ф. «А в нашого свата... (прыпывки з вёскі Сіманавічы Брэсцкай вобласці)» // Діалектологічні студії. 3. 2003. С. 494–516.
14. Ковальчук В. П. Народна музика Рівненського Полісся : Обрядові пісні. 2-е вид. Рівне, 2009. 188 с.
15. Кондратович О. П. Калиновий квіт Полісся. Луцьк, 1994. 226 с.
16. Котилася торба з високого горба : дитячий фольклор із Північного Підляшшя. Більськ на Підляшші, 2011. 136 с.
17. Раговіч У. І. Песенні фальклор Палесся. 2002. Т. 2. Вяселле. 592 с.
18. Цехмістрок Ю. Народні пісні Волині : Фонографічні записи 1936 – 1937 років / заг. ред. Богдана Луканюка. Львів ; Рівне, 2006. 480 с.
19. Шевельов Ю. Історична фонологія української мови. 2002. 1054 с.
20. Kondarewicz J. Pieśni Polesia : na Ziemi Lubuskiej w świetle zbiorów własnych. 2011. 132 s.

ІМІДЖЕВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ МЕДІАТЕКСТ. ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ В ЗМІ.

Гуща А. А.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Коваленко Е. А.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)
E-mail: anastasiia.hushcha@nure.com

The concept of «image political media text» combines both PR-texts and advertising texts. This type of text is always initiated by the subject of political activity, contains selective and optimized information. The article presents the genre typology of image political media texts.

Проблематика формування і просування іміджу політика за допомогою медіатексту відноситься до одного з найменш досліджених аспектів політкомуніації. Між тим, від особливостей функціонування його механізму та від мистецтва оволодіння іміджом значною мірою залежить те, який тип лідера отримає більше шансів на успіх, який шлях розвитку вибере країна.

Ця робота ставить перед собою мету сформуванню уявлення про «іміджевий політичний медіатекст» як чинник впливу на суспільну свідомість.

Видатний мовознавець Алан Белл у праці «Approaches to Media Discourse» зазначає, що визначення медіатексту виходить за рамки традиційного погляду на текст як на послідовність слів [1, 230]. Воно є значно ширшим і включає голосові та звукові параметри, візуальні образи. Термін «медіатекст» з'явився в англійській науковій літературі і активно поширювався територією Європи у 90-ті роки ХХ століття. Сутність медіатексту полягає у вираженні конкретної інформації з метою впливу на громадську думку та переконання. Саме перцепція є головним показником вдалої результативності роботи медіатексту в ЗМІ. Витікаючий наслідок – явище селективності – читач самостійно виокремлює об'єктивну, на його думку, інформацію.

Політичний медіатекст ми звикли розуміти як інформаційне джерело. Стратегічні та тактичні задачі впливу медіаповідомлень змінюють загальногромадське життя, підтримуючи «дружні» сили влади, впроваджують лінії розгалуження політпартій, виконують вкид інформації, конкретно направленої на цільову аудиторію, структури та інститути. Натомість іміджевий політичний медіатекст – «ігровий» рекламний крок певного суб'єкта політдіяльності. Лінгвістичний інструментарій дозволяє вивчити, яким чином політик використовує можливості мови для впливу на суспільну свідомість. Як наслідок, термін «іміджевий політичний медіатекст» здатен не тільки підтримувати, але й позитивно коригувати необхідний медіаматеріал. Свідомість сучасного

споживача інформації така, що він швидше приймає за достовірне саме відображення об'єктів і ситуацій, ніж їх реальні прототипи. Це природним чином обумовлено швидкостями інформаційних потоків і їх технологічною досконалістю, випереджаючими можливостями фізичного переміщення в просторі. Р. Р. Почепцов виділяє ряд ситуацій, в яких ми реагуємо саме на імідж, а не на реальність, – наприклад, імідж репутації, імідж політика, імідж товару, імідж компанії [2, 698]. Шляхом об'єднання PR-текстів та рекламних інтерпретацій номінований діяч формує мотивацію до дій (підтримку на виборах, інвестиційні забаганки тощо), націлює на зворотній зв'язок підконтрольну аудиторію. В залежності від релевантного жанру та фактору необхідної адресності створюється різновіковий медіаконтент. З точки зору жанрової типології А.В.Кривоносов у виданні «Петербурзька школа PR» розділяє іміджеві політичні медіатексти на агональні, декларативно-персуазивні та інформаційно-інтерпретаційні [3].

Щодо оформлення медіатексту можна виділити ряд особливостей, які обумовлені специфікою Мережі. Особливе інформаційне навантаження в Web-тексті несуть заголовки і лід-абзац. Заголовок Інтернет-ЗМІ повинен відповідати наступним вимогам: вказувати на факти або вирішення проблеми; бути стислим, інформативним і емоційно забарвленим; містити дієслово в минулому або майбутньому часі; відповідати принципам SEO-оптимізації. Для Web-тексту застосовується форма подачі новин – «перевернута піраміда». Повідомлення починається з опорного факту, який, надалі конкретизується. Особливу роль відіграє лід – перший абзац тексту. Лід повинен бути коротким, недвозначним і самодостатнім. Остання вимога означає включення в лід суми всіх фактів, викладених в тексті. Такий лід називається «підсумовуючим» (summary Lead).

Таким чином, необхідно розуміти, що іміджевий політичний медіатекст в системі Інтернет-ЗМІ сьогодні розглядається як одиниця динамічна, функціонуюча в умовах реальної комунікації. Сучасні процеси переходу від мономедійних до мультимедійних мовних платформ виводять даний термін на новий інформаційно-комунікаційний та емоційний рівень і сприяють формуванню у нього наступних властивостей: гіпертекстуальності, інтерактивності та мультимедійності. Дані властивості дозволяють створювати різноманітні формати, внутрішню динаміку тексту, його візуалізацію та сприятливість.

Література

1. Bell A. Approaches to Media Discourse. London: Blackwell Publishers, 1996. 230 с.
2. Почепцов Г. Г. Имиджелогия. М.: Рефл-бук;Ваклер, 2001. 698 с.
3. Кривоносов, А. Д. PR-текст в системе публичных коммуникаций. СПб. : Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2002.

ВИКОРИСТАННЯ ВІЗИТНОЇ КАРТКИ В ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ

Деєв С. Д.

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Кузьміна Л. В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)
E-mail: ukrainozn@ukr.net

In the article features about using of a visit card ,where it was created and how long time ago it came to us. Find out the features of this card. Example where you can use visit card.

Перші візитні картки з'явилися в Стародавньому Китаї ще в II ст. до н. е. Серед китайських чиновників вони мали значний попит. Це були картки з шовку або якісного рисового паперу, на яких від руки тушшю записувалися імена їх володарів. Було прийнято надсилати картку разом з подарунками. Тоді на них записували побажання успіхів, здоров'я та ім'я дарувальника.

У Європі перші згадки про візитівки з'являються в період правління Людовіка XIV. У Франції вони використовувалися як листи, а надіслана картка могла замінити візит. Звідси походить і назва візитної картки – франц. «vizite» – візит. За часів Катерини II візитні картки з'явилися в Росії. Поступово вони стали невід'ємним атрибутом світського життя. Виготвлення візиток стало особливим мистецтвом, яким займалися кращі гравери. Перші друковані візитівки були виготовлені в Німеччині 1786 р.

З розвитком промисловості й банківської справи візитна картка стала невід'ємним елементом ділових стосунків. Висуваються й чіткі вимоги до дизайну візитних карток.

Нині візитівка – це картка для вручення під час знайомства чи візиту. У багатьох випадках вона замінює «посвідчення особи». У світі ділових відносин цій картці приділяється важливе значення – вона ніби виступає посередником під час знайомства. Візитка є важливим елементом престижу, значно полегшує налагодження контактів, сприяє спілкуванню людей, заощаджує час. Здебільшого візитна картка виконує одну функцію – традиційний обмін номерами телефонів, адресами електронної пошти. Крім того, вона довго зберігається й допомагає швидко відновити в пам'яті інформацію про людину [1, с. 243].

Найчастіше візитними картками користуються в таких випадках:

- представлення в момент знайомства себе, своєї фірми чи підприємства;
- вираження подяки, співчуття, а також для супроводу подарунка чи квітів;
- привітання зі святом тощо.

Існують такі способи їх використання: для привітання, висловлення вдячності або співчуття на візитній картці робиться стислий напис.

Загалом, до візитної картки висуваються такі вимоги: охайність, функціональність, якісність. Будь-яка візитівка, що залишається у співрозмовника, створює певну асоціацію про її власника. Тому вона повинна бути зроблена так, щоб викликати позитивні емоції в того, хто на неї дивиться.

Візитна картка друкується на тонкому картоні розміром 50 x 100 (90) мм. Європейський стандарт – 85 x 55 мм. Зараз входять у моду подвійні картки, які мають такий розмір у складеному вигляді. Варто зазначити, що зазначені вимоги висуваються тільки до ділової царини спілкування.

За межами ділової сфери (для діячів мистецтва, науки, церкви тощо) розмір карток, їх шрифт, розміщення тексту не регламентується чіткими правилами. І тому вони можуть бути виконані на різних матеріалах, мати найрізноманітніші кольори та шрифти [2, с. 115]. Відхилення від стандартного розміру для володаря візитівки – це спосіб бути оригінальним. Проте це не зовсім зручно, адже профільні аксесуари для зберігання карток виготовляють під стандартний розмір.

Існують такі види візитівок: особиста, ділова й корпоративна.

Особиста візитна картка зазвичай містить ім'я, прізвище власника. Телефонний номер, посада, адреса в ній не обов'язкові. Відрізняються такі візитівки досить вільним стилем виконання.

Ділова візитна картка обов'язково має містити ім'я, прізвище, посаду, назву й реквізити компанії, використовується фірмовий стиль фірми, логотип тощо. Для їх виготовлення дотримуються суворого дизайну [3, с. 55]. На відміну від попередніх видів, корпоративна візитівка позбавлена імен та прізвищ. У ній зазначається назва фірми, перелік послуг, контактні телефони, карта проїзду, адреса веб-сторінки, використовується фірмова символіка.

Таким чином, нині візитні картки ввійшли не тільки в дипломатичну практику, але й у ділове життя як невід'ємний атрибут міжлюдських відносин. Проте варто пам'ятати: щоб враження від володаря візитівки було найбільш позитивним і закріпилося надовго, він має бути ще й кваліфікованим фахівцем у своїй справі, тактовним і приємним співрозмовником.

Література

1. Ботвина Н. В. Ділова українська мова (офіційно-діловий та науковий стилі): навч. посіб. Вид.3-є, доп. та перероб. Київ: АртЕк, 2001.
2. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення. Київ: Арій, 2007.
3. Сагайдак О. П. Дипломатичний протокол та етикет: підручник. Київ: Знання, 2012.

РОЗВИТОК РІДНОЇ МОВИ В УКРАЇНСЬКІЙ ДІАСПОРІ

Зорін М. Т., Міхальов Б. С.

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Кузьміна Л. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)

E-mail: ukrainozn@ukr.net

The article tells about an origin of the Ukrainian diasporas, importance to save culture and language, and also retention of history and traditions. In the conditions of adaptation to a new residence, culture and language there is a risk completely to assimilate. Pledge of national identity is correct education.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що український народ протягом своєї історії був вимушений частково емігрувати за кордон. Це питання залишається важливим і нині. Звичайно, у такому випадку культурна асиміляція – досить природний процес, бо для досягнення максимального володіння місцевою мовою потрібно постійно перебувати в іншомовному середовищі. З іншого боку, люди можуть частково або повністю втратити національну ідентифікацію та розірвати свій зв'язок з Батьківщиною.

Мета роботи – на прикладі українських діаспор, які максимально зберегли свою рідну мову, зрозуміти співвідношення між потребою в адаптації та національним самовираженням.

Міграція – це переселення народів у межах країни або з однієї країни в іншу [2]. Діаспора – частина певної етнічної спільноти (народу), що постійно проживає поза межами історичної батьківщини в іноетнічному чи інонаціональному середовищі на правах або зі статусом національно-культурної меншини [3]. Останніми роками набув поширення й термін «закордонні українці» – громадяни інших держав українського походження або трудові мігранти [1, с. 15].

Статистичне оцінювання чисельності українців за кордоном досить ускладнене, але ми можемо стверджувати про кількість не повністю асимільованих осіб. Станом на 2017 р. більше українців проживають у Росії – 4,4 млн. На другому місці – Канада і Польща – по 1,2 млн наших співвітчизників. У США проживає 940 тис. [4]. Діаспори інших країн не є досить суттєвими, але, наприклад, у Чехії, яка має невелике населення, перебуває близько 84 тис. українців [5].

Вивчення наукового доробку фахівців дає підстави стверджувати, що представники найстарших українських діаспор рідною мовою вважають українську – ту, якою користувалися ще перші переселенці та яку вони берегли та передавали як свій найдорожчий скарб [1, с. 16]. У цих поселеннях, де живуть українці з самого народження, мова є засобом збереження їхньої культурної ідентифікації, сприяє поваги соціуму.

З іншого боку, існувала постійна потреба у вчителів, які могли б навчати нові покоління літературної мови. Побутове знання рідної мови, яке мало місце в родинному колі, на думку М. Самчишина, не є достатнім. «Школа має виховати молодь і зробити повноцінним членом національної спільноти, має не тільки вишколити розум, але й виховати серце та робити молодь здатною діяти в інтересах української спільноти» [6, с. 123].

Мовна політика багатьох держав дозволяє проводити рідномовну освіту діаспорних громад на рівні, досить близькому до офіційної. Збільшення кількості наукових фахівців, педагогів створює досить суттєвий вплив. Унаслідок, закордонні українці отримали мотивацію не тільки інтегруватися в місцеве населення, а й бути справжніми носіями власної культури. Сучасні жителі діаспор англomовних країн здебільшого вважають рідну мову другорядною, набутою завдяки спадщині. Так і проходить процес не повної, а часткової асиміляції. Щоб це явище не досягло більш радикальних змін, треба підтримувати національну освіту нових поколінь, які народжуються за кордоном або вимушені мігрувати вже тепер.

Отже, наочними прикладами цивілізованих країн доведено, що систематичне вивчення рідної мови в умовах іншомовного середовища не є завадою для успішного розвитку, а навпаки, формує особистість. В освітній практиці України існує орієнтація на російсько-українську двомовність. Таким чином, це є більш негативним процесом, бо він перебуває на теренах нашої Батьківщини. З іншого боку, освітній процес у діаспорах також дотримується двомовної політики, що, на нашу думку, є правильним, зважаючи на те, що українці в них перебувають у статусі національних меншин.

Література

1. Романюк С. З. Розвиток рідномовної освіти українців у західній діаспорі (XX початок XXI ст.): монографія. Чернівці, 2015. 518 с.
2. Словник української мови: в 11 томах. Київ, 1973. Т. 4. 724 с.
3. Ясь О. В. Діаспора // Енциклопедія історії України: Т. 2: Г–Д / Редкол.: В. А. Смолій та ін.; НАН України. Інститут історії України. Київ, 2004. 688 с.
4. Ищенко А. Наши за границей: как в других странах поздравляют Украину с Днем Независимости. URL: <https://www.segodnya.ua/longread/Den%20Nezavisimosti/index.html> (дата звернення: 25.02.2019).
5. Танасийчук О. Чехия: украинские «беженцы» или «люди из Украины»? URL: <https://www.ukrinform.ru/rubric-world/2541263-cehia-ukrainskie-bezency-ili-ludi-iz-ukrainy.html> (дата звернення: 25.02.2019).
6. Самчишин М. Напряжки української виховної системи // Другий Світовий Конгрес Україців: матеріали. Торонто-Нью-Йорк-Лондон, 1986. С. 101–139.

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРОЯВІВ ОСУДУ

Коваленко Ю. В.

Науковий керівник – канд. філол. наук, доц. Щербакова Н. В.
Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди
(61168, Харків, вул. Валентинівська, 2, тел.: (068)641-52-00)
e-mail: yulia1001k@gmail.com

This work deals with the types of deviations that cause public condemnation, which is reflected in mass media. The aspects of expression of condemnation concerning types of deviation are investigated. The concepts of norm and deviation are considered as key points to understanding the phenomenon of condemnation.

Засоби масової інформації відіграють важливу роль в сучасному суспільстві. Вони висвітлюють актуальні проблеми, надають інформацію щодо політичних, соціально-економічних, культурних подій, впливають на громадську думку, певним чином оцінюючи події. Негативна оцінка виражається через осуд подій та явищ, що відбуваються в соціумі.

Осуд завжди зумовлений девіацією поведінки індивіда або групи щодо актуальних соціальних, морально-етичних і правових норм. Девіація – це відхилення від норм та прийнятних стандартів суспільства.

Для визначення аспектів осуду звернімося до типології девіантної поведінки. Розрізняють делінквентну, адиктивну, патохарактерологічну, психопатологічну та девіантну поведінку на базі гіперздібностей.

Делінквентна – тип поведінки, що не тільки викликає суспільний осуд, а й розглядається як правопорушення відносно чинного законодавства. Наприклад: *Все це залежить лише від російського президента Володимира Путіна, вважає газета. Допоки він не поверне Україні Крим, світ має ставитися до нього як до злочинця.* [1]. Осуд дій президента Росії виражається за допомогою іменника *злочинець* – особа, що скоїла злочин[3].

Адиктивна поведінка викликана адикцією індивіда до хімічних речовин або певних видів діяльності та вчинків. Наприклад: *Під час години уряду в Верховній Раді депутат від Радикальної партії Ігор Мосійчук заявив: «Коли ви припините бути наркоманами, коли ви злізете з наркоголки Міжнародного валютного фонду?».*[2]. У наведеному висловленні засуджується адикція уряду до кредитів МВФ, у зв'язку з чим мовець порівнює уряд з наркоманом – тим, хто має хворобливий потяг до вживання наркотиків[3].

Патохарактерологічна поведінка виявляється в патологічних змінах характеру особистості. До цього типу відносять дії та вчинки, що спричинені нехтуванням індивідом низки базових морально-етичних цінностей. Наприклад: *Радник Трампа також засудив політику РФ і Китаю в Африці, заявивши, що вони «умисно і агресивно» намагаються*

отримати економічні переваги над США в Африці [5]. Осуд виражається за допомогою прислівників *умисно і агресивно*.

Психопатологічна поведінка зазвичай зумовлена психічними розладами, що супроводжуються перебуванням в ілюзіях, порушенням мислення, нав'язливими ідеями, схильністю до саморуйнування. Наприклад: *Він також заявив, що американський президент Дональд Трамп «збожеволів», розв'язуючи війну з КНДР* [6]. Осуд дій президента презентовано дієсловом *божеволіти* – ставати психічнохворим, божевільним [3].

Девіації на базі гіперздібностей – це ситуація, коли вчинки людини, що загалом мають позитивний характері спричинені обдарованістю, талантом, геніальністю, викликають нерозуміння суспільства й піддаються критиці: *Всі, кожен з нас – розумний, затятий, і краще, ніж усі інші, знає, як треба управляти державою, тренувати футбольну збірну, лікувати знайомого, що занедужав...* [4]. У наведеному прикладі осуд маніфестовано імпліцитно і представлено прикметниками *розумний, затятий*, порівняльною конструкцією *знає краще, ніж усі інші*, що поза контекстом презентують позитивну оцінку, проте у висловленні реалізують іронічне ставлення автора до тих, хто компетентний у всіх сферах життя соціуму і знає шляхи розв'язання будь-яких проблем.

Отже, диференціація проявів осуду, що висловлюється в засобах масової інформації, відбувається відносно різних типів девіантної поведінки, що в свою чергу впливає на особливості вираження осуду.

Література

1. Злочинці Путін і «Моторола» визнають лише мову сили (світова преса) [Електронний ресурс]. Українська правда. 2015. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/inozmi/svoboda/2015/04/12/7064456/>
2. Рева порівняв кредити МВФ із терапією для наркомана [Електронний ресурс]. Українська правда. 2018. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/05/25/7181341/>
3. Словнику української мови: в 11 т. АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. [редкол.: акад. І. К. Білодід та ін.]. К.: Наук. думка, 1978–1988.
4. Спочатку – Карфаген [Електронний ресурс]. Українська правда. 2016. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/columns/2016/01/23/7095534/>
5. США оприлюднили план із протистояння РФ і Китаю в Африці [Електронний ресурс]. Українська правда. 2018. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/12/15/7201318/>
6. У КНДР допустили початок ядерної війни в будь-який момент [Електронний ресурс]. Українська правда. 2017. Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2017/04/18/7141490/>

АНГЛІЦИЗМИ В СУЧАСНОМУ МОЛОДІЖНОМУ СЛЕНГУ

Кортяк Є. Ю.

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Кузьміна Л. В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)
E-mail: ukrainozn@ukr.net

In this article is analyzed lexical interference in context of usage of slang words in communicative environment of youth. reveals basic sources of youth slang formation. Besides this, in this work you will learn about the history of slang and who are the users of slang. Moreover, in this text will be represented some reasons of using slang. Also, several groups of the literary language words will be reviewed and examples will be represented.

Актуальність теми зумовлена тим, що сучасна молодь легко вдається до запозичень у своєму мовленні, які часто не притаманні її ментально-культурному світогляду. Насамперед мова йде про сленг як поширений засіб спілкування молодого покоління, і це не може не викликати занепокоєння.

Мета роботи – виявити причини поширення сленгу в мовленні молодого покоління, а також дослідити способи творення англійськомовного сленгу.

Під поняттям «молодіжний сленг» розуміють різновид розмовної мови, яка оцінюється суспільством як підкреслено неофіційна («побутова», «фамільярна», «довірлива») [1, с. 40]. Лексику різних соціальних груп формують лінгвосистеми, які мають за основу національну мову або є продуктом чужомовної експансії.

Серед причин поширення сленгу можна виокремити такі. По-перше, це тісне зближення та, відповідно, розмивання меж між мовами й мовними системами, що приводить до появи спільних проміжних утворень типу жаргонізмів, наприклад, у професійному та молодіжному середовищі.

По-друге, це тенденція до диференціювання – розвиток технологій зумовлює використання нових професійних жаргонізмів на основі англійських запозичень. Відбувається «інтелектуалізація» соціального життя, що потребує нових комунікативних засобів.

По-третє, сленговживання для молоді людини – один зі способів подолати механічність існування в нормативному полі нудної щоденної реальності, молодь активно шукає нового, зокрема це відбивається і в її мовленні. У свідомості молоді дзеркально відображається нова соціальна парадигма функціонування мови.

Четверта причина поширення сленгу викликає занепокоєння – це бідність, нерозвиненість словникового запасу молодих людей, відсутність навичок висловити свою думку засобами рідної літературної мови.

Отже, молодіжний сленг – це не просто спосіб творчого самовираження, але й інструмент «подвійного відчуження» [2, с. 40].

У сленговому мовленні сучасної молоді людини можна помітити англіцизми, які вона використовує постійно, інші ж перебувають на периферії (мовець розуміє їх значення, але майже не використовує).

Потрапляючи до іншої мови, запозичення проходять процес фонетичної, граматичної та морфологічної адаптації до системи мови-реципієнта. У системі жаргону такий процес відбувається з орієнтацією на усну, звукову форму слова, а не на його графічне оформлення.

Існує кілька способів запозичень англіцизмів. До першої групи належать сленгові слова, що відтворюють фонетичну систему відповідних англійських лексем: *крейзі* (ненормальний) – crazy [kreizi], *пати* (вечірка) – party [pa:ti] тощо, більшість англіцизмів відображає швидше звукову форму англіцизмів: *тайм* (час) – time [taim], *супер* (відмінний) – super [sju:pe], *кеш* (гроші) – cash [kesh] та ін.

Другу групу становлять слова, що за звучанням збігаються з англійською мовою, але мають трохи інше значення в українській: *мен* – 1) гарний, показний чоловік; 2) *міліціонер* (в англ. man – чоловік); *бейба* – дівчина (в англ. baby – дитина); *саунд* – гучна музика (в англ. – звук); *цент* – гривня (в англ. 1/100 долара); *чендж* – кіоск з обміну валют (в англ. – обмін).

Третя група містить англійські слова зі сленговими афіксами, властивими українській маві: *піпли* – люди, *гьорли* – дівчата, *суперовий* – визначний, *бестовий* – найкращий, *юзати* – користуватися, *сьорфити*, *гуглити* – шукати в інтернеті, *перенси* – батьки тощо.

Молодіжний сленг є відкритою системою й постійно поповнюється новими словами, які відтворюють зміни в нашому житті. Він є своєрідною словотворчістю, виявом дотепності молоді. Як тільки сленгізм стає загальновідомим, мовець швидко втрачає до нього інтерес і замінює його іншим, тому цей вид лексики можна вважати своєрідним «фільтром» новотворів.

Отже, нині варто говорити не про те, щоб вести боротьбу зі сленгом, а про те, щоб виховувати в активних користувачів сленгу культуру усного мовлення та мовний смак.

Література

1. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: соціальна диференціація української мови. Київ: Критика, 2005. 462 с.
1. Маковский М. М. Современный английский сленг: Онтология, структура, этимология. Изд. 4-е. Москва: URSS, 2009. 164 с.
2. Мартос С. А. Молодіжний сленг: міф чи реальність? // Вивчаємо українську мову та літературу. 2004. № 11. С. 12–15.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ

Кравцов А. С.

Науковий керівник – ст. викладач Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел.(057) 702-14-98)

E-mail: d_us@ukr.net

The thesis is devoted to the topic of a specificity of scientific-technical literature and its translation. In the work the main complexities and peculiarities of translation of scientific-technical literature are described.

Сьогодні швидкий розвиток науки та техніки приносить до нашого життя нові технічні пристрої, нові атрибути повсякдення людини. А це, у свою чергу, викликає потребу у науково-технічній літературі. «Науково-технічна література, яку відтворено іноземною мовою, потребує перекладання. Воно виконує дуже важливу функцію, бо завдяки йому наукові праці та дослідження стають загальнолюдським надбанням» [1, с. 105]. Актуальність нашого дослідження зумовлена тим, що сьогодні неможливо обійтись без перекладу як у повсякденному житті, так і на виробництві, у діловій сфері, під час навчання. Мета нашої роботи – привернути увагу до труднощів перекладання.

Почнемо з особливостей науково-технічної літератури, до яких одразу можна віднести спеціальні терміни, якими рясніє майже кожний текст науково-технічного характеру. І це одна з головних відмінностей науково-технічного тексту від художньої літератури.

Науковий термін точно і однозначно визначає чітко окреслене спеціальне поняття будь-якої галузі науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо і його співвідношення з іншими поняттями в межах спеціальної сфери. Він, на відміну від термінів загальномовних, які часто є багатозначними, невпорядкованими, в межах сфери застосування є однозначними. Саме потреба в однозначності наукових та технічних термінів може стати перешкодою для коректного перекладу, бо невірне тлумачення слів може привести до зміни смислового навантаження тексту. «В лінгвістичному аспекті терміни, як і інші слова мови, мають явище багатозначності. У деяких випадках один і той же термін має різні значення в межах різних наук. Наприклад, в машинобудуванні valve – клапан, а в радіотехніці valve – електронна лампа. Особливі труднощі для перекладу викликають випадки, коли один и той же термін має різне значення в залежності від приладу чи обладнання»[3].

Бувають й такі випадки, коли терміни можуть бути відсутніми як у звичайних словниках, так і в спеціальних термінологічних словниках. «Найбільшу складність для перекладу являють собою терміни-неологізми. Ці терміни не відображені, як правило, в словниках. Особливо багато неологізмів серед фірмових назв, тобто назви тих чи інших виробів, які

випускає фірма. Крім термінів у технічних текстах особливе місце займають стереотипні слова і фрази (кліше). Кліше включають ідіоми, усталені вирази, набір готових фраз»[3]. Аби уникнути цього, перекладач повинен добре володіти мовою, якою написаний оригінальний текст, та мовою, якою цей текст перекладається; перекладач, котрий вважається спеціалістом у своїй галузі, повинен слідкувати за останніми новинами сфери його діяльності та постійно удосконалювати свій лексичний запас.

Ще однією з особливостей сучасної технічної літератури є використання аббревіатур та скорочень, котрі через свою відміну можуть бути незрозумілими у різних країнах.

Відміна лексики науково-технічного стилю від інших стилів полягає також у:

- вживанні полісемантичної лексики;
- використанні абстрактних іменників;
- відсутності розмовної лексики.

Науковий стиль характеризується стислістю, однозначністю, логічною послідовністю викладання автором своїх думок та прагненням авторів до точності. Звернемо увагу, що сьогодні бажано використовувати термін «перекладання» на позначення процесу відтворення тексту однієї мови засобами іншої. «Перекладання – це процес, під час якого текст або усне висловлювання, що виражені однією мовою (мовою оригіналу), відтворюються іншою мовою (мовою перекладу). А переклад – це результат цього процесу, тобто новий текст або усне висловлювання, відтворені мовою перекладу» [1, с.102–103].

Отже, основною проблемою перекладу науково-технічної літератури є її стилістика та лексика, точність та ясність інтерпретування вузьконаправлених технічних термінів та донесення всіх думок автора. Між науково-технічними текстами, які написані різними мовами, існують значні граматичні відмінності, зумовлені особливостями граматичної будови мови, нормами і традиціями письмового наукового мовлення. Саме розбіжності в будові мов, у наборі їхніх граматичних категорій, форм та конструкцій і спричиняють значні граматичних труднощів перекладу. Від перекладача потрібні глибокі знання своєї справи, точне розуміння кожного речення тексту та використання усіх засобів для розвитку себе як спеціаліста.

Література

1. Васенко Л. А., Дубічинський В. В., Кринець О. М. Фахова українська мова. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 272 с.
2. Особливості перекладу технічних та наукових текстів [Стаття]. URL: <http://referat-ok.com.ua/movoznavstvo/osoblivosti-perekladu-tehnicnih-ta-naukovih-tekstiv>.

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ

Кравченко Н. С.

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Кузьміна Л. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)

E-mail: ukrainozn@ukr.net

In the article features the use of idiomatic phrases in professional broadcasting. Found out their main features. Examples of idiomatic combinations in everyday speech.

Фразеологія як наука привертає значну увагу дослідників. Це пояснюється передусім великою семантичною, структурною і функційною різноманітністю фразеологізмів – одиниць, що сприймаються як стійкі сполуки слів. Становленню фразеології як галузі лінгвістики сприяли ґрунтовні дослідження мовознавців О. Потебні, І. Срезневського, О. Шахматова, М. Шанського, О. Куніна, І. Білодіда, М. Жовтобрюха, В. Ващенко, Л. Паламарчука та ін.

У професійному мовленні послуговуються переважно книжними стійкими сполуками, насамперед фразеологізованими звороти типу *завдавати шкоди, потребувати допомоги, привертати увагу, втілювати в життя, упроваджувати в практику* тощо. У діловому спілкуванні рідше трапляються фразеологічні єдності – образні словосполучення, зміст яких певною мірою мотивований лексичним значенням слів або компонентами звороту, наприклад: *зелена вулиця (вільно), дати зелену вулицю (дозволити, зняти будь-які перешкоди), відкривати Америку (давно відоме подавати як нове)*. У писемній формі ділового мовлення потрібно уникати використання таких фразеологізмів, а в усному вони допускаються. Їх уживання робить усне мовлення оригінальним і влучним, додає відтінку неофіційності в ділове спілкування та знімає напруженість у конфліктних ситуаціях.

Не є стилістичною нормою використання в професійному мовленні фразеологічних зрощень – стійких образних словосполучень. Їх відмінною рисою є те, що значення слів, які є компонентами звороту, не можна встановити: *байдики бити (ледарювати), глека розбити (посваритися), давати перцю (дуже лаяти)* [1].

До типових фразеологізмів, які вживають в офіційно-діловому стилі мовлення, належать:

– власне книжні: *вводити в оману, відволікати увагу, віддавати належне, для більшої переконливості;*

– термінологічні назви предметів, явищ, понять: *броунівський рух, октанове число, бензольне кільце, бордоський розчин, іонні сполуки, періодична система хімічна, реакція, доцентрове прискорення, абсолютна*

температура, електромагнітне поле, квантове число, числова вісь, геометрична функція, система координат, точка кипіння;

– номенклатурні найменування: *арабський кінь, вітряна віспа, азотна кислота, старший науковий співробітник, мова програмування C++, гарнітура Sans-Serif;*

– суспільно-політична термінологія: *Високі Договірні Сторони, країни третього світу, Соціалістична партія України, Європейське Економічне Співтовариство;*

– лексикалізовані сполуки: *до певної міри, певною мірою, з року в рік, за інших умов, мати справу, мати місце, містити в собі.*

Окрім того, ділове мовлення має власну фразеологію, на позначення таких явищ: назви ділових паперів: *трудова угода, доповідна записка, витяг з наказу, разове доручення;* назви дій, станів: *грошова винагорода, одноразова допомога, безперервний стаж, авторське право, сезонні (польові) роботи робочий час, дипломатичний імунітет;* інші назви: *дипломатична пошта, пам'ятка історії, місце реєстрації, трудові суперечки прізвище, ім'я, по батькові* тощо.

Як було зазначено для професійного мовлення властивим є вживання фразеологізмів наукового стилю. Серед них є чимало таких, що мають у своєму складі прізвище вченого, який сформулював той чи інший закон або відкрив явище: *число Авогадро, закони Ньютона, таблиця Піфагора, закони Кеплера, квантовий ефект Холла* та ін. Такі фразеологічні терміни можуть утворювати синонімічні відповідники за моделлю «поєднання прикметника, утвореного від власної назви й іменника у називному відмінку». Наприклад, *теорія Бора – борівська теорія, рух Броуна – броунівський рух, площина Брега – бреггівська площина, архітектура фон Неймана – фон-нейманівська архітектура* тощо. Наведені фразеологізми відзначаються абстрактним змістом, відсутністю емоційно-експресивного відтінку, наявністю чітких логічних зв'язків між лексичними елементами.

Різновидом фразеологізмів є канцеляризми – стійкі словосполучення, що надають текстам офіційності: *докласти зусиль, доводити до відома, брати до уваги, зупинитися на питанні, взяти за основу* [2].

Отже, фразеологізм в професійному мовленні – це стандартизований вислів, що визначається лаконічністю та стилістичною нейтральністю. Уміле його використання підвищує ефективність комунікації, посилює дієвість слова, та сприяє швидкому обробленню тексту документа.

Література

1. Тітова К. С. Фразеологічні звороти в мові професійного спілкування. URL: <C:/Documents%20and%20Settings/Admin/Downloads/255-2751-1-PB.pdf> (дата звернення: 23.02.2019).

2. Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова. Харків: Торсінг, 2003. 358 с.

ЛЕКСИЧНІ, СИНТАКСИЧНІ, СТИЛІСТИЧНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ

Круглов М. С.

Науковий керівник – ст. викладач Сегієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел.(057) 702-14-98)

E-mail: d_us@ukr.net

This work discusses the main features of the translation of scientific and technical literature, taking into account three main aspects: grammatical, lexical and stylistic. Also attention is paid to the difficulties that arise during translating of words, phrases, sentences of scientific content.

У наш час людина прагне пізнати якомога більше інформації. Але не кожен підручник, стаття тощо зможе передати ту чи іншу думку автора.

Метою даної роботи є розгляд різних особливостей та труднощів, які виникають при перекладі науково-технічних термінів, та й взагалі всієї технічної літератури.

Працюючи над цим питанням, розглядалися роботи таких вчених та перекладачів, як Ключник О., Бабченко О. М. та Бархудалов Л. С.

На нашу думку, переклад науково-технічної літератури значно відрізняється від багатьох інших її видів. Насамперед це пов'язано з лексичними, граматичними та стилістичними особливостями даного різновиду.

Найбільш типовим лексичним признаком науково-технічної літератури є насиченість тексту спеціальними термінами, термінологічними словосполученнями. Терміни – це слова або словосполучення, які мають лінгвістичні властивості як і інші одиниці словникового складу. Відмінність терміна від звичайного слова залежить, перш за все, від його значення. Терміни виражають поняття науковооброблені і властиві лише конкретній галузі науки і техніки.

Варто зазначити, що граматична структура речення науково-технічних текстів має ряд особливостей:

– наявність довгих речень, які включають велику кількість другорядних і однорядних членів. При цьому залежні від підмета і присудка слова часто стоять на відстані від того слова, яке вони визначають;

– вживання багатокomпонентних атрибутивних словосполучень;
– вживання означень, утворених шляхом стяжки цілих синтаксичних груп;

– вживання синтаксичних конструкцій, пасивних конструкцій, зворотів;

– наявність пропусків деяких службових слів (артиклів, допоміжних дієслів) особливо в таблицях, графіках, специфікаціях.

Між науково-технічними текстами, написаними різними мовами, існують значні граматичні відмінності, зумовлені особливостями граматичної будови мови, нормами і традиціями письмового наукового мовлення, тож саме розбіжності в будові мов, у наборі їхніх граматичних категорій, форм та конструкцій і спричиняють значні граматичних труднощів перекладу.

Також, маємо звернути увагу, на такі стилістичні особливості наукового тексту:

– частотність вживання в текстах певних слів, які притаманні тій чи іншій галузі;

– застосування певних граматичних форм;

– вживання тих чи інших граматичних структур.

Існування жанрово-стилістичних проблем науково-технічного перекладу пов'язані з певними розбіжностями у стилістичних і жанрових нормах подання інформації в науково-технічних текстах мови оригіналу та української мови, особливостями вживання слів і сталих образних і необразних словосполучень.

Серед жанрово-стилістичних труднощів перекладу науково-технічних текстів українською мовою варто виділити такі:

– переклад, так званих, метафоричних термінів;

– переклад образної та необразної фразеології;

– переклад різноманітних кліше;

– наявність у такого роду текстах розмовних лексичних елементів.

У висновку можемо зазначити, що аби подолати бар'єр між науково-технічними термінами різних мов, необхідно заздалегіть дізнатись що означає цей термін, для чого він призначений, а також не залишити поза увагою той факт, що більшість мов мають свої особливості.

Література

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Вінниця: Нова книга, 2002. 564 с.

2. Сухенко К. М. Лексичні проблеми перекладу. К.: вид-во Київ. ун-ту, 2000. 124 с.

3. Бабченко О.М. Навчання технічного перекладу та реферування у школі. // Іноземні мови. 1999. №2. С. 11–13.

4. Бархударов Л.С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории переводов. М., «Международные отношения», 1975.

ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД СИНТАКСИЧНИХ ПРОБЛЕМ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ

Матюшенко В. К.

Науковий керівник – ст. викладач Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел.(057) 702-14-98)

E-mail: d_us@ukr.net

The text tells about science – translation. Problems with the translation of scientific and technical texts.

Теорія про переклад, або перекладознавство – одна з молодих наук мовознавства. Кожного дня все більше зростає потреба спілкування в таких сферах діяльності як наука, культура, торгівля і т.п. Переважно, таке взаємне спілкування перспективно за допомогою перекладу. Перекладознавство, спираючись на мовні закономірності, сьогодні є наукою лінгвістичною. Актуальність розгляду цього питання зумовлена великою кількістю помилок, які виникають на синтаксичному рівні. Мета нашої роботи – окреслити основні синтаксичні проблеми, що виникають під час перекладу науково-технічного тексту.

Процес перекладу складається із трьох етапів: сприймання (читання або слухання) на одній мові, розуміння, відтворення на рідній мові. Спираючись на науково-технічну літературу при перекладі, можливо вивчення прояву закономірностей помилок, що трапляються в текстах.

Граматична структура речення науково-технічних текстів має ряд особливостей:

1. Наявність довгих речень, які включають велику кількість другорядних і однорядних членів. При цьому залежні від підмета і присудка слова часто стоять на відстані від того слова, яке вони визначають.

2. Вживання багатоконпонентних атрибутивних словосполучень.

3. Вживання означень, утворених шляхом стяжки усіх синтаксичних груп.

4. Вживання синтаксичних конструкцій, пасивних конструкцій, зворотів (об'єктний відмінок з інфінітивом, називний відмінок з інфінітивом).

5. Наявність пропусків деяких службових слів (артиклів, допоміжних дієслів) особливо в таблицях, графіках, специфікаціях.

У технічних текстах, крім термінів, використовуються спеціальна технічна фразеологія. Також у випадках, коли загальноживане слово в певних словосполученнях набуває термінологічне значення.

Основна складність перекладу науково-технічних текстів, а саме переклад термінів, полягає у розкритті та передачі засобами української мови іншомовних реалій. Механічне заучування термінів, без проникнення у їх сутність, без знання самих явищ, процесів та механізмів, про які йдеться в оригіналі, може призвести до нечемних помилок у перекладі. Кожний перекладач мусить ретельно вивчити ту галузь науки і техніки, в якій він працює. Тільки тоді він зможе застосовувати доречні термінологічні словники, розуміти суть термінів. Важливим моментом є те, що один термін може належати до різних наукових галузей, необхідно зважати на значення, яке він має у межах конкретної галузі.

Стилістичне оформлення технічних текстів вимагає дотримання норм наукового стилю, зокрема це логічність, послідовність, структурність, висока увага до цифрової інформації. Необхідно враховувати, що під час перекладу, часто неможливий прямий послідовний переклад, необхідно вдаватись до заміни слів, словосполучень, речень.

Будь-який науково-технічний текст характеризується певною повторюваністю термінів. Тому для правильної передачі розуміння невідомого і відсутнього у словниках терміна або термінологічного сполучення дуже поважно врахувати і співставити всі випадки його використання в даному тексті і лише після цього спробувати вияснити значення терміну шляхом ознайомлення із професійною літературою з даного питання. Чималу допомогу перекладачеві може надати уже існуюча перекладна література з даного питання, особливо якщо є можливість порівняти оригінал і переклад.

Література

1. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу. К., «Вища школа», 1982.
2. Коваленко А. Загальний курс науково-технічного перекладу. – К.: «Фірма «Інкос», 2002. 317 с.
3. Ковганюк С. П. Практика перекладу. (З досвіду перекладача). – К., «Дніпро», 1968.

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ

Михальчук М. О.

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Кузьміна Л. В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)
E-mail: ukrainozn@ukr.net

Every educated person should know the basic information about the origin, development of the Ukrainian language, orientation in problems the functioning of the literary language at the present stage and to see the prospects of its evolution.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю вивчення цієї теми з метою усвідомлення себе як нації. Тривала бездержавність стала причиною того, що інші держави намагалися асимілювати українців, усіма засобами прищепити їм відчуття меншовартості, спотворювали, забороняли мову. І через те становлення українського правопису було тривалим, складним і стихійним процесом. Мета роботи – дослідити історію становлення українського правопису.

Традиційно виокремлюють чотири періоди становлення правопису української мови. Перший період (XI–XVI ст.) – україно-слов'янський – започаткований творцями слов'янської азбуки – Кирила та Мефодія.

Другий період (XVII – XVIII ст.) – староукраїнський – пов'язаний насамперед з виходом роботи М. Смотрицького «Грамматика славенскія правилноє синтагма». Орфографія староукраїнської писемності вже більш пристосовується до української фонетики. Цей період в історії правопису визначається національною самобутністю. Норми М. Смотрицького, опрацьовані на великому матеріалі, набули визнання в усіх слов'янських народів, які на той час користувалися церковнослов'янською мовою [1, с. 16].

Третій етап (XIX ст. – дотепер) – новоукраїнський – найскладніший в історії української мови та її правопису. У царській Росії українську мову офіційно визнавали як діалект російської, українське слово обмежували, шкіл з українською мовою навчання не існувало. Але саме в цей час почав формуватися сучасний український правопис, з'явилася перша друкована праця нової української лінгвістики – «Грамматика Малоросійскаго наречія». Із виходом 1798 р. «Енеїди» І. Котляревського народна українська мова вперше була представлена в писемному вигляді. Письменники, які прагнули писати живою мовою, шукали засобів для передавання справжнього звучання слова. Так, 1818 р. до алфавіту додано літеру *i*, 1837 р. – *ε* та буквосполучення *йо*, *ьо*, 1873 р. – *ї*.

Постійна зміна елементів алфавіту спричинила виникнення значної кількості правописних систем. Протягом 1798–1905 рр. їх налічувалося близько 50. Найвідоміші серед них – системи О. Павловського, «Русалки

Дністрової», П. Куліша, Є. Желехівського, П. Житецького та К. Михальчука тощо.

Популярною була орфографічна система, запропонована П. Кулішем у 50-х рр. XIX ст. Проте в ній були недоліки: відмова від сполучень *йо, во* на користь літери *ѣ*; відсутність літери для йотованого *е*; збереження *ь* у кінці слова після приголосних тощо. Ці недоліки значною мірою були усунені в правописі 1873 р. П. Житецького та К. Михальчука. З їхньої ініціативи до кулішівки внесено літери *ї, є*; у кінці слова перестав вживатися *ь* тощо. Таким чином, на той час було вироблено основний принцип українського правопису – фонетичний (відповідність між звуком і літерою). Але через набуття чинності Емського акта 1876 р. цей правопис було заборонено.

1907–1909 рр. виходить відомий словник Б. Грінченка у 4 т., у якому було використано фонетичний принцип. Перший офіційний український правописний кодекс було видано лише 1919 р. під назвою «Головніші правила українського правопису» (І. Огієнко, А. Кримський, Є. Тимченко). 1928 р. у Харкові відбулася Всеукраїнська правописна конференція, яка схвалила новий правопис, у якому збережено традиційну графіку, доопрацьовано орфографію (вона орієнтувалася на східноукраїнські і західноукраїнські традиції) і вперше внормовано пунктуацію.

Проте 1933 р. цей правопис було заборонено як «націоналістичний», а згодом замінено на інший, який орієнтувався лише на східноукраїнські традиції та російську мову. Лише 1993 р. вийшов новий «Український правопис». Проте робота над сучасними правописними нормами тривають і дотепер. Сучасні мовознавці заявляють, що хочуть наблизити його до правопису, який існував до русифікації. Судячи із запропонованого проекту, можемо констатувати: багато чого взято з українського правопису 1928 р. Основна мета нового правопису, як наголошують укладачі, – урахувати новітні мовні явища, які виникають у різних сферах життя [2].

Тож проект українського правопису – цілком потрібний зараз документ. Усі зміни та новації, що він містить, спрямовані на викорінення показової «близькості» української та російської мов та повернення до української правописної традиції.

Література

1. Григорьева А. М., Амалицька К. О., Гашута М. О. Історія становлення українського правопису. // Збірник наукових праць ДонНАБА. 2016. Вип. 3. С. 15–20.
2. Каленчук Ю. Новий український правопис: більше «за», ніж «проти». URL: <https://tsn.ua/blogi/themes/politics/noviy-ukrayinskiy-pravopis-povernennya-do-tradiciju-1205319.html> (дата звернення: 25.02.2019).

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДАННЯ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ

Мухачова О. В.

Науковий керівник – асист. Євсюкова О. Г.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел (057)702-14-98)

E-mail: olena.mukhachova@nure.ua

This article tells about standards of translating science and technical articles and analyzes its difficulties and distinctive features. Also it describes the ways of translating terms in science and technologic articles.

Переклад науково-технічної літератури виконує дуже важливу функцію, бо завдяки йому наукові праці та дослідження стають загальнолюдським надбанням. Переклади науково-технічних видань використовуються не лише для подальшого розвитку науки та обміну інформацією між фахівцями різних країн, а й у навчальному процесі.

Переклад – це, по-перше, процес відтворення письмового тексту чи усного вислову засобами іншої мови; по-друге, це результат цього процесу. Оскільки переклад – це передавання змісту того, що було висловлено, то перекладаються не слова, граматичні конструкції чи інші засоби мови оригіналу, а думки, зміст оригіналу. Згідно з теорією перекладу немає неперекладних матеріалів, є складні для перекладу тексти. Труднощі під час перекладання пов'язані з недостатнім знанням мови оригіналу, мови, якою перекладають, або з відсутністю в цій мові готових відповідників.

Науково-технічне перекладання – це процес перетворення науково-технічного тексту, вираженого мовою оригіналу, на текст, виражений мовою перекладу. Людина, яка виконує науково-технічне перекладання, має не лише знати іноземну мову, а й володіти певними знаннями у тій науковій галузі, якій належить текст, що перекладається.

До науково-технічного перекладу висуваються такі вимоги: точність; перекладаються не окремі слова оригіналу, а його зміст; ясність і чіткість; стислість – зайві слова перешкоджають опануванню змісту перекладу; літературна грамотність перекладу – повинні бути відсутні форми і звороти, природні для мови оригіналу, але небажані для мови перекладу. Ці вимоги є головними вимогами до науково-технічного перекладу. Лише той переклад, який відповідає ним, може вважатися повноцінним.

Як показує досвід науково-технічного перекладання, найбільші труднощі виникають під час передання лексичних одиниць тексту оригіналу. Правильним вважається такий шлях перекладання термінів: «іншомовний термін – поняття – український термін», а не «іншомовний термін – український термін». Під час перекладання термінів можуть

виникнути такі ситуація, коли у мові перекладу існують еквіваленти іншомовного терміна, зафіксовані у словниках або коли такі еквіваленти відсутні. У першому випадку може існувати один або кілька варіантів перекладу іншомовного терміна. У другому випадку використовуються наступні методи: транслітерація (транскрипція) – переклад на основі аналогії. Шляхом транслітерації були запозичені такі терміни: Інтернет, комп'ютер, файл та ін.; калькування – переклад частин іншомовного слова з подальшим складанням елементів в одне ціле (прикладом калькування є: autorepeat – автоматичний повтор); експлікація – пояснення нового терміну засобами, що існують у мові перекладу. Наприклад, cache hit – успішний пошук у кеш-пам'яті.

Серед лексичних труднощів науково-технічного перекладу є багатозначність слів та вибір адекватного варіанту перекладу слова, правильне застосування того чи іншого способу перекладу лексики, переклад термінів-неологізмів, аббревіатур. Слід уникати псевдоінтернаціоналізмів: лексикалізованих форм множини іменників і термінів-омонімів, етноспецифічної лексики і етнонаціональної варіантності термінів, іншомовних слів і термінів у перекладній науково-технічній літературі, різного роду власних імен і назв (фірм, установ і організацій) тощо.

До граматичних відмінностей належать особливості граматичної будови мови, форми і традиції письмового наукового мовлення. Наприклад, у романо-германських фахових текстах значно частіше, ніж в українських, вживаються форми пасивного стану та неособові форми дієслова, дієприкметникові звороти й специфічні синтаксичні конструкції, особові займенники першої особи однини та одночленні інфінітивні й номінативні речення тощо.

Основна складність перекладу науково-технічних текстів, а саме переклад термінів, полягає у розкритті та передачі засобами української мови іншомовних реалій. Обов'язковою умовою повноцінного перекладу будь-якого спеціального тексту, особливо науково-технічного, передбачає повне розуміння його перекладачем. Механічне заучування термінів, без проникнення у їх сутність, без знання самих явищ, процесів та механізмів, про які йдеться в оригіналі, може призвести до грубих помилок у перекладі.

Отже, у перекладання наукових текстів, як і у інших видів перекладання, існують свої особливості, труднощі та специфічні способи знаходження термінів-еквівалентів. Також науково-технічний переклад виконує важливу функцію, бо є засобом вивчення та використання закордонних досягнень, а також засобом інформування про вітчизняні науково-технічні досягнення.

ІМПРЕСІОНІЗМ ЯК ЛІТЕРАТУРНИЙ НАПРЯМ

Оленич П. С.

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Кузьміна Л. В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)
E-mail: ukrainozn@ukr.net

Modern school program includes a huge number of unique works. Each of them carries its message, including the impressionist ones. Their features give them the opportunity to teach students something unique – the correct feeling of their place in the world and a reasonable assessment of their thoughts.

Культура кожної країни світу наповнена різноманітністю стилів. Кожен з них унікальний, і в кожному є окремі шедеври – архітектурні пам'ятники, видатні літературні твори тощо. Одним з таких стилів є імпресіонізм. Його особливостями завжди захоплювалися критики та шанувальники літератури, а автори шукали в ньому вивільнення свого таланту.

Імпресіонізм у літературному мистецтві – стильова течія модернізму, що виникла наприкінці XIX ст. в Європі, зразки якого головним чином визначаються психологізмом та докладним описом почуттів персонажів [1]. Поетика імпресіонізму позначилася на творчості М. Коцюбинського, В. Стефаника, Г. Косинки, М. Черемшини, Г. Михайличенка, М. Хвильового, Є. Плужника та ін. Очевидно, що кожна стильова течія має унікальні характеристики, що вирізняють її поміж інших. У роботі виокремимо такі, що властиві саме імпресіонізму. Спочатку варто навести перелік ознак, що будемо використовувати для визначення своєрідності досліджуваного стилю: 1) основні літературні прийоми, властиві певному стилю; 2) характеристика героя; 3) жанрова особливість; 4) приклади.

Перше, на що можна звернути увагу, досліджуючи імпресіоністичний стиль, – це різноманітні словесні конструкції, індивідуальні не лише для стилю, а й для кожного автора. Однак оповідь від першої особи є притаманною імпресіоналізму загалом. Такий прийом дозволяє читачу буквально відчувати себе головним героєм. Це відчуття підсилюється ще одним поширеним для імпресіоналізму стилістичним прийомом – відсутністю імен – натомість у творах часто використовуються займенники.

Насиченість образами, здебільшого абстрактними, є ще однією особливістю розглянутого стилю. Вони необхідні для підкреслення причинно-наслідкових зв'язків між зовнішніми чинниками та враженнями. Очевидно, саме цей прийом зумовив саму назву стилю – від французького «impression» – враження. Зазвичай образи переслідують героя, створюють атмосферу неспокою, що й вирізняє імпресіоністичні твори з-поміж інших.

Можливість відчутти себе героєм твору має унікальні повчальні властивості, адже в імпресіоналістичних творах описуються не лише чесноти героя – чесність або героїзм, а описуються складні його переживання під час прийняття важких рішень в критичних умовах.

Митці-імпресіоністи намагаються вкласти у свою розповідь велику кількість сюжетних ліній або уточнень, щоб зробити картину внутрішнього світу героя максимально наближеною до повної. Письменники надзвичайно глибоко розкривають думки, реакції на події, почуття персонажу. Особливу увагу автори приділяють світу бажань, особливо підсвідомих, бо саме вони формують так званий «внутрішній світ». Бажання ведуть героя, як і будь-яку людину, але дуже рідко здійснюються, що дає авторові змогу обґрунтувати часті душевні страждання. Розвиток подій як правило супроводжується зміною морального стану головного героя. Наявні везіння та невдачі, або перемоги та поразки, що змінюють одне одного. Особливо повільна зміна настрою, емоційного стану помітні у великих жанрах – романах або повістях. Тож імпресіоністи частіше віддають перевагу новелі – стислому жанру, більш насиченому подіями, що мають лінійний сюжет. Це дозволяє зосередити увагу не на зовнішніх чинниках, а на тому, як події впливають на моральні якості персонажа.

Розглянемо найбільш відомі твори імпресіонізму – новели «Я (Романтика)» М. Хвильового, та «Intermezzo» М. Коцюбинського. В обох творах є спільна властивість – важлива загальна ситуація, настрої, а не сюжетні особливості. У згаданих новелах бачимо людину в досить складні ситуації, та обидва автори дають можливість читачу безпосередньо відчутти це. Так, М. Хвильовий досягає такого ефекту за допомогою використання особового займенника «я». Герой М. Коцюбинського, тікаючи від примар (що є прикладом перенасиченості абстрактними образами) рятується та повертається у нормальне життя, сцілившись. Автор ніби спонукає читача знаходити час для корисних роздумів. Але, на відміну від героя «Intermezzo», персонаж М. Хвильового лише заглиблюється у проблеми, що передається за допомогою оригінального художнього прийому – зображення галюцинацій. Ця історія є, навпаки, застереженням.

Отже, основна загальна ідея творів імпресіонізму – наголосити на тому, як важливо дослуховуватися до власних думок та відчуттів.

Література

1. Авраменко О. М., Блажко М. Б. Українська мова та література. Довідник, Київ. 2017. 566 с.
2. Кондратюк Л. М. Сильові тенденції імпресіоністичної прози в українській, російській та англійській літературах початку ХХ ст.: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2009. 22 с.

ДІАЛЕКТНЕ РОЗМАЇТТЯ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Онипченко А. О.

Науковий керівник – ст. викл. Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел(057) 702-14-98)

E-mail: d_us@ukr.net

The thesis is devoted to the use of other regional languages in Ukraine. The article describes all the language dialects available in our country, and the regions in which they are common.

Сьогодення змушує нас замислитись над такими філологічними питаннями, як мова, літературна мова, національна мова, регіональна мова. Незнання елементарних понять часто призводить до неправильного розуміння політичних подій, саме тому актуальність нашої теми беззаперечна. Мета нашої роботи – окреслити основні поняття, визначити роль регіональних мов на території сучасної України.

«Сучасна українська мова – це сукупність усіх слів, усіх граматичних форм, усіх особливостей вимови людей, що розмовляють українською як рідною. Сюди входять діалекти, жаргони, літературна мова, тобто все, що перебуває в мовному спілкуванні» [1].

«Регіональні мови України – мови, які традиційно використовуються в межах певної території держави громадянами цієї держави, які складають групу, що за своєю чисельністю менша, ніж решта населення цієї держави; та/або відрізняється від офіційної мови (мов) цієї держави» [2].

На території України мова в різних частинах країни відрізняється. Протягом свого існування українська мова постійно змінювалась, та це і не дивно, бо мова – віддзеркалення політичних, економічних, соціальних подій.

Територіальна українська мова складається з трьох діалектів – північний діалект, південно-східний та південно-західний. «Діалект – це різновид мови, яку люди використовують для спілкування на певній території» [3]. Крім територіальних діалектів, розрізняють ще так звані соціальні. Соціальним діалектом називається така різновидність народної розмовної мови, яка характерна більшому чи меншому колективу якоїсь певної професії чи соціальної групи людей.

«Північний діалект побутує на терені Чернігівської, Житомирської, Рівненської, Волинської, північних частин Київської та Сумської областей.

Південно-західний діалект поширене на території Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Чернівецької, Хмельницької, Вінницької, Тернопільської, північно-західних частин Кіровоградської та Одеської областей, південно-західної частини Київської області, південної частини Житомирської області, західної частини Черкаської та північної частини Миколаївської областей.

Південно-східний діалект охоплює Полтавську, Харківську, Луганську, Донецьку, Запорізьку, Дніпропетровську, Херсонську області, Крим, південно-східні частини Київської, Сумської, Кіровоградської, Одеської, східну частину Черкаської та південну частину Миколаївської областей. До цього наріччя належать говори Середньої Наддніпрянщини, що є основою літературної мови» [1].

Відмінності рідної мови зовсім не перешкоджають спілкуванню, адже основу лексики української мови складають слова, які всі вживають і розуміють.

На сьогодні дуже багато висловів відомих людей про діалекти нашої рідної мови. Наприклад, Іван Франко говорить у своїх віршах, що присутність діалектів у нашій мові, практично, не відіграє ніякої ролі:

Бідні ми, як коні на припоні,
Збагатить нас труд на рідній ниві:
В діалекті чи хоч би в жаргоні
Будемо багаті і щасливі.
Діалект, а ми його надишем
Міццю духу і огнем любови
І нестертий слід його запишем
Самостійно між культурні мови.

І. Франко [3]

А Дмитро Білоус навпаки вважає, що завдяки діалектам українська мова стає більш «багатою» та барвистою. Свою думку він висловлює у вірші «Чудесні барви».

«Які чудесні барви у нашій рідній мові,
які відтінки різні від Сейму аж по Сян!»

На жаль, останній перепис в Україні проведено далекого 2001 року. З того часу встигло багато чого змінитися, у нас з'явилися окуповані території, відбулася як внутрішня так і зовнішня міграція та різноманітні демографічні зміни. Все це призводить і до мовних змін. Переселення народу зі Сходу на Захід або у центр держави несе за собою лексичну міграцію. Вже сьогодні науковці відзначають сплеск російської лексики на Заході. Натомість політичні події призвели до підвищення ролі мови у суспільстві і на Сході помітна мовна зміна – збільшення україномовного населення, підвищення інтересу до рідної мови.

Отже, достовірної інформації щодо зміни діалектної карти України немає, але можна зробити припущення, що діалекти зазнали змін в наслідок політичних подій ХХІ ст.

Література

1. Мовні діалекти [Стаття]. URL: <http://www.ukrainica.org.ua/ukr/content/1499/>
2. Основні діалекти української мови [Стаття]. URL: <http://ukrgramota.kievperklad.com.ua/dialekt/>
3. ІВАН ФРАНКО «АНТОШКОВИ П. (АЗЪ ПОКОЙ)1»<https://www.i=franko.name/uk/Verses/Sempe/NoviSpivomovky/NaStariTemy/8.html>

ФЕНОМЕН НАУКОВОГО ТЕКСТУ

Павлов О. С.

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Кузьміна Л. В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)
E-mail: oleksandr.pavlov@nure.ua

The work considered the uniqueness scientific text in professional activities; the author also specifies the meaning of such a concept as «term», «nomenclature». The article also discusses the meaning and construction of various professionalisms, where it came from and what it means.

Науковий текст має важливе значення як у соціальній, так і в професійній сферах, відтворює ту чи іншу наукову проблему, висуває гіпотези, орієнтує на нове знання, характеризуються доцільністю та раціональністю всіх положень, орієнтований на досягнення дослідницької мети та завдань. Попри значний інтерес дослідників до функціонування та мовного оформлення наукових текстів, їх організація та засоби вираження думки досі залишаються в зоні особливої уваги сучасних мовознавців.

Мета дослідження полягає у виявленні особливостей лексичних та граматичних домінантів та їх використанні в науковому тексті.

Науковий стиль є засобом спілкування в галузі науки й навчально-наукової діяльності, отже його основна функція – інформативна (повідомлення, пояснення, з'ясування, класифікація понять, систематизація знань, аргументований доказ).

Мова науки поділяється на такі підстили:

- власне науковий;
- науково-популярний;
- науково-навчальний;
- науково-технічний.

Зберігаючи основні ознаки стилю, кожний з підстилів і жанрів визначається своїми особливостями використання мовних засобів. Так, власне науковий містить вузькогалузеву лексику, універсальні загальнонаукові терміни. Науково-популярний використовує елементи художнього мовлення. Науково-навчальний характеризується доступністю викладу інформації, спрощеною системою доведень, спрямованою на активізацію мислення читача або слухача. Найбільш типовою лексичною ознакою науково-технічного стилю є насиченість тексту термінами, професіоналізмами, а також наявність скорочень, аббревіатур [1, с. 284].

Науково-технічні терміни – мовні знаки, що репрезентують поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки, становлять суттєвий складник науково-технічного стилю. І. Гумовська, визначає термін як слово чи словосполучення, що має спеціальне значення, виражає та

формує професійне поняття, застосовується в процесі засвоєння наукових та професійних об'єктів і кореляції між ними [2].

Залежно від ступеня спеціалізації значення терміни можна поділити на три основні групи: загальнонаукові (наприклад, *система: валютна система, осушувальна система, педогогічна система, інформаційно-обчислювальна система*), міжгалузеві (*екологічні витрати, приватна власність* тощо) та вузькогалузеві терміни (*лізинг, дрена, чип, об'єктно орієнтоване програмування* та ін.).

У мовленні фахівців, крім термінів, широко побутують й інші фахові лексичні одиниці – професіоналізми та номенклатурні назви. Перші позначають спеціальні поняття, знаряддя чи продукти праці; другі – сукупність умовних символів, графічних позначень, греко-латинських назв на позначення певного маркування. Вони і становлять фахову лексику будь-якої мови й є словесними домінантами науково-технічного тексту, як і терміни.

У різних галузях науки, виробництва, політики, культури професіоналізми функціують як синоніми до вже наявних термінів. Але на відміну від термінів вони можуть мати експресивне забарвлення і досить детально характеризувати рід занять, дії чи предмети, безпосередньо пов'язані зі сферою діяльності відповідної професії.

З-поміж професіоналізмів можна вирізнити науково-технічні, професійно-виробничі, просторічно-жаргонні. Наприклад, слова й звороти з галузі шахтарської справи: *штрек, терикон, видавати на-гора*, зі сфери комп'ютерної технології: *дискета, глосарій, вікно редактора, вінчестер, файл*.

Номенклатурні слова – це сукупність назв конкретних об'єктів певної галузі науки, техніки тощо. Їх потрібно відрізнити від термінів, що позначають абстраговані наукові поняття. Номенклатуру становлять іменники та словосполучення, які передають як систему назв об'єктів певної науки, так і сукупність назв одиничних об'єктів (наприклад, *система охолодження Intel LGA775, мікропроцесор Willamette-479*).

Отже, мова науки є досить складною системою, представленою різною лексикою, що вживається на позначення різноманітних наукових явищ, предметів, процесів.

Література

1. Мацько Л. І. Стилїстика української мови. Львів, 2003. 462 с.
2. Гумовська І. М. Семантична трансформація юридичної термінології у структурі економічного дискурсу // Вісник Київського лінгвістичного університету. Серія «Філологія». Київ, 2010. Т. 13, № 2. С. 47–52.

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ АНГЛОМОВНИХ ТЕКСТІВ

Пашаєв Кенан Мамед огли

Науковий керівник – ст. викладач Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел.(057) 702-14-98)

E-mail: kenan.pashaiev@nure.ua

The article regards a number of peculiarities of translating scientific and technical texts. The author dwells upon the possible issues that a translator may stumble upon while translating a scientific document. The paper also analyzes and highlights the examples of possible inconsistencies that can cause inaccuracies of terms used in the text.

Переклад науково-технічної літератури відрізняється від перекладу художньої літератури, газетних статей, документально-ділового матеріалу тощо. У зв'язку з бурхливим розвитком техніки та поширенням науково-технічної інформації виросло значення науково-технічного перекладу, що і зумовило актуальність нашого дослідження. Мета Нашої роботи – привернути увагу до найбільш частих випадків неправильного перекладу англійських текстів.

Технічний перекладач повинен враховувати багато обмежень, включаючи контекст, правила граматики цих двох мов, їх узгодження, ідіоми і т.п. Науково-технічна література насичена спеціальними термінами, термінологічними словосполученнями, які репрезентують поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки, становлять суттєву складову науково-технічних текстів. Саме вони і є однією з головних причин виникнення труднощів при перекладі з огляду на їх неоднозначність, відсутність перекладних відповідників та національну варіативність. Обов'язковою умовою повноцінного перекладу будь-якого спеціального тексту, особливо науково-технічного, є повне розуміння його перекладачем. Варто звернути увагу, що перекладач має бути добре обізнаним у галузі, в межах якої перекладає тексти. Пошук терміна-еквівалента (тобто відповідного за значенням терміна) у власній мові (мові перекладу) має починатися з аналізу нового поняття, яке виражає іншомовний термін.

За синтаксичною структурою англійські науково-технічні тексти відрізняються конструктивною складністю, мають безособові і невизначено-особові конструкції. В англійських науково-технічних текстах, в порівнянні з українськими, особливо часто зустрічаються пасивні звороти. При перекладі нерідко необхідно застосовувати заміну пасивних конструкцій іншими засобами вираження, більш властивими українській мові, ця тенденція спостерігається і на лексичному рівні. Ці

закономірності перекладу наукового тексту стосуються творів усіх жанрів – від наукової монографії, до підручника.

Серед лексичних труднощів перекладу науково-технічного тексту слід виділити наявність певної групи інтернаціональних слів, які, незважаючи на схожість звучання у різних мовах, відрізняються в кожній мові своєю семантикою і стилістичним забарвленням. Складність перекладу слів подібного звучання – полягає в необхідності правильного добору значення слова, яке відповідало б змісту конкретного тексту. Нехтування контекстом є найчастішою причиною смислової помилки. Саме контекст ліквідує багатозначність слова і забезпечує конкретизацію того чи іншого значення. Наприклад: accurate – точний (не акуратний), clay – глина (не клей), data – дані, інформація (не дата), figure – цифра (рідко фігура), replica – точна копія (не репліка), resolution – роздільна здатність (не резолюція), simulation – імітація, моделювання (не симуляція), speculation – роздуми (рідко спекуляція).

У перекладі технічних текстів можуть надаватися і додаткові пояснення до термінів, при цьому додаються нові члени речення. У перекладі таких текстів збільшується кількість випадків використання трансформації додавання, спричинена нормативними причинами і рідше необхідністю надання пояснень. Наприклад:

The motor was found to stop within 2 seconds. – Виявилось, що електромотор зупиняється протягом двох секунд.

Ясність і чіткість – це безумовна вимога до науково-технічного перекладу. Подвійний зміст у науково-технічному перекладі неприпустимий, його стиль має повністю відповідати формально-логічному стилю мови науково-технічної літератури. Реалізувати цю вимогу, тобто зробити ясний і чіткий переклад, можна лише тоді, коли буде повністю з'ясовано зміст оригіналу [3].

Науково-технічний переклад має бути стислим. Зайві слова перешкоджають опануванню змісту перекладу, а лаконічність робить його прозорим і зрозумілим.

Отже, основна складність перекладу науково-технічних текстів, а саме переклад термінів, полягає у розкритті та передачі засобами української мови іншомовних реалій. Було би невірним говорити про переклад термінів як таких. Обов'язковою умовою повноцінного перекладу будь-якого спеціального тексту, особливо науково-технічного, повне розуміння його перекладачем. Механічне заучування термінів, без проникнення у їх сутність, без знання самих явищ, процесів та механізмів, про які йдеться в оригіналі, може призвести до грубих помилок у перекладі. Перекладач повинен детально вивчити ту область науки і техніки, в якій він працює. Тільки тоді він зможе сміливо користуватися відповідними термінологічними словниками.

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ГАЛУЗЕВОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

Переверзева О. М.

Науковий керівник – канд. філол. наук, ст. викл. Промська А. С.
Національний університет цивільного захисту України
(61023, м. Харків, вул. Чернишевського, 94, каф. мовної підготовки,
тел.: (057) 707-34-27)
E-mail: alyona.dubrovskaya@gmail.com

The article deals with the problem of formation of the Ukrainian branch terminological vocabulary, which is based on foreign-language borrowing and native Ukrainian lexemes. The authors define the causes of borrowing in the Ukrainian terminology and problems of the codification and standardization of the Ukrainian branch terminological system.

Keywords: branch vocabulary, terminology, English and Russian borrowings, codification, standardization, purism.

Вивчення проблем становлення та розвитку сучасної галузевої терміносистеми, її нормалізації та кодифікації на разі залишається актуальним у мовознавстві (А. Д'яков, Т. Кияк, О. Кочерга, А. Крижанівська, З. Куделько, О. Кримець, О. Лужецька, Л. Полюга, Г. Наконечна, Г. Онуфрієнко, Т. Панько, О. Петришин та ін.), оскільки сучасна українська мова постійно розвивається й поповнюється різними лексемами, як термінами чи номенклатурними поняттями, так і різними територіальними чи соціальними діалектизмами як власне українськими, так і іншомовними.

Зважаючи на той фактор, що до проголошення України незалежною державою розвиток української термінології був слабким, що спричинило відсутність достатньої кількості питомих українських термінів, оскільки багато лексем просто запозичувалися з інших мов, особливо з англійської та російської мови шляхом калькування (наприклад, витребування (укр. вимога), неув'язка (укр. непогодженість), помітка (укр. позначка, карб)).

Відзначимо, що значна кількість запозичень фіксується саме в терміносистемі, оскільки в період глобалізації та інтенсивного розвитку світового технічного прогресу відбувається стихійне виникнення нових термінів та понять, особливо у сфері комп'ютерних технологій, програмування, медицини, нанотехнології тощо. Тому нормалізація та кодифікація сучасних термінів дуже важлива, оскільки укладання сучасних термінологічних словників із різних галузей науки сприятиме збагаченню наукового стилю сучасної української мови й дозволить сформувати мовно-професійну компетентність сучасного науковця.

Сьогодні лексичний словник поповнюється переважно лексемами на базі англійської, німецької, французької мов та латинізмами. Особливо

лексичний запас сучасної української мови збагачується шляхом запозичення з інших мов за допомогою вживання варваризмів чи адаптації запозичених слів до української мовної системи, наприклад, такі слова як: вейпити, сканувати, клонований, лобіювати, інтернет-кафе, відеоряд, веб-сторінка тощо. Дослідники лексичних запозичень з англійської мови О. Петришин та О. Лужецька «методом суцільної вибірки з газетних та журнальних текстів україномовних періодичних видань, електронних словників» виділили п'ять тематичних груп, які активно поповнюються: «культура, економіка, суспільно-політичне життя, повсякденне життя, науково-технічна сфера» [2].

Саме за рахунок запозичень українська мова активно збагачується, наприклад, суспільно-політичною, економічною чи бізнесовою лексикою (спікер, консенсус, стагнація, корупція, дефолт, інвестор, пролонгація, топ-менеджер, арт-бізнес, паблік рілейшенз тощо), технічною (акумулятор, материнська плата, карта пам'яті, маршрутизатор, голосова пошта, сервер, гликоль, принтер тощо) [1], медичною (інтоксикація, алопеція, ебола, синтанол, канцероген тощо), хімічною (кон'югація, коолігомер тощо).

Однак поряд із активним запозиченням іншомовної лексики, зокрема з англійської мови, в українському суспільстві, поряд з іншими європейськими країнами, такими як: Німеччина, Польща, Чехія, Угорщина тощо, виникає явище пуризму, особливо в науковій сфері й ЗМІ, що часто є невиправданим (наприклад, неділка замість атом, летовище замість аеродром, вагадло замість маятник, вихвала замість реклама, зачислячка замість комп'ютер тощо).

Отже, проблема нормалізації та кодифікації української наукової термінології є актуальною в сучасному українському мовознавстві. Особливо треба звернути увагу на питання про співвідношення в ній національного та іншомовного: не вдаватися до надмірного пуризму або бездумного запозичення, якщо є власне українські відповідники.

Література

1. Гаврилова О. Процеси калькування в сучасній українській мові (на прикладах комп'ютерної лексики) [Електронний ресурс] // Science and Education a New Dimension. Philology. 2018. VI (45). Issue: 152. – Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2016/paper/viewFile/242./111>

2. Петришин О. Л., Лужецька О. М. Новітні англомовні запозичення як засіб міжкультурної комунікації [Електронний ресурс] // Young Scientist. 2018. № 3.1 (55.1). – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/3.1/33.pdf>.

УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Скрипкін А. А.

Науковий керівник – ст. викл. Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел.(057) 702-14-98)

E-mail: skrpkn90@gmail.com

In this article, we familiarized ourselves with the Ukrainian spelling and the history of the Ukrainian language. We learned the main stages of the development of spelling and the periods into which they are divided. Despite all the difficulties and prohibitions Ukrainian spelling continues to be improved.

Правопис – сукупність загальноовизнаних і загальнообов'язкових правил, що дозволяють передавати мову на письмі. Правопис охоплює орфографію та пунктуацію. Як правило, складається історично, відбиваючи давні традиції або нові тенденції в передачі звуків, слів і форм, що виявляються в кожній писемній мові на різних етапах її розвитку [1].

Український правопис сформувався на основі правописних традицій давньоруської мови, що ґрунтувалися на фонетичному принципі, за яким написання має відбивати вимову. Давньоруський правопис використовували в українській писемності у 14–16 ст. та на кін. 16 – на поч. 17 ст. У ньому сформувався історико-етимологічний принцип, який зберігався до поч. 19 ст.. Протягом 16–18 ст. в ньому сформувалися нові традиції, які були пов'язані з переозвученням літер алфавіту відповідно до живої української вимови. Наприклад, за історичною традицією зберігалася літера **ѣ** там, де у вимові звучав **і**, зокрема на місці **о**, **е** в новозакритих складах (*вѣнь, жѣнка, тѣлько*) у творах Івана Некрашевича, цією ж літерою передавався звук **і** будь-якого походження в Літописі Граб'янки 1710, іноді для цього звука паралельно з **ѣ** вживалася й літера **и** (*апріля, потимѣ, тилко*), наприклад, у Літописі Величка 1720 і т. п. [1].

Під впливом старослов'янського правопису сформувалася давньоукраїнська орфографія. Цей правопис прийшов на наші землі разом із церковною літературою після запровадження християнства в Київській Русі наприкінці 10 ст. А вже в 11 ст. виникла східнослов'янська орфографія, яка відбивала особливості фонетичної системи живого мовлення [2].

Староукраїнський етап розвитку правопису поділяється на два періоди. У першому періоді, який був у 15 –16 ст., переважали правила, вироблені патріархом Євтимієм (Тирновським) у болгарському місті Тирнові. Їх вплив переважав в церковній мові. Правила тирновської школи висвітлюються в праці «Грамматика словенска» (1596 р.) українського філолога Л. Зизанія [2].

Другий період в історії староукраїнського правопису був періодом національного самовираження. Визначний письменник і мовознавець

Мелетій Смотрицький у книзі «Грамматіки славенски А правильное Свнтагма» (1619 р.) вперше описав норми правопису, що ґрунтувалися на староукраїнській мові. До початку 19 ст. усіма орфографічними правилами М. Смотрицького, що відповідали нормам живої мови, послуговувалося й українське світське письменство, а в Закарпатті і в деяких інших регіонах України ними користувалися аж до середини 21 ст. [2].

Один із найболісніших для нашої мови в історії українського правопису є новоукраїнський етап. У цей період було дуже багато заборон та втручань можновладців у справи, які мали б вирішувати спеціалісти в цьому питанні – лінгвісти. Цьому є просте пояснення – той факт, що нова українська літературна мова формувалася в умовах бездержавності українського народу [2].

У царській Росії, до складу якої входило більше ніж 2/3 українських земель, українська мова взагалі вважалася діалектом російської, тому українською майже нічого не друкувалося, а в школах викладали тільки російською. Але саме в цей період почав формуватись український правопис у тому вигляді, в якому більшість українців знають його з дитинства. Адже в 1798 році вийшла знаменита «Енеїда» Івана Котляревського – перший твір нової української літератури, написаний народною мовою. Це підштовхнуло й інших письменників, які прагнули писати живою українською мовою, до пошуку нових засобів для передавання звучання слів [2].

У квітні 1926 р. було видано «Проект українського правопису». Після того, як обговорили та розглянули проект на Всеукраїнській Правописній конференції (26.5. – 6.6.1927 р.), правопис ухвалили згідно з постановою Ради Народних Комісарів УСРР від 6 вересня 1928 р. Він отримав назву «скрипниківський» та діяв до 1933 р. [2].

1933 р. комісія з правопису затаврувала «скрипниківку» як «націоналістичний правопис» і без жодного обговорення за 5 місяців створила новий, що зробив українську мову дуже схожою на російську. Наприклад, з абетки було вилучено букву г. Цю редакцію правопису схвалив 5 вересня 1933 Нарком освіти УСРР [2].

Отже, можна зробити висновок, що писемність – це дуже важливий елемент культури будь-якого народу. Без писемності жодна нація не могла б самовизначитися, розвинути, заявити про себе. Навіть відомий біблійний вираз: «Спочатку було Слово...» нагадує нам про те, що мова, а отже, і письмо, і правопис дуже важливі для кожного з нас.

Література

1. [Електронне джерело]: Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/dilovodstvo/24369/>
2. [Електронне джерело]: Режим доступу: <https://uamodna.com/articles/ukrayinsjkyu-pravopys-istoriya-y-sjogodennya/>

МЕДІАТЕКСТ: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Сокол З. В.

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Кузьміна Л. В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)
E-mail: ukrainozn@ukr.net

Despite those, as before, with considerable time for all, theories and practices of mediocrity, final resolution in the whole of this world is not enough. The important role of creating this development was provided by UNESCO. The invasion, firstly, the term «media-dwelling» banqueted in 1973 in the special sector of the Information and International Forum of UNESCO in the name of television and television.

Нині медіатекст набув статусу базової категорії у лінгвістиці, журналістиці, а також активно вивчається у філософських, культурологічних та психолого-педагогічних дослідженнях. Усе більш актуальною є концепція тексту як необхідного інструменту розкриття особливостей функціонування сучасного суспільства.

Метою доповіді є визначення особливостей функціонування сучасного медіатексту.

Медіатекст як продукт журналістської діяльності є предметом вивчення багатьох дослідників, зокрема Т. Добросклонської, А. Волкова, Г. Мельник, І. Рогозіної, Г. Солганика, Н. Чичеріної, М. Яцимирської, М. Драган та ін.

На думку І. Рогозіної, медіатекст – це модель ситуації чи події, зображена через призму індивідуального сприйняття автора; це особливий тип реальності – медіареальності, що є продуктом інформаційної діяльності людини і визначається особливим символічним простором – медіапростором – і особливим часом – медіачасом, разом з особливою ціннісною системою орієнтирів і координат [1, с. 12].

Основними ознаками медіатекстів, що відрізняють їх від журналістських текстів є такі:

- багатовимірність, тобто поєднання різнорідних вербальних, візуальних, аудіовізуальних або інших компонентів у єдиному смислового просторі тексту;
- вторинність, тобто використання, систематизація, скорочення, опрацювання та особливим чином оформлення всіх інших типів текстів, які вважаються первинними;
- змістовна відкритість для численних інтерпретацій; специфічний характер масмедійної інтертекстуальності – наявність великої кількості посилань та цитувань;

- змішаний характер текстів з різними невербальними знаковими системами;
- багатofункціональність, тобто вплив на аудиторію за допомогою інформування та переконання;
- колективне продукування інформаційних текстів;
- масова аудиторія, яка вступає в опосередковане, соціально зорієнтоване спілкування і відповідно отримує категоріальні ознаки, як наприклад розосереджена, невизначена аудиторія, яка об'єднана лише елементарним знанням мови і не пов'язана цілями та інтересами;
- особливий характер зворотного зв'язку – обмежений, мінімізований або ж зовсім відсутній [2, с. 130].

На основі комунікаційної моделі, що містить комунікатора, комуніканта, канал, зворотний зв'язок, а також ситуацію спілкування, Т. Добросклонська прирівнює медіадискурс до повідомлення з усіма іншими компонентами комунікації, а медіатекст – до повідомлення з урахуванням каналу, з якого воно надійшло [3, с. 200].

Дослідниця зауважує, що, на відміну від лінійного тлумачення тексту як об'єднаної спільним змістом послідовності вербальних знаків, медійний текст за рахунок сполучення вербальної частини тексту з медійними засобами набуває рис багат шаровості, утворюючи певну цілісність та нерозривну єдність, що і становить сутність поняття медіатексту [3, с. 28–34].

Медіатекст насамперед репрезентує особистість автора, його світосприйняття та світобачення, інтелектуальний рівень та когнітивну здатність. Одночасно відображення подій у медіатексті передбачає наявність у ньому позатекстової інформації, своєрідного фрагменту подій, що описується у медіатексті. Комунікативне завдання медіатексту полягає у тому, щоб подати позатекстову інформацію так, як вважає журналіст.

Отже, медіакультура нині пронизує всі сфери життєдіяльності суспільства, є таким унікальним феноменом, де найбільш повно реалізуються як комунікативні, так і когнітивні процеси; вона сьогодні визначає і соціальні практики, і соціальне пізнання.

Література

1. Рогозина И. В. Медиа-картина мира: когнитивно-семиотический аспект: автореф. дис. доктора пед. наук: 10.02.19. Барнаул, 2003. 430 с.
2. Волков А. А. Филология и риторика массовой информации. Язык средств массовой информации: учебное пособие для вузов. Москва, 2008. 132 с.
3. Добросклонская Т. Г. Медиалингвистика: системный подход к изучению языка СМИ: современная английская медиаречь. Москва, 2008. 264 с.
4. Костенко Н. В. Ценности и символы в массовой коммуникации. Киев, 1993. 129 с.

РОЛЬ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Соколова В. К.

Науковий керівник – ст. викладач Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14 каф. українознавства, тел. (057)702-14-98)

E-mail : viktoriia.sokolova1@nure.ua

The article deals with the speech culture issues which can occur in professional communication. The discussed topic is doubtlessly important as speech is a kind of a business card of a specialist today. We have observed the place the culture of speech takes in the professional activity. The culture of speech is one of the criteria of an educated person. The ability to control the voice tone, emotions, mimics, and gestures as a part of the speech culture are also commented.

Досліджувана тема є актуальною, оскільки культура мовлення в наш час є своєрідною візитною карткою, які свідчить про рівень освіченості, її культуру. Мета роботи – дослідити, яку роль відіграє культура мовлення у професійній діяльності людини. До цієї теми звертались різні науковці, серед них Гуць М. В., Богдан С. К., Кравець Л. В., Сербенська О. А., Шевчук С. В. та ін.

Як писав відомий мовознавець Григорій Винокур: «Поняття культури мовлення можна тлумачити в двоякому смислі – в залежності від того, чи ми будемо мати на увазі одне тільки правильне мовлення, чи також мовлення вміле, мистецьке». З чим важко не погодитись, що існує правильне мовлення та мистецьке. Безліч людей вміє розмовляти правильною українською мовою, а чи є ця мова майстерною, вже зовсім інше питання.

У кожної людини, що займається професійною діяльністю, хоч науковою, хоч виробничою, хоч політичною, хоч іншою діяльністю культура мовлення відіграє важливу роль. Культура мовлення є одним з критеріїв інтелігентної та освіченої людини. Професіонал високого рівня повинен мати великий запас слів літературної мови, вміти чітко, послідовно і логічно викладати свої думки. Фахівець з низькою культурою мовлення часто використовує не літературну мову, а просторічну, не вміє узгоджувати слова граматично та за змістом, не правильно наголошує слова, інколи розмовляє суржиком.

Майбутні фахівці повинні постійно вдосконалювати свою мову. Тому потрібно читати українські літературу, дивитися фільми, читати газети та журнали, розмовляти українською мовою. Потрібно збагачувати свою мову синонімами, різними художніми засобами, новими словами.

Потрібно уникати порушення культури мовлення. Наприклад, вживати велику кількість сленгу, жаргонізмів, велику кількість термінів, повторювати одну думку декілька разів, детально пояснювати загальновідомі істини. Чому ж культура мовлення відіграє важливу роль саме у професійній діяльності? Зауважимо, що майбутній фахівець, професіонал повинен чітко формулювати свої думки і правильно промовляти їх. Хоч у професійній лексиці присутня велика кількість термінів і професіоналізмів, вона не повинна заплутати співрозмовника.

Дуже важливу роль у культурі мовлення відіграє мова тіла, тобто міміка, рухи, жести, погляд, посмішка. Особливо необхідним є вміння керувати своїм голосом та тембром, емоціями, вміння робити логічні паузи.

Як кажуть: «Заговори , щоб я тебе побачив». Звісно так і є. Адже якою лексикою багата людина, наскільки ця лексика різноманітна, з якими емоціями та інтонацією вона розповідає, яка в цей момент її міміка та жести – все це свідчить про її рівень культури. Важливо також говорити переконливо, не поспішаючи, чітко вимовляти слова, вміти вчасно змінити інтонацію в залежності від контексту.

Отже, можна дійти висновку, що культура мовлення є важливою складовою життя будь-якої людини, насамперед професіонала.

Література

1. Стельмахович М.Г. Культура слова, 1981. 61с.
2. Дудик П. С. Стилїстика української мови, 2005. 368 с.
3. Гриценко Т.Б. Українська мова за професійним спрямування, 2010. 644 с.
4. Кравець Л.В. Культура української фахової мови, 2001. 360 с.
5. Пантелюк М.І. Ділове спілкування та культура мовлення, 2017. 224 с.

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ ТА ЇЇ МІСЦЕ В СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ

Тимошенко Д. О.

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Кузьміна Л. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)

E-mail: ukrainozn@ukr.net

In the presented work, we draw attention to the importance of studying the uspenal folk art of the people of Ukraine. Since ancient times, folklore has played a large role in the development of Ukrainian statehood, but over the past decades, the tendency to study has been falling. In our work, we present possible ways to popularize folklore in order to prevent a gap between generations.

За останнє десятиріччя в Україні поширюється тенденція відлучення молоді від усвідомлення власної причетності до унікальної культури предків, створюється загрозна ситуація розриву духовно-культурних зв'язків між поколіннями, зниження загального рівня культури. Зупинити такі негативні тенденції здатне пропагування усної народної творчості за умови державної турботи про його збереження, охорону й відродження в прийнятних для сучасності формах. Цим і зумовлена актуальність представленої роботи.

Особливий інтерес до фольклору виник ще на початку XIX ст., коли в українській культурі запанував романтизм. В Україні творчістю народу цікавилися такі науковці: М. Цертелев («Опыт собрания старинных малороссийских песней»); М. Гоголь («О малороссийских песнях»); М. Костомаров («Об историческом значении русской народной поэзии» – магістерська дисертація, «Несколько слов о славяно-русской мифологии в языческом периоде, преимущественно в связи с народною поэзиєю», «Славянская мифология»); О. Бодянский («О народной поэзии славянских племён») та ін. Вагомий внесок у дослідження фольклору зробив М. Максимович, який видав збірку «Малороссийские песни» (1827), матеріали якої стали джерелом творчості багатьох письменників. У передмові до збірки М. Максимович підкреслив, що народні пісні й думи можуть бути основою для пізнання «событий действительных».

На початку XIX ст. збирачі та видавці українського фольклору (А. Метлинський, М. Максимович, І. Срезневський та ін.), на жаль, мало звертали увагу на особу співця-виконавця. У той час під текстами пісень і дум не зазначали, від кого їх записано. Відомості про виконавців почали фіксувати лише з середини століття. Тоді ж, у 50-ті рр. XIX ст. було зроблено спробу записувати від кобзарів не лише тексти, а й мелодії.

Розвиток фольклористики XIX ст. на українських землях був перерваний у радянський період. З наукового обігу було вилучено імена відомих збирачів усної творчості – С. Єфремова, М. Грушевського, П. Чубинського, О. Потебні та ін. З фольклорного матеріалу було прибрано низку окремих творів і цілих жанрів (фольклор УПА, січових стрільців). Натомість внесено тексти так званого «радянського фольклору», що були фальсифікатами, створеними конкретними виконавцями. Проте й серед

фольклористів радянського періоду були талановиті вчені, зокрема М. Рильський, Г. Нудьга, О. Дей, В. Гнатюк, Ф. Погребенник та ін. На початку ХХІ ст. актуалізовано чимало феноменів традиційної народної культури, що можуть гідно репрезентувати українців у світі. В Україні виходить низка видань, зокрема «Народні пісні Березнівщини» (упор. Ю. Рибак), «Народні пісні сучасної Дніпропетровщини» (упор.: Г. Пшенічкіна, А. Любимова), «Гаївки: Спроба генотипної систематизації» (упор.: О. Возняк, Б. Луканюк), «Народні пісні Рівненщини» (упор. Н. Супрун-Яремко), «Скарби душі народної. Старовинні українські народні пісні» (ред. К. Швидка Катерина) та ін.

Уперше в українській фольклористиці сучасні вчені, зокрема М. Дмитренко, П. Кононенко, М. Лановик, З. Лановик, Г. Лозко, О. Мишанич, Л. Дунаєвська, С. Мишанич та ін. систематизували знання з історії про усну народну творчість від давнини до кінця ХХ ст.; висвітили у своїх працях забуті сторінки з життя та діяльності багатьох дослідників фольклору; осмислили складні процеси теорії фольклору на прикладі конкретних жанрів та форм. Публікації наукових досліджень та документів-першоджерел засвідчують, що усна народна творчість не втрачає свого пізнавального, етико-виховного, естетичного значення й сьогодні, проте, як ніколи, потребує підтримки з боку влади та освіти. Постає необхідність не тільки збереження, але й донесення традиційних усних скарбів до сучасників – через публікації зразків у збірках, випуск аудіопродукції, відеотелепродукції, електронних версій, проведення фольклорних фестивалей тощо. На наше переконання, такими діями можна значно підвищити рівень популярності усної народної творчості серед молоді.

Не викликає сумнівів, що усна нематеріальна традиційна культура – основа основ української нації, джерело мови, народного світогляду, професійного мистецтва. Неувага до фольклору – це втрата того ґрунту, на якому ростуть і плодоносять генетична пам'ять народу, його розум, душа й серце, формується дерево сучасного і майбутнього буття держави. Безперечно, соціальне, економічне, політичне значення фольклору в історії надзвичайно велике – завдяки йому збережено самотність націй і культур, забезпечено розмаїття й багатство загальнолюдської культури. Таким чином, проблема вивчення фольклору в національному часопросторі від архаїки до модерну, створення фундаментальних досліджень і синтезованих системних публікацій матеріалів усної традиційної нематеріальної культури є значно актуальним у наш час.

Література

1. Жулинський М. Національні культури і проблеми глобалізації // Слово і час. 2002. № 12. С. 3–11.
2. Дзюба І. Національна культура як чинник майбуття України // Дзюба Іван. Починаймо з поваги до себе: статті, доповіді. Київ, 2002. С.40–57.
3. Дмитренко М. Український фольклор і глобалізація: проблема збереження генетичного коду // Фольклористичні зошити: зб. наук. праць. Луцьк, 2007. Вип. 10. С. 3–10.

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ЯК НЕОБХІДНИЙ ЧИННИК СУЧАСНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Фукс М. А.

Науковий керівник – канд. філол. наук, ст. викладач Гарбар М. А.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)
e-mail: maksymillian.fuks@nure.ua

A person is a part of socialization and, first of all, a person becomes himself due to communication. Socialization has vital importance for both individual's development and identify future position in society. Unreservedly, most people want to be successful, renowned, wealthy or simply have high-paying job. All these require a lot of diligence and to be able to support discussion. That is called a culture of communication. Each person starts to educate that from the moment of birth. Teachers in school have great influence on development of this competence.

Процес спілкування охоплює соціальну взаємодію членів суспільства – їхню спільну діяльність і комунікацію. Систематичність досягається шляхом дотримання сталих правил та норм, які регламентують характер комунікації між співрозмовниками залежно від її мети. Спілкуючись, людина повинна зважати на соціальні норми, традиції, які є звичними в певному товаристві.

Кожне сторіччя розвитку світу вносить власні норми, традиції, національну своєрідність культури комунікації між індивідуумами. Культура мовлення – це перш за все вміння людини доцільно викладати інформацію, правильно долучатися до бесіди, підтримувати тему, не нав'язуючи власних думок, смаків, звичок, манер поведінки. Безперечно, однією з найкращих рис культурної людини є делікатність, володіючи якою, людина привертає до себе увагу, адже від того, як особистість говорить, залежить настрій, стан нервової системи особи, спокій у колективі. Недарма сучасники відзначають, що людина, яка дбає про власне мовлення, поважає не тільки себе, а й свого співрозмовника.

Від народження дитина починає стежити за навколишнім світом, чує рідну мову, намагається вимовити перше слово. Згодом дитина йде до школи. Саме тоді починається навчання культури мовлення.

Проблема розвитку мовлення завжди існувала і буде однією з найгостріших у системі початкового навчання. Здобуття учнями навичок практичного використання мови, набуття комунікативних компетенцій як в усній, так і в письмовій формі, – це провідні завдання навчального закладу. Учитель, формуючи культуру мовлення вихованців, звертає увагу на виразність, правильність, логічність мовлення, плекає вміння бачити красу народного слова й уникати помилок, адже чистота мовлення – це один з критеріїв успішної людини. Не володіючи досконало багатством рідної

мови, громадянин не зможе розвинути та висловити власну думку, грамотно й переконливо представити інтереси компанії, оформити документ тощо. Саме тому особливу увагу привертає робота, спрямована на формування культури мовлення, основи якої закладаються з початкової ланки дитячого садка та загальноосвітньої школи, оскільки саме набуті в молодшому віці мовленнєві знання стають засадами комунікативної досконалості та подальшого успішного становлення в суспільстві.

Складно не погодитися з тим, що завжди цінувалися люди з високою культурою, які вміють відстоювати власні погляди, говорити логічно, доступно, цікаво, лаконічно, упевнено. Сьогодні вміння вести дискусію, діалог, викликати певні емоції, обмінюватися власними думками цінуються доволі високо, адже необхідні кожній особистості, яка прагне самореалізуватися та зайняти гідне місце в суспільстві.

Одним з найпоширеніших різновидів контактування людей є ділове спілкування. Це процес встановлення і розвитку взаємозв'язків між учасниками переговорів, що з'являється за потребою під час спільної діяльності. Напевно, кожна угода укладається за допомогою мовленнєвої взаємодії між людьми, тому для досягнення необхідних результатів під час будь-якої діяльності варто мати певні знання, уявлення про правила комунікації, усталені для ділового спілкування.

Існує таке народне прислів'я: «По одягу зустрічають, а по розуму проводжають». Ці слова мають глибокий зміст, що ніколи не втрачає своєї актуальності. Найперше враження складається саме за зовнішнім виглядом ділового партнера. Адже манера поведінки, тон розповіді, емоційне забарвлення, логічність викладу думки, упевненість є необхідними чинниками самопрезентації, оскільки вони можуть кардинально змінити враження від співрозмовника як на його користь, так і навпаки.

Отже, культура мовлення – це невід'ємний чинник сучасної комунікації. Процес набуття людиною необхідних комунікативних компетентностей починається з раннього дитинства й триває постійно, адже час змінюється, вносячи певні корективи до традицій і норм національної культури комунікації. Саме учитель покликаний формувати культуру мовлення молодого покоління, прищеплювати вміння і навички правил спілкування. У сучасному суспільстві справжня особистість має не лише вдало викладати інформацію, а й володіти правилами ведення дискусії, що є запорукою успішності сучасної людини-громадянина.

Література

1. Корчевська Л. Формування культури мовлення молодших школярів на уроках рідної мови: дипломна робота / Л. Корчевська. – Тернопіль, 2008.
2. Етика ділового спілкування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://banauka.ru/1904.html>

НЕОБХІДНІСТЬ ДОТРИМАННЯ НОРМ МОВНОГО ЕТИКЕТУ У ФАХОВОМУ СПІЛКУВАННІ

Шостак А. Р.

Науковий керівник – ст. викладач Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(6116, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-98)

E-mail: anton.shostak@nure.ua

This work is devoted to the consideration of the issue of language etiquette in professional communication. Also, the question of observance of linguistic norms and the appropriateness of using language means in the speech of a separate professional branch. After all, Every educated person should work on the development of his own language of culture, and especially this applies to specialists who must avoid linguistic mistakes in their field of activity.

Уявити спілкування в діловій сфері без дотримання норм етикету просто неможливо. Сьогодення вимагає від фахівці знання не тільки норм поведінки, а й норм спілкування, зокрема мовленнєвого етикету. Мовний етикет – це сукупність мовних засобів, які регулюють нашу поведінку в процесі спілкування. Ділова розмова має бути ввічливою, статечною, пристойною, а самі комуніканти мають виявляти один до одного уважність і чемність. Формування високого мовного етикету є невід’ємною ознакою загальнолюдської культури, зокрема для фахівця. Мета нашої роботи з’ясувати необхідність дотримання норм етикету під час ділового спілкування. Актуальність зумовлена швидким темпом ділових стосунків, необхідністю встановлення великої кількості ділових контактів. Проблема етикету, дотримання мовного етикету неодноразово підіймалась мовознавцями.

Фаховий мовний етикет, розглядає питання дотримання мовних норм і доречності вживання засобів мови в мовленні окремої фахової галузі. Кожна освічена людина має працювати над розвитком своєї культури мовлення, а особливо це стосується спеціалістів, які повинні не допускати мовних помилок у своїй сфері діяльності. Головне призначення етикету, в тому числі й мовленнєвого, – встановлення сприятливого контакту між людьми, регулювання їх взаємин на основі принципу ввічливості.

Структуру мовного етикету визначають такі основні елементи комунікативних ситуацій, які властиві всім мовцям: *звертання, привітання, прощання, вибачення, подяка тощо*. Названі елементи мовного етикету покликані продемонструвати ввічливість опонентів, налаштувати на діловий лад спілкування. Дотримуючись правил мовного етикету, ми «передусім засвідчуємо свою вихильість, шану і уважність до співрозмовника, привітність, приязнь, доброзичливість, делікатність, тобто риси, віддавна притаманні нашому народові».

Спробуємо зазначити основні правила мовленнєвого етикету:

1. Привітання. Маємо дотримуватись порядку привітань, вітань за руку, пам'ятати про пріоритет (старший перед молодшим, вищий за посадою перед нижчим, чоловік перед жінкою).

2. Мовленнєвий етикети привітань. Вранці використовуємо мовну формулу «Доброго ранку!», вдень – «Добрий день!», ввечорі – «Добрий вечір!».

3. Етикет прощань вимагає використовувати побажальний елемент, сподівання на подальшу співпрацю.

Етикет фахового мовлення – один із найважливіших складників професійної культури фахівця, який забезпечує його конкурентоспроможність на сучасному та майбутньому ринку праці, дозволяє вирішувати виробничі проблеми, спираючись на уміння спілкуватись і співпрацювати з різними людьми. Це система комунікативних норм, знань, умінь і цінностей, яка реалізується у процесі міжсуб'єктної взаємодії фахівців і є фактором, що супроводжує його професійну діяльність у виробничій сфері й зумовлює її фахово-комунікативну спрямованість.

Якщо ж володітиме мовним етикетом, то про нього казатимуть, що це людина розвинутого інтелекту і високої загальної культури. Тому кожен спеціаліст має привчати себе слідувати за тим, чи дотримується він правил усного та писемного мовлення (правильне наголошування, інтонування, слововживання, будова речень, діалогу, тексту). Процес формування фахового етикету передбачає, насамперед, високий рівень національної мовної свідомості індивідів, їх дбайливе ставлення до рідного слова, усвідомлення його значення для розвитку інтелектуальної й емоціональної культури нації.

Отже, знання основних принципів сучасного мовного етикету дозволяє фахівцю досить впевнено вести себе в ситуаціях ділового спілкування, не здійснювати тих помилок, які перешкоджають встановленню і підтримці нормальних ділових відносин, викликають сумнів у його вихованості. Звичайно, одного лише знання правил етикету недостатньо, потрібно природно і невимушено слідувати їм у діловій взаємодії. Постійна тренування, шліфування хороших манер доведе їх до автоматизму, коли вже не потрібно буде замислюватися про те, що говорити і як поводитися. Недарма кажуть, що вихована людина – не той, хто довго думав, перш ніж вчинити правильно, а той, хто інакше вчинити не міг.

Література

1. Етика ділового спілкування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://banauka.ru/1904.html>

ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ

Юнік Д. С., Окушко О. М.

Науковий керівник – канд. іст. наук,

доц. кафедри українознавства Олешко Н. П.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет
(61002, Харків, вул. Ярослава Мудрого, 25, каф. українознавства)

E-mail: denisyunik@gmail.com

This work is devoted to the features of Ukrainian folk art in Boikivshchyna and Polissya region. It describes unique folklore phenomena in that lands. There are mentioned the research works of many ethnographers, which describe the especial life of people. It tell's about songs, rites and customs, and about reasons, which affected on them.

Український фольклор формувався протягом століть, відображуючи всі аспекти народного побуту – від колиски до могили – не тільки в усній творчості, а й у матеріальній спадщині. Попри зовнішню схожість народних традицій, обрядів, пісень у різних регіонах нашої країни вони набули своєрідного колориту. Ця проблема цікавила українських та іноземних дослідників щонайменше з першої половини XIX століття, серед них були Р. Кирчів, О. Воропай, Т. Кара-Васильєва.

Яків Головацький на основі своїх польових спостережень з 30–40-х років XIX ст. констатував: «Кожний повіт, ба кожне село має свої окремішні співанки, свої помістні відміни і переклади. ...кожне село відсвіжує в пам'яті давні пісні і обряди або творить нові на основі старих...» [1, с. 8].

У процесі історичного та культурного розвитку в Україні у кожній місцевості утворились характерні орнаментальні мотиви і композиції, найбільш улюблена і поширена колірна гама, специфічні техніки виконання. Дбайливо передавалися вони з покоління в покоління, майстри відшліфовували кращі досягнення своїх попередників, розвиваючи і вдосконалюючи їх. Вишивкою займались повсюди. Кожний район, навіть кожне село відзначалися своєрідністю мотивів. Найбільш яскраво виражену етнографічну самобутність мають декілька регіонів нашої країни, серед яких є Бойківщина й Полісся. Розглянемо їх детальніше.

Характерним для фольклору бойків є те, що, наприклад, пісні, на відміну від рівнинних місцевостей України, поширювалися, здебільшого, не через мандрівних співаків, лірників або жебраків, оскільки бідні гірські села мало що могли запропонувати таким людям. У них не прийнято співати під час роботи. Водночас, саме вплив природи Бойківщини дехто з дослідників вважає визначним у формуванні світоуявлень місцевого населення. Тут особливе місце займають індивідуальний спів, численні легенди та розповіді про минуле. Зокрема, популярні в цих краях коломийки можна почути, частіше, в сольному виконанні. У легендах поруч із темою кохання, відображений і народний побут (наприклад: «Біла смерека» та «Дівчина з лісу»).

Кожне бойківське село має талановитих людей – хранителів фольклору, які під час свят та розваг своїми розповідями збирають коло себе багато охочих їх послухати. Такі люди користуються шанобою й повагою серед своїх односельців.

Бойківщина є осередком цікавих і важливих колядних пісень, що попри постійні спроби церкви їх християнізувати зберегли свій унікальний, світський характер, в якому можна прослідкувати залишки їхнього язичницького походження. До речі, місце жита у фольклорі тут, здебільшого, займає овес, бо він є більш врожайним, на гірських і підгірних неродючих ґрунтах (саме з нього пекли хліб).

Окрім усної народної творчості бойки мають і унікальний русальний обряд – прибирання корів вінками у супроводі відповідних пісень. Він приурочений до «Зелених свят», але також має дохристиянський зміст: охорону худоби від злих сил, забезпечення її здоров'я та гарного надою. Супутні цій події пісні звеличували корову, яка повертаючись із пасовища несе своїм господарям щедрий удій. Ще однією особливістю цього регіону є бойківські ладканки – весільно-обрядові пісні, назва яких походить від імені давньослов'янської богині кохання – Лади. Вони мають змістовну прив'язку: кожна – до свого етапу весільного обряду. У них згадуються назви сусідніх сіл, але, водночас, в кожному з них вони мають свої особливості.

А от на Поліссі й до нашого часу збереглося чітке розмежування жіночих (небрядові та соціальні) і чоловічих пісень (заробітчанські, рекрутські тощо). На відміну від Бойківщини під час роботи тут рідко співають лише чоловіки, а от жінки досить часто супроводжують піснею свою роботу. Душе поширеним серед поліщуків став «розбір пісень за голосами», котрий зберігається тут і до сих пір. Однак, зараз майже згубилося строге розділення їх за порами року. Наприклад, якщо раніше співати весну чи літо восени вважалося непристойністю, то тепер до цього принципово ставляться здебільшого дуже літні жінки. В цілому, фольклор тут поширювався як через мандрівних виконавців, так і на вечорницях і бесідах – сусідських сходах вдома і на вулиці під час вихідних та свят. До речі, творчість кобзарів у цьому регіоні не користувалася великою популярністю. На Поліссі утворився великий пласт календарно обрядових пісень від веснянок до колядок і щедрівок. Особливо виокремлюються «льонові» та «ягідні» [1, с. 226]. Вони супроводжували процес збору врожаю відповідних культур. Дослідники вважають цей край місцем, де найкраще збереглися й поширилися балади. Їх називали «довгими», «давніми», «смутними», й виконували під час тривалої одноманітної праці.

Отже, українська народна творчість має свій особливий колорит у кожному регіоні, зокрема на Бойківщині й Поліссі. Безперечно, великий вплив на фольклор виявляла природа. Бойківцям вдалося зберегти дохристиянські, міфічні мотиви у фольклорі, а поліщукам – великий пласт різноманітних слов'янських пісень.

Література

1. Кирчів Р. Із фольклорних регіонів України: Нариси і статті / Р. Кирчів. – Львів, 2002. – 352 с.

СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕТАПИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Яценко В. І.

Науковий керівник – асист. Євсюкова О.Г.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел.: (057)702-14-98)
E-mail: vladyslav.iatsenko@nure.ua

The article is devoted to the problem of formation and stages of development of the Ukrainian language. They consider the process of development of the Ukrainian language for centuries.

Ще задовго до появи української мови всі індоєвропейські народи говорили більш-менш однаковою мовою. Згодом почали утворюватися менші групи, серед яких була і східнослов'янська. Існувала ця мова досить довго, аж доки в VI столітті не почали виділятися різні східнослов'янські нареччя. Закінчився цей процес в IX – X століттях утворенням трьох самостійних мов: української, білоруської та російської.

На зорі свого становлення українська мова, або як її ще називають староукраїнська, розвивалася під впливом найсильнішої церковної мови того часу – болгарської. Ця мова дещо відрізнялася від народної мови і вбирала в себе її характерні риси. На початку XI століття південний та південно-східний кордони українців зазнали набігів з боку половців і татар, що змусило людей переселятися на західні території, а це в свою чергу стирало гострі кордони в різних нареччях і створювало єдину соборну староукраїнську мову.

За литовської доби, у XIV–XVI століттях, після звільнення від татарського ярма, українська мова почала знову розвиватися, оскільки Литва нашої культури та мови не дискримінувала. Незабаром Україна, потодішньому Русь, стала відігравати головну роль у Литовській державі, оскільки своєю старою культурою значно перевищувала литовську культуру і мову. За литовського періоду почали з'являтися урядові канцелярії – княжні, судові, єпископські та інші, а урядовою мовою була українська, руська мови. А перші друковані книги руською мовою побачили світ у краківській друкарні Швайпольта Фіоля, що вказує на значний розвиток та поширення української мови. За польської доби, після Люблінської унії, Польща приєднала Україну та Литву і почала колонізувати українські землі. В українській мові з'являються полонізми і проводиться насильна урядова полонізація. Усі канцелярії переходили на польську мову, а українське друкарство було зупинене, аж поки його не відновив у Львові московський друкар Іван Федорович. Незважаючи на це, з'являються нові братські школи, перші граматики, щоб взяти мову в певні закони для її більшої стійкості, та словники, хоча з їх виданням були

великі проблеми. Через польську мову до нашої також надійшло багато іноземних слів, що значно збагатило її та дало змогу інтенсивно розвиватись.

З 1654 року, по приєднанні України до Москви, хоч українська мова й продовжувала розвиватися, на Лівобережжі розпочався сильний московський вплив, а Правобережжя було остаточно віддане Польщі. Українська інтелігенція починає вивчати російську мову, що ще більше стирає різницю між українською та російською мовами. Незабаром церковна влада стала забороняти українські книги, а світська влада наказала віддавати всі українські книги для спалення. Пізніше були видані особливі накази на повну заборону української мови - Валуйський циркуляр та інші – свідомий крок, щоб повністю знищити українську мову, яка все ж відрізнялася від російської.

У кінці XVIII століття в Європі почали цікавитися усім народним і давнім, і в 1798 році Іван Котляревський видав свій славнозвісний твір – поему «Енеїда». Незважаючи на те, що українську мову вважали «низьким, подлим стилем», з твору сміялася не тільки Україна, а й Росія. Котляревський довів, що українською також можна писати й поважні твори, увібрав у свої твори найкращі якості та старі традиції. Також Котляревський став зачинателем нової української літературної мови, відновив друк україномовної літератури та ввів у літературу південно-східний діалект. Однак основоположником української літературної мови став Тарас Шевченко. Саме він завершив процес становлення рідного слова і досягнув світового рівня в царині красного письменства. Завдяки таланту найсильнішого поета, його твори ширилися всією Україною та поза її межами, створюючи соборність для всього українського народу, так як мова там була зрозуміла кожному. Також Тарас Шевченко поширив у літературі середньонадніпрянські говори, тим самим розширюючи багатство та можливості української мови.

Отже, сучасна українська мова розвивалася протягом багатьох століть і зазнавала значних змін у різні періоди свого існування. Від виникнення до сучасності українська мова набувала своїх характерних рис й існує нині як самотня, велика мова великого народу.

Секція 2
ІСТОРИЧНІ, РЕГІОНАЛЬНІ,
ГЕОПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ КУЛЬТУРИ

НЕЗЛАМНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ПІД ЧАС ОБОРОНИ АДЖИМУШКАЙСЬКИХ КАМЕНЯРЕНЬ

Акіменко Б. В.

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Кузьміна Л. В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)
E-mail: ukrainozn@ukr.net

In many events of the Second World War Ukrainians showed the features of heroism, self-sacrifice, invulnerability. The mass heroism of the Ukrainian people in the Second World War consists of many examples of heroism of the representatives of the Ukrainian people in battles on earth and in the air, on water and under water, on the fronts and in partisan detachments, underground hostile territories, in the rear at the factories and collective farms fields. Defense of the Adzhimushkay quarry as an example of invincibility of Ukrainians is considered in this work.

За нинішньої зовнішньополітичної та внутрішньої ситуації в Україні важливого значення набуває необхідність ґрунтовного, неупередженого, об'єктивного, позбавленого ідеологічних штампів дослідження багатьох питань історії нашої держави, які раніше висвітлювалися залежно від політичної кон'юнктури. До таких проблем належать і ті, що пов'язані з історією періоду Другої світової війни.

Мета роботи – проаналізувати воєнні події, пов'язані з обороною Аджимушкайських каменярень, що стали прикладом незламності українців, що воювали на боці радянського союзу в часи II Світової війни.

Спочатку в плані нападу Німеччини на СРСР «Барбароса» про Крим не згадувалося, проте після 23 липня 1941 р. було випущено доповнення до директиви № 33 Гітлера, в якому Головне командування вермахту особливо обумовлювало, що захоплення України та Криму є головним завданням. Окрім промислових і вугільних районів на Дону, наголошувалося про захоплення Кримського півострова, яке б надало можливість безпечного постачання нафти з Румунії.

Після поразки в Керченсько-Феодосійській десантній операції, 13 травня 1942 р. військовослужбовці різних частин та з'єднань фронту почали переховуватися в каменярях. Відступаючи й залишаючи місто, військові та керченці утворили групу приблизно з 10 тис. людей, які переховувалися у Великих катакомбах, а в Малих катакомбах було близько 3 тис. Керівниками гарнізонів були полковник П. Ягунов та старший лейтенант М. Поважний

Оскільки ніхто не розраховував на такий перебіг подій, каменярні не були підготовлені для тривалої осади. Були відсутні достатні запаси води, харчування та набоїв, колодязі ж з питною водою знаходилися лише зовні.

Проблема освітлення каменярень вирішувалася так: освітлювали штольні, використовуючи спочатку гас і пальне, потім палили телефонний дріт.

Пізніше доводилося створювати спеціальні команди, бійці яких висмоктували воду зі стін, знаходячи вологі місця. Уся видобута вода підлягала найсуворішому обліку й розподілу службою водопостачання між пораненими, яку очолив старший політрук Н. Горошко. Для вирішення проблеми водопостачання, яка ставала все більш гострою, захисники Центральних каменоломень у кінці травня видовбали горизонтальні підкопи до зовнішніх криниць, завалених окупантами зверху, що значно полегшило становище людей.

У Центральних каменярях до оточення знаходилися склади Керченського військотрону, які й становили основні запаси харчування для майбутнього гарнізону, проте ці запаси були дуже швидко використані. За даними німців, з липня закінчився хліб, до вересня денний раціон містив 150 г цукру і 20 г юшки. У кінці травня до каменоломні приєдналися військові 72-ї кавалерійської дивізії. Їхні коні були відразу забиті, м'ясо пішло на харчування, а кістки, шкури й копита закопані в далеких штольнях. Але вже в кінці червня напівзгнилі залишки відкопували, смажили й готували з цього супи. Так люди намагалися врятуватися від голоду.

Переконавшись у незначній ефективності прямої атаки й обстрілу каменярень, німці перейшли до газових атак, зокрема, перша була здійснена 25 травня. Також застосовували інформаційну війну – щодня гарнізону пропонували скласти зброю, аргументуючи марністю опору.

Протягом трьох місяців у районі каменоломень точилися жорстокі бої та сутички. У 20-х числах вересня німці провели серію потужних вибухів біля входів, після чого організований опір практично припинився. Повністю виснажені, 30 жовтня 1942 р. захисники каменоломень потрапили до полону. Після 170 днів облоги з 13 тис. людей живими залишилися 48.

Отже, Аджимушкайські каменярі є яскравим прикладом стійкості і незламності рядових, що служили на боці Радянської армії й протистояли зовнішньому ворогу. Якби не ця категорична, іноді безнадійна самопожертва по всьому фронту протягом кількох воєнних років, німецькі війська змогли б захопити усі нафтоносні райони Кавказу і війна могла б закінчитися не на користь СРСР.

Література

1. Абрамов В. В. Керченская катастрофа 1942 // Яуза, Эксмо. 2006. URL: http://militera.lib.ru/h/abramov_vv/index.html.

ЗНАЧЕННЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ І КУЛЬТУРИ

Акімов М. О.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Коваленко Е. А.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)
e-mail: maksym.akimov@nure.ua

Archeology is a romantic science, full of expectations and surprises, and sometimes disappointments. Its development is determined by issues that the archaeologist constantly perceives, seeking to penetrate mysteries and secrets of the past, looking for answers to them.

Охоплення науково-археологічними дослідженнями всієї України, долучення до цього процесу нових вчених дало можливість розширити знання з історії наших земель від раннього палеоліту – до сучасності, та заповнити цей довжелезний період тисячами археологічних культурних пам'яток, вибудувати їхню хронологію й періодизацію, висловити ідеї, які торкаються майже всіх аспектів суспільного життя, моделей господарчої адаптації в різні періоди та в різних природних умовах, соціальної організації, матеріального та духовного потенціалу людства.

Дана робота ставить перед собою мету розглянути вплив археології на культурні та історичні аспекти сучасної України.

Величезна кількість пам'яток, зокрема монументальних – великих курганних могильників, які почали зводити за добу енеоліту, городищ та валів, які вирізнялися своєю масштабністю у період залізного віку, – ясна річ, не могла залишатися непоміченою. Так для Нестора-літописця давно залишені городища стали одним із аргументів для висвітлення історії розселення східних слов'ян. Однак, деякі вчені вважають, що археологічні дослідження на українських землях пов'язані передусім із залишками релігійних артефактів. Хоча перші розкопки в Україні – Десятинної церкви П. Могилою в 1636 році – було проведено не з науковою метою, а щоб довести польському урядові давність православної церкви (як доказ існування християнської релігії з давніх-давен на теренах Київської Русі).

До XIX ст. метою археологічних розкопок був пошук скарбів, що й визначало методику їх проведення. Вона зводилася до пошуку могили, розташованої, як правило, під центром насипу. До неї добиралися через «колодязь», виритий з вершини кургану, або збоку – через траншею. Курган фактично не досліджували. За такими курганами у народі закріпилася назва «Розрита могила».

На початку XIX ст. починає формуватися сучасна науково-дослідницька археологія. Одним із її родоначальників був польський етнограф і меншою мірою археолог Зоріан Доленга-Ходаковський, який палко відстоював ідею значущості археологічних джерел для відтворення

історії слов'ян. Під час мандрівок по Західній Україні та Наддніпрянщині він занотував чимало пам'яток, а також топонімів, народних переказів, пісень. Це стимулювало увагу до старожитностей лісостепової смуги України. Ідею Ходаковського підтримав засновник Харківського університету, який започаткував розкопки пам'яток на Слобожанщині.

Наприкінці XIX ст. темпи накопичення археологічних джерел випереджали їхню систематику. Перші підходи до систематизації запропонував відомий петербурзький археолог Олександр Андрійович Спіцин. Йому вдалося виявити локальні особливості давньоруських могильників (в тому числі за прикрасами) і пов'язати їх із літописними джерелами «Повісті минулих літ», а також – уточнити карту їхнього розселення. Ця робота блискуче підтвердила можливості археології в етнічних дослідженнях.

У той же час, інший науковець В. О. Городцов відкрив і перші неолітичні пам'ятки на Донеччині, а дещо пізніше у тому ж регіоні й сарматські поховання.

З радянської доби почала реалізовуватися та модель археологічної науки, яку ми маємо сьогодні. Сутність її визначають три аспекти: 1) інтеграція зусиль науковців різних установ задля суцільного обстеження території України, вияву, збереження й дослідження пам'яток, а також розробки теоретичних і методологічних засад археології; 2) спеціалізація окремих розділів археології, націлених на з'ясування хронологічних і локальних особливостей пам'яток різних епох; 3) соціально-історична спрямованість досліджень, втілена в головній меті археології – реконструкції історії окремих спільнот, представлених локальними групами пам'яток, археологічними культурами чи комплексами ранньодержавних утворень як суб'єктів історичного процесу[2,358].

Підсумовуючи результат аналізу, можна зробити висновок, що археологічні дослідження в повній мірі допомогли опанувати історію і культуру рідного краю. Археологія, в наші дні, висуває стовідсоткові, незаперечні факти, щодо історії існування стародавніх цивілізацій, надає можливість відродити культури забутих народів у їх різноманітних подробицях, відтворити втрачені людством культурні набуття: релігії, міфологічні, філософські та наукові твори, витвори мистецтва та архітектури тощо.

Література

1. Daniel G. Hundred and Fifty Years of Archaeology. Duerwort, 1975. 154 с.
2. Лебедев Г. С. История отечественной археологии. 1700–1917 гг. Санкт-Петербург, 1992. 358 с.

ОЛЕНА ПЧІЛКА – НЕОРДИНАРНА ПОСТАТЬ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Артеменко Р. І.

Василівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів
Чутівської районної ради Полтавської області
(38850, Полтавська область, Чутівський район, с. Василівка,
вул. Перемоги, 2, тел.: 0958513877)
E-mail: vasilivkaschool@gmail.com

The article refers to Elena Pchilka, who became the creator of an era in Ukrainian culture. She was talented and persistent. She developed all literary genres, was engaged in translation, pedagogical and scientific activities. She was active in public work as an editor and publisher. An attempt is made to analyze its selfless progress towards the establishment of the Ukrainian nation, Ukrainian culture

Член Національної спілки письменників України, полтавець Сергій Осока слушно зазначив: «Її (Олени Пчілки) праці з етнографії були настільки точно виваженими та ґрунтовними, що про них читали цикли лекцій професори з Європи. Її успіхи на педагогічній ниві дали можливість народитися новому поколінню справжніх українських інтелігентів. Її роль у національно-просвітницькій боротьбі настільки ж величезна, як і недооцінена – ідеї Олени Пчілки були шкідливими й ворожими як для царського режиму, так і для більшовиків. А потім про неї просто забули, залишивши непересічну громадську діячку, полум'яного трибуна й борця в густій тіні її славетної доньки» [3].

Ольга Драгоманова одержала, як і брат Михайло, добре сімейне виховання. Пізніше Михайло закінчив Київський університет, а Ольга у 1861–1866 рр. навчалася у Київському зразковому пансіоні шляхетних дівчат, паралельно відвідуючи курси вільних слухачів на історико-філологічному факультеті Київського університету. Знайомство з Іваном Рудченком, Опанасом Марковичем, родинами Лисенків, Старицьких, Рашевських т ін. «сприяли виробленню поглядів свідомого українства... У цьому гурті любили етнографію, цікавились піснями, казками, приказками, українськими строями» [2, с. 23]. Завдяки брату Ольга опинилася в інтелектуальному центрі Києва, нові знайомства і зустрічі сприяли розширенню світогляду і виробленню власного ставлення до політично-культурних явищ та подій.

Уже в юності вона зробила перші записи фольклору, народних звичаїв та обрядів, розпочала збір зразків народних вишивок. Якщо взяти до уваги той факт, що 40-80 -ті роки ХІХ століття – це культурницький період у формуванні українського національно-визвольного руху, то стане зрозумілим, як саме ця жінка опинилася в його епіцентрі. Останньою краплею, яка остаточно зорієнтувала Ольгу Драгоманову (Косач) на активний спротив примусовій русифікації та утвердження української культури і мови, як провідних чинників нації, був Емський указ (1876 р.). І саме тоді вона підняла

бунт. Уже в 1876 році підготувала книжку-дослідження «Український народний орнамент (зразки вишивання, ткання, писанок). У 27 років отримала славу першого в Україні знавця декоративного мистецтва. У цілому ж з питань мистецтвознавства протягом більш як п'ятдесяти років Олена Пчілка підготувала кілька десятків публікацій і доповідей.

Пропагандистом, захисником і дослідником народної культури Олена Пчілка виступала і у літературній діяльності. Провідною рисою її творчості було: література для народу немислима без глибокого знання самого народу. Знання п'яти мов дозволило їй підготувати книгу перекладів «Українським дітям» (1882 р.). Турбувалась і про розвиток української мови, вважала при цьому, що літературна мова має ґрунтуватись на мові народній, беручи з останньої її скарби, перлинні витвори. Доклала чимало зусиль для збору матеріалу для словника української мови, укладеного Б. Грінченком.

Її літературні твори декларують духовні цінності, мають яскраво виражений народно-епосний зміст.

Олена Пчілка скрізь, де б не була, створювала українські книгозбірні. Спільно із М. Старицьким видала два випуски альманаху «Рада». Свідченням великої значущості її подвижницької діяльності є хоч би й те, що саме Олена Пчілка відкрила нам творчість Степана Руданського, видавши його «Співомовки» у 1880 році. Скрізь, де бувала, групувала навколо себе небайдужих українців. Так у Луцьку створила культурний осередок, а потім «Невеличкий гурток волинський». Підтримувала Наталю Кобринську, долучилась до друкування альманаху «Перший вінок», до якого увійшли твори авторок Галичини і Східної України. Власним коштом вона видавала «Газету Гадяцького земства», часописи «Рідний край» та додаток до нього «Молода Україна».

Варто зазначити, що подружжя Косачів виховало шістьох дітей. «...Вони стали свідомими українцями, високоосвіченими, ерудованими людьми, талановитими у різних галузях знань. Літературним даром були наділені всі. Саме літературі і освіті надавала Олена Пчілка основне значення у перебудові суспільства» [2, с. 185–186]. Із 1925 р. і до самої смерті Олена Пчілка була членом-кореспондентом ВУАН, входила до Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка в Києві (з 2007 р.) ряду інших громадських спілок та організацій.

Своєю подвижницькою працею в ім'я утвердження національної ідеї, розвитку української культури Олена Пчілка утвердилась як Велика Українка. Ця незвичайна жінка залишається прикладом людини, яка «ні за яких обставин не зрікалася своїх поглядів і безстрашно пропагувала їх, не боячись ні арештів, ні репресій, ні в'язниць» [2, с. 7].

Література

1. Донцов Д. Дві літератури нашої доби. Торонто: Гомін України, 1958. – 185с.
2. Дрофань Л.А. Берегиня. – Київ : Молодь, 2004. С. 206.
3. Осока С. Олена Пчілка, про яку ми нічого не знаємо [Електронний ресурс] – Режим доступу: [_https://amazing-ukraine.com/](https://amazing-ukraine.com/)

АРХЕОЛОГІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ПРАДАВНІХ КУЛЬТУР ТА ЦИВІЛІЗАЦІЙ

Гмиря Д. І. Бриль І. І.

Науковий керівник – канд. іст. наук,

доц. кафедри українознавства Олешко Н. П.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет
(61002, Харків, вул. Ярослава Мудрого, 25, каф. українознавства)

E-mail: gmiriadima@gmail.com

Ukraine is very rich in archaeological finds. It is impossible to find such a plot of land where there is no graves or things under its thickness. Each following excavations bring unique and unusual treasures. They have a certain meaning or religion of a certain culture. Since our territory was inhabited by diverse peoples, the findings are diverse. The finds of Scythian and Trypillian culture are very well-known. These are the Scythian pectoral, “Ukrainian Stonehenge”, Trypillia Temple and others. Assumptions about our past are made with the help of these historical treasures.

На території сучасної України за археологічними даними була дуже велика кількість давніх поселень. Кожне з них залишило по собі безліч знахідок, що дало нам змогу мати уявлення про первісних людей, їх культуру та цивілізацію. Деякі знахідки приголомшують своєю оригінальністю та складністю. Археологічні дослідження на сучасному етапі набувають все більшого розвитку, в умовах плідної співпраці вітчизняних науковців з іноземними. Отже, актуальність цього питання не викликає сумніву. Мета даної роботи – показати, що археологічні знахідки є важливим джерелом для вивчення і дослідження давніх культур та цивілізацій на теренах нашої країни.

Найвідоміша на весь світ археологічна знахідка Скіфська пектораль, яку було знайдено археологом Борисом Мозолевським у 1971 р. біля міста Покров (раніше Орджонікідзе), свідчить про велике знання та вміння оброблювати дорогоцінні метали мешканцями України ще у IV ст. до н. е. При розкопці царського поховання (кургану) Товста Могила археологи знайшли похованого царя на шиї якого було велике нагрудне намисто, що важить 1140 грамів. Біля царя лежала його дружина у позолоченій сукні. Також було знайдено багато різних дрібних прикрас. Колекція скіфського золота, яку знайдено в кургані перевезено до Києво-Печерської лаври.

Як не дивно, але на території України знайдено другий Стоунхендж. Дану знахідку було виявлено в Дніпропетровській області біля села Недайвода. Вік цього поховання приблизно три тисячі років. За інформацією вчених на цьому місці первісні люди проводили різноманітні ритуальні обряди. «Український Стоунхендж» - це гранітна стеля заввишки до 4 метрів. Під нею виявлено багато поховань та різні речі: амфори, виліплений посуд тощо.

Наступною фантастичною знахідкою можна вважати Трипільський храм, знайдений біля села Небелівка Кропивницького району. Він був

двоповерховим, обліпленим глиною із площею 60 на 20 м [2]. Вік храму – 6 тис. р. На цьому місці знайдено жертви ритуалів, вівтарі, плити. На сьогодні відбуваються масштабні дослідження Трипільської цивілізації на території України із залученням світової наукової спільноти. Ці та інші трипільські археологічні знахідки свідчать про існування на нашій території не просто дивовижної культури а цивілізації з унікальним світом уявлень, традицій, символікою, що передалась українцям у спадок.

На території Харківщини у селі Войтенки знайдено давнє поселення готів. Там археологи знайшли прикраси, глиняний посуд, фібули, пряжки, зброю та срібні монети. Приголомшуючою знахідкою було поховання близько 200 чоловік. Археологи стверджують, що це один із найбільших черняхівських могильників на східній Україні. В найближчий час планується створення музею-кургану під відкритим небом.

Цікавою знахідкою була Мізинська стоянка на Чернігівщині. Археологи дослідили рештки п'яти мисливських жител, вогнища, заповнені кістковим вугіллям, м'ясні ями, призначені для зберігання запасів м'яса протягом зими. Найбільшу цінність мають виявлені витвори давніх митців: статуетки жінок, фігурки тварин із бивнів мамонта, браслети, оздоблені різьбленим орнаментом, прикраси з бивнів мамонта [1]. У мезоліті та неоліті формується принцип плем'я – групи родових общин, які мають спільні органи влади, духовну та матеріальну культуру. VI-IV тис. років тому під час доби неоліту формуються археологічні культури: Буго-Дніпровська, культура лінійно-стрічкової кераміки.

Найновіша знахідка – садиба часів Київської Русі у центрі Києва. Розкопки йдуть і до сьогодні. За словами керівника розкопок Максима Вакулюка, це могла бути таможня. На місці розкопок було знайдено 6 князівських печаток і 70 монет XVIII століття. Крім цього знайдено дуже багато різноманітних знахідок: цеглу часів Русі, зброю, лъох. Науковці мають намір створити на цьому місці музей під відкритим небом.

Отже, археологія дала можливість як українцям, так і всьому людству дізнатися про наше минуле, про наших предків. Це чудово, що наша держава має таку скарбницю археологічних знахідок.

Література

1. Мишкіна С. Найдавніші поселення первісної людини на території України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://blogs.korrespondent.net/blog/users/3250378-naidavnishi-poselennia-pervisnoi-luidyny-na-terytorii-ukrainy>.

2. 8 сенсационных археологических находок Украины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ua.igotoworld.com/ru/article/874_arheologicheskie-nahodki-ukrainy.htm.

УКРАЇНСЬКІ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ У РІЗНІ ЧАСИ

Єфремова А. С.

Науковий керівник – ст. викладач Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

E-mail: anastasiia.iefremova@nure.ua

The title of the article is “Ukrainian external political relations”. The article provides the reader with some material on past political victories and failures of Ukraine. It is spoken in detail the period of adaptation of Ukraine. The text gives valuable information on reasons for Ukraine’s refusal of nuclear weapons.

У соціально-політичному житті суспільства значне місце посідають міжнародні відносини держав світової спільноти. Під час поширення технологій та глобалізації інтернету дуже важливо мати чіткий курс напрямку руху у соціальному і політичному житті, бо саме в час швидкісного поширення інформації ми маємо вчитися на минулих помилках та помилках інших. Зовнішньополітичний курс будь-якої держави - є продовженням її внутрішньої політики та відображує характер державного та суспільного устрою.

Перші зовнішньополітичні кроки України (1991-1994 рр.)

У перші роки після оголошення незалежності України перед керівництвом нової держави постали наступні питання: зміна бачення власного реального місця в міжнародному середовищі; постійне врахування динаміки змін ситуації на світовій арені та пристосування до їх наслідків; надання іншим державам світу адекватної інформації про Україну з метою забезпечення зміни ставлення до неї з боку світової спільноти.

Від дня проголошення суверенності України почався шлях її міжнародного визнання. Спершу, 2 грудня Україну визнали Польща та Канада, 5 грудня - Росія та Болгарія. І вже протягом першого місяця Україну визнали повноправним суб'єктом міжнародних відносин 68 держав світу. Разом з цим Україна розпочала своє зовнішньополітичне життя: 7-8 грудня 1991 ввійшла в Співдружність Незалежних Держав (СНД); 30 січня 1992 приєдналася до наради з безпеки та співробітництва в Європі; 10 березня 1992 приєдналася до роботи Ради Північно-Атлантичного співробітництва; 3 серпня 1992 - підписання Дагомиської угоди щодо формування на базі Чорноморського флоту СРСР Військово-Морських Сил України та Чорноморського флоту РФ; 17 вересня 1992 Україна приєдналася до Віденської конвенції про правонаступництво держав щодо договорів (1978 р.).

Вже на кінець 1993 р. Україну визнали 149 країн. Проблеми зовнішньої політики України на етапу адаптації: Україна занадто

«романтизувала» очікуванню широку допомогу Заходу; нереалістичні сподівання на створення Балто-Чорноморської співдружності; брак чіткої європейської самоідентифікації; відсутність системності й узгодженості дій усіх гілок влади; тактичні та стратегічні прорахунки.

Ядерне питання України
Причини відмови України від ядерної зброї:

1. Технічний стан ядерної зброї;
2. Коштовне обслуговування;
3. Тактична зброя;
4. Дипломатична ізоляція.

ДНЯЗ. Наслідки для України та світу:

1. Ядерне роззброєння не гарантувало світової безпеки;
2. Розширення неофіційного «ядерного клубу»;
3. Агресія Росії, конфлікт на сході України.

У грудні 1993 р. розпочалися переговори щодо Тристоронньої заяви (Україна, Росія, США). 30 вересня 1994 р. Леонід Кучма надіслав листи «з пропозиціями щодо укладення багатостороннього Меморандуму».

7-9 листопада 1994 р. було отримано офіційні підтвердження. 5 грудня 1994 р. був підписан Будапештський меморандум.

Декларація про державний суверенітет України.

У Декларації Україна проголошувалася суб'єктом міжнародного права та рівноправним учасником міжнародних відносин. Декларація на початковому етапі розвитку стала основою для Конституції, законів України і визначала позицію республіки в укладанні міжнародних угод.

Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (20 липня 2010 р.) Зовнішня політика ґрунтується на таких принципах:

Суверенна рівність держав. Утримання від загрози силою або її застосування проти територіальної цілісності або політичної незалежності будь-якої іноземної держави. Повага до територіальної цілісності іноземних держав та непорушності державних кордонів. Вирішення міжнародних спорів мирними засобами. Повага до прав людини та її основоположних свобод. Невтручання у внутрішні справи держав; Взаємовигідне співробітництво між державами. Сумлінне виконання взятих на себе міжнародних зобов'язань. Пріоритет загальноновизнаних норм і принципів міжнародного права перед нормами і принципами національного права.

ЗДОБУТКИ ТА ВТРАТИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917–1921 РР.

Жукотинський Т. Г.

Науковий керівник – асист. Євсюкова О. Г.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел (057)702-14-98)

E-mail: maria@yandex.ua

This article analyzes the role of Ukrainian War of Independence in the national revival of the Ukrainian people and achievements and deficiencies in this historical period.

Українська революція стала визначною подією в історії українського народу ХХ ст. Вона засвідчила палке прагнення українців до створення власної держави. Незважаючи на тривале імперське поневолення, український народ знайшов у собі сили, щоб у вкрай несприятливих умовах протягом тривалого періоду (1917–1920 рр.) вести запеклу збройну боротьбу, відстоюючи свою державність.

Метою роботи є вивчення подій на українських землях у 1917–1921 роках та узагальнення здобутків та прорахунків під час Української революції.

Українська революція 1917–1921 років – черга подій, метою яких було політичне самовизначення українського народу у формі поновлення та захисту державності. Після кількох літ тяжкої боротьби на декількох фронтах одноразово незалежна Україна зазнала поразки й у кінцевому рахунку українські землі осталися поділеними між СРСР, Польщею, Румунією та Чехословаччиною. Навесні 1917 року, після лютневої революції в Росії, український народ отримав історичний шанс звільнитися від залежності іноземного народу, здобувши самостійність на своїй землі.

Причинами революції стали: пригноблене становище українських земель, розподілених між двома імперіями (Російською та Австро-Угорською); розпорошення українського народу серед них, як наслідок братовбивство у Першій Світовій війні, а також піднесення українського визвольного руху та поширення національних ідей.

До здобутків Української Революції можна віднести наступне. По-перше, за багато років, на наших землях політичний рух мав стале підґрунтя для розвитку, до якого український рух у імперіях йшов більше століття. По-друге, в часи революційних змагань було випробувано декілька видів політичного правління і визвольної боротьби під керівництвом УЦР, гетьманату та Директорії. А також, незважаючи на подальшу поразку Революції, подія сама по собі назавжди залишила відбиток у світосприйнятті майбутніх поколінь – сама ідея що український народ має право на самостійний розвиток в єдиній суверенній державі.

Дивлячись на усе вищезазначене можемо сказати, що головним здобутком Української революції стало українське самовизначення, та жага до боротьби за самостійність. Таким чином попри усі проблеми та втрати, український народ зміг пробудити своє вольове коріння, яке дало змогу в майбутньому організувати єдину країну. Також здобутком стало об'єднання українців, аби не було територіальних розмежувань на схід та захід.

Також здобутки умовно можна поділити на ідейні та практичні. Безпосередньо ідейні були в тому, що було запроваджено концепцію національного державотворення серед народу, яку підтримувало національно налаштоване населення. До практичних можна віднести впровадження культурних реформ за часів Скоропадського та демократизацію українського суспільства.

Проте Українська революція принесла певні втрати. Політична еліта нерідко припускалась помилок та прорахунків. Політичні діячі не були професійними політиками. Насамперед це була інтелігенція, письменники. Тому при вирішенні гострих питань, вони по-перше навіть не могли визначитись до якої України вони хочуть йти – автономія чи повна самостійність. Постійні політичні дискусії та перемовини закривали в основні невирішені питання народу – вихід з Першої світової війни, вирішення аграрного питання тощо.

Лише опора на власні сили могла призвести до перемоги, а вона досягалася перш за все забезпеченням згоди а Україні. Зрозуміло, сподіватися про ідеальну, загальну згоду в умовах громадянської війни та іноземної інтервенції було б утопією, але демократам, прибічникам державного відродження України для досягнення згоди слід було б прикладати більше зусиль, перш за все у сфері соціально-економічної політики.

Деяким лідерам партій слід було б менше думати про задоволення власних амбіцій. Іншим чинником, який породив зазначені труднощі, була переоцінка іноземних сил як опори в боротьбі за незалежність України. Усі іноземні сили, які залучались до справи збереження самостійності України, в кінцевому підсумку переслідували власні інтереси, нерідко протилежні інтересам народу України.

Українська революція стала прикладом того, яких помилок ми не маємо права допустити, аби і надалі над українськими землями міг розвиватися жовто-блакитний прапор. Шукаючи повчальних уроків у минулому, варто відмітити значення сильної армії для збереження здобутків державності, ідейного і компетентного політичного керівництва, ефективної дипломатії для реалізації національних інтересів. Принципово важливим і тоді, і сьогодні є плекання національної свідомості та національної єдності громадян України навколо ідей побудови вільного і справедливого суспільно-політичного ладу.

ВКЛАД У РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ВИДАТНИМ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИМ І НАУКОВИМ ДІЯЧЕМ МИХАЙЛОМ ГРУШЕВСЬКИМ

Кириченко А. А.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Коваленко Е. А.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

E-mail: alina.kyrychenko@nure.ua

I believe that our Ukrainian nation still has so much spontaneous power, so much vitality that you will not be beaten by any theorems that it will break through its own elemental force through all artificial obstacles - until we kill ourselves these forces of ours apathy, inactivity.

Проблематика у сфері розвитку української культури характеризується ускладненнями в багатьох аспектах життя українського народу на початку ХХ ст. Брак коштів і відсутність стійких традицій призводять до розладу роботи значної частини творчих колективів. У все складніших умовах функціонує народна культура.

Мета даної роботи – ознайомити фахівців з внеском національної культурної спадщини, досягнення українських діячів ХХ ст. Також потрібно показати, що саме вони допомагають сучасності розвивати культуру України і надалі.

У багатомісячній історії українського народу серед найпривабливіших є період української революції початку ХХ ст., який виявився справжнім злетом національно-визвольного руху і розвитком творчої думки серед видатних митців того часу. Водночас мали місце і глибокі розчарування та прикрі поразки. Віддаючи належне колективній національній творчості, важко заперечувати, що в екстремальних умовах визначальні культурні досягнення стосуються видатних постатей, які активно впливали на свідомість мас, формуючи прогресивний світогляд людини.

В історії українського народу було достатньо діячів, які боролися за самостійність держави, за свободу і справедливість, за розвиток національної культури в галузі освіти, науки, мистецтва, національної мови, релігії, тощо.

Найяскравішою особистістю української історії був Михайло Грушевський – голова Центральної Ради, видатний науковець, історик. У його працях концентрувалися попередні досягнення суспільно-політичної думки, уроки багатомісячного історичного генезису українського народу, теоретичні передбачення подальших шляхів розвитку українського суспільства.

М. Грушевський вважав надзвичайно важливим розвивати національну свідомість народу. Критичний вислів Грушевського, щодо культурного стану України: «Подивіться, як слабо розповсюджуються

українські газети й журнали, всякі українські видання, які незвичайно малі круги української людності захоплюють, який незвичайно малий процент вводять вони в національну українську течію» [2], свідчив, що українська революція була за характером національно-демократичною, поєднуючи завдання національного відродження та необхідність соціальних зрушень в інтересах широких мас суспільства.

Написані професором М. С. Грушевським твори, стали могутньою ідейною зброєю, що збагатили український національний рух конкретною програмою, ідеологічним підґрунтям для прогресивного суспільного розвитку. Про це свідчить оцінка творчості Грушевського іншим видатним українським політичним діячем, письменником Іваном Франком: «...діяльність Михайла Грушевського була головним осередком, коло якого згуртувалися відокремлені давні й нові сили. Українська історія, література, етнографія й етнологія, а за ними інші науки... перестали лежати облогодом... В парі з науковим рухом пішов небувалий досі зріст видавництва і значне піднесення освітнього рівня в суспільності...» [1].

1919 року Михайло Грушевський став засновником Українського соціологічного інституту. Метою діяльності якого вчений вбачав у інтеграції українського суспільства, різних його верств, поширення інформації про українців серед європейської та світової спільноти.

М. Грушевський, говорив, що слід спростувати «фальшиву репутацію некультурності українства» [1]. За умов, коли розвиток суспільних і гуманітарних наук в Україні фактично припинився, працівники Інституту намагалися не втрачати міжнародних наукових контактів і працювати на рівні світових стандартів. Але умови еміграції, конфлікти й непорозуміння між представниками різних політичних орієнтацій, брак коштів заважали сприятливим умовам для повноцінної наукової праці і це не тільки нажалось в цій галузі.

Тож можемо сказати, що Михайло Грушевський чи не найбільший внесок доклав в процесі соціально-політичних та наукових, культурних досягнень.

Література

1. Грушевський М. С.// Українська педагогіка в персоналіях. ХХ століття. Кн. 2 / під ред. О. В. Сухомлинської. К.: Либідь, 2005. 552 с.
2. Ховрич С. Чому проблеми, порушені понад сто років тому, залишилися невирішеними? // День: Щоденна Всеукраїнська газета. – № 224–225 (3867–3868). 2012. С. 13.

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ТА ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Коновалов А. Є.

Науковий керівник – ст. викл. Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. 057-702-14-98)

E-mail:d_us@ukr.net

The aim of this work is to describe the establishment of Ukrainian country

Утворення держави, яку ми називаємо Україною, має велику історію. На шляху до її утворення було багато перешкод, які були викликані багатьма чинниками: природно-географічними, етно-політичними, економічними, зовнішньо-політичними та іншими. У цьому і полягає відмінність утворення української державності від класичного процесу державотворення.

Якщо розглядати історію становлення України, то можна виділити певні періоди: Київська Русь (IX-XII ст.); Галицько-Волинське князівство (сер. XII – 40 рр. XIIIст.); Литовсько-Польська доба (40 рр. XIV – 70 рр. XV ст.); Козаччина (40-70 рр. XV– сер. XVIIст.); Гетьманщина (сер. XVII – 70-80 рр. XVIII ст.); Українська державність у XX – поч. XXI ст.

Для того, щоб розуміти витоки утворення української держави (у загальному розумінні, а не певний історичний період), треба розглянути кожен з цих періодів.

Першим періодом ми вважаємо Київську Русь. Починаючи з другої половини першого тисячоліття нашої ери, на території Середнього Подніпров'я спостерігаються процеси активного державотворення. Першу східнослов'янську державу сучасники називали «Руська земля» або «Русь».

З точки зору політичної організації Київська Русь не мала ні централізованого управління, ні всеохоплюючої та розгалуженої бюрократичної системи. Це була ранньофеодальна монархія. Владу князя, обмежували певною мірою представницькі (в умовах ранньофеодального суспільства) інституції: віче, ряд, договір, снем, боярська рада тощо. Політична влада зосереджувалася у містах, що виникали на основних торгових шляхах. Найважливішим із цих міст був Київ.

Наступним періодом є часи Галицько-Волинського князівства, яке було утворене наприкінці XII століття, шляхом об'єднання Галицького та Волинського князівств.

Об'єднання Галичини і Волині було здійснено волинським князем Романом Мстиславичем, сином Мстислава Ізяславича.

З приходом монголів позиції галицько-волинських князів похитнулися. У 1240 році азійські полчища взяли Київ, а у 1241 році

вторглися до Галичини і Волині, де сплюндрували безліч міст, включно зі стольними градами Галичем і Володимиром.

Останнім галицько-волинським монархом був Юрій II. Смерть Юрія II поклала кінець незалежності Галицько-Волинського князівства. Почався період боротьби за Галичину і Волинь, який закінчився поневоленням цих земель сусідніми державами.

Після цих подій наступила Литовсько-Польська доба. У період між серединою XIV і серединою XVII ст. колишні південно-руські території входили в якості складових, підпорядкованих частин до сусідніх держав. Було укладено дві унії (Берестецька та Люблінська), які зачіпали релігію та залишки української державності. Колонізація польської шляхти українських земель привела в подальшому до всеосяжної політичної і соціально-економічної та духовної експлуатації. Результатом стала поява козацтва.

Поява козацтва мала під собою два основних взаємопов'язаних чинників: природне прагнення людей до особистої, політичної, господарської й духовної свободи та необхідність захисту краю від татар.

Перша велика січ з кам'яним замком з'явилася на о. Хортиця між 1552–1556 рр. Її спорудили козаки з ініціативи Дмитра Вишневецького. Запорозьке козацтво створило власну суспільну організацію. Поступово формувався командно-управлінський апарат Запорозької Січі.

Після того наступила доба Гетьманщини. Після поразки козацько-селянських рухів і повстань, які супроводжували українську суспільно-політичну дійсність в тридцятих роках XVII ст. в Україні запанував шляхетський терор.

По смерті Богдана Хмельницького (1657 р.) Україна переживає період так званої Руїни – кривавої міжусобиці козацької старшини, коли за неповні 20 років нею править, змінюючи один-одного, аж дев'ятеро гетьманів.

Останнім періодом є XX – поч. XXI ст. Українська революція 1917–1920 рр. відобразила яскраву віху в історії українського державотворення. В ці часи існували Українська Народна Республіка (УНР) та Західна УНР, які згодом об'єдналися (22 січня 1919 року у Києві відбулося свято соборності).

Однак, вагомими результатами революційної епохи змогли скористатися більшовики. Була утворена Українська Радянська Соціалістична Республіка. Радянські часи були непростими для України не тільки через Другу світову війну, а й через репресії та інші причини, які призвели до появи дисидентського руху.

24 серпня 1991 року Голова Верховної Ради України Л.Кравчук підписав Акт про незалежність України, згодом підтверджений всенародним референдумом та біловезькими угодами. Український народ отримав можливість розбудувати власну державність.

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ І ЙОГО РОЛЬ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Кравченко А. Ю.

Науковий керівник – канд. іст. наук, доц., Заборовський В. В
Харківський національний університет внутрішніх справ
(61080, Харків, пр. Льва Ландау, 27, каф. соціально-гуманітарних
дисциплін, тел. (057) 73-98-260)
E-mail: kafsgd.6f@gmail.com

Considered the origin and formation of the volunteer movement in Ukraine, determine its value for modern conditions.

Наразі в усьому світі активно діють волонтерські організації в усіх сферах суспільства. Наш волонтерський рух в Україні відомий серед країн Європи сьогодні насамперед завдяки волонтерам Революції Гідності. Розквіт волонтерської діяльності у нас припав на час Революції Гідності і початок війни на Донбасі. У надзвичайно складний період саме цей рух об'єднав суспільство, створив дієву структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем держави. Безсумнівно, волонтери є у кожному місті країни та є багатопрофільними: організація та допомога під час проведення спортивних, музичних, освітньо-культурних заходів, підтримка онкохворих дітей, дітей сиріт тощо- це усе на плечах волонтерів. Визначальним фактором є принцип добровільності, тому що волонтер діє за покликом душі, з бажанням безоплатно допомогати суспільству, реалізувати громадську позицію.

У 2019 році людство буде відзначати 160-річчя виникнення волонтерського руху. Його початком прийнято вважати 1859 рік, коли швейцарський підприємець і громадський діяч Жан Анрі Дюнан, вражений страшними наслідками однієї з найкривавіших битв австро-італо-французької війни (під Сольферіно на полі бою лишилися вмирати більше дев'яти тисяч скалічених солдат), фактично ініціював створення Міжнародного комітету Червоного Хреста – організації, що на добровільних засадах надавала би першу медичну допомогу пораненим. Пізніше Дюнан став першим лауреатом Нобелівської премії миру. Принципами, які він започаткував в цій організації, почали користуватись активні громадяни в багатьох країнах світу, і цей рух поступово охоплював різні види діяльності: допомога бідним, важкохворим, сиротам, навчання грамоті, боротьба з пияцтвом. В ХІХ столітті особливо розвивається благодійницька діяльність, яка ставить собі ту ж мету.

Початком волонтерства в Україні вважається 1922 рік, коли була створена служба «Телефон довіри». До 2014 року у нашій країні дуже слабо розвивалося волонтерство, у 2010 році згідно рейтинга World Giving Index Україна займала 150 місце, тобто лише 5 відсотків населення було залучено до волонтерської діяльності. Революція Гідності, анексія

Криму, війна на Донбасі посприяли підняттю волонтерства на більш високий та вагомий рівень. Волонтери саме цього призначення робили дуже важку роботу щодо збору військового екіпірування, харчів, засобів особистої гігієни, одягу для бійців, особливо важко було везти все це на фронт. Пам'ятаєте популярний анекдот того часу? «Якщо українцям сказати, що для перемоги необхідна ядерна боєголовка, то її через дві години не тільки зберуть, але і привезуть волонтери. З чаєм на додачу».

Вважаю, що волонтером себе може назвати кожен, хто хоч якось допомагав одягом, грошима, їжею, хоч маленький внесок, який не передбачав винагороди – волонтерство. Не буде перебільшенням сказати, що саме завдяки волонтерам у 2014 році країна зберегла свій суверенітет, зупинила російську агресію на сході та відновила боєздатну армію з високим моральним духом.

У 2014 році волонтерський рух в Україні за масштабом поширення став безпрецедентним виявом самоорганізації громадян. За умов розбалансування системи державного управління, браку ресурсних можливостей і зовнішньої агресії волонтерські організації виконують функції держави із забезпечення силових структур і громадян, які постраждали під час збройного протистояння. Вирішальну роль у цьому процесі відіграє патріотичний підйом у суспільстві, що спричинив появу безпрецедентної кількості волонтерів і пожертвувачів. Розроблення та прийняття системного законодавства, що врегулює благодійну та волонтерську діяльність і створить умови для розвитку якісно нового рівня діяльності волонтерів та їх взаємодії з органами державної влади, є першочерговим завданням для експертного співтовариства й депутатського корпусу. Неможливо визначити реальний кількісний склад учасників волонтерського руху через постійне його поповнення, небажання афішувати свою діяльність і напівлегальність частини волонтерських організацій. Проте саме такі гнучкі форми волонтерської діяльності виявилися найбільш продуктивними. Обхід бюрократичних процедур за умов екстраординарних обставин приводив до економії часу, що позитивно вплинуло на якість волонтерських послуг.

Література

1. Пам'ятка користувачу «Волонтерський рух в Україні та Європі» Укладачі: І. Фатафутдінова. Івано-Франківськ, 2012.
2. Юрченко І. В. Становлення і розвиток волонтерського руху в Україні // Проблеми розвитку соціологічної теорії. Соціальні процеси в Україні: наукові доповіді і повідомлення IV Всеукраїнської соціо-логічної конференції, 21 трав. 2004 р., Київ. К., 2004. С. 526–529.
3. Котляр А. Чи потрібні волонтери в політиці? // Дзеркало тижня. 2014. № 33. 20–26 верес. С. 1, 14.
4. Корнієвський О. А., Горелов Д. М. Український волонтерський рух у контексті світового досвіду // Стратегічні пріоритети, № 1 (34), 2015 р. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/16-1436780076.pdf>

БІЙ ПІД КРУТАМИ: ПЕРЕДУМОВИ ТА НАСЛІДКИ

Муравчик А. М.

Науковий керівник – асист. Євсюкова О. Г.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел (057)702-14-98)

E-mail: alona.murachyk@nure.ua

The article is devoted to the heroic battle under the Kruty during the Ukrainian revolution. the article considers the preconditions and consequences of this event for the formation of the Ukrainian People's Republic.

Робота висвітлює перебіг подій кінця 1917 – початку 1918 років. У статті розкриваються передумови битви під Крутами та її наслідки для становлення Української Народної Республіки. Битва під Крутами – це великий героїчний вчинок студентів та гімназистів, що стали на захист своєї Батьківщини.

Бій під Крутами – одна з тих сторінок історії, що привертають увагу суспільства, та в яких завжди переплітається правда з вимислом, міфами та спробами політичних спекуляцій [1].

Метою роботи є висвітлення подій 29 січня 1918 року, коли українська молодь прийняла нерівний бій з більшовицькою навалою біля станції Крути та поклала найдорожче на вівтар свободи – власне життя.

29 січня 1918 року в історії України відбулась пам'ятна, однак трагічна подія – 400 непідготовлених та погано озброєних студентів та бійців Вільного козацтва вступили в бій проти більш ніж 4-тисячної армії більшовиків Михайла Муравйова. Попри чисельну перевагу більшовики довго не могли зламати опір українців.

Кінець 1917 року. Триває Перша світова війна. Молода Українська Народна Республіка взяла курс на будівництво демократичної держави. На фоні розвалу економіки та більшовицького перевороту, держава відчайдушно потребує підтримки союзників та сильного лідера, який зможе сформувати армію, спинити економічну кризу та повести за собою народ. Рада народних комісаріатів Росії ставить ультиматум українській владі – легалізувати більшовицькі військові загони в Україні та припинити їх роззброєння. Відмова вважатиметься оголошенням війни. Українська Центральна рада проголошує IV Універсал, який визначав незалежність Української Народної Республіки від Росії. 22 січня 1918 року країна опинилася у фактичному стані війни з Росією [2].

У той час 20-тисячний більшовицький загін під командуванням Антонова-Овсієнка вирушив з боку Ростова на Східну Україну. На північному сході розташувався загін Михайла Муравйова – близько 6 тисяч осіб, переважно московських і петроградських червоногвардійців та матросів.

На початку січня 1918 року більшовики встановили контроль у Харківській, Катеринославській та Полтавській губерніях та розгорнули наступ на Київ [3]. Захищати столицю було нікому. 15-тисячна армія, яку на той час мала УНР, була деморалізована довгою війною.

В цих умовах стати на захист Києва стали добровольці. 5 січня 1918 року було створено студентський курінь Січових стрільців. Він нараховував дві сотні добровольців, в основному студентів київських університетів. Керівництво загоном взяв на себе старшина Андрій Омельченко.

24–27 січня 1918 року запеклі бої розгорнулись за станцію Бахмач. 26 січня прийшло повідомлення від командира загону Аверкія Гончаренка з-під Бахмача про необхідність допомоги проти більшовицьких загонів. Коли українські війська відступили до станції Крути, на їх підтримку було направлено Першу Українську юнацьку школу ім. Б. Хмельницького у складі чотирьох сотень та першу сотню новоствореного Студентського куреня січових стрільців. До них приєдналися ще близько 80 добровольців з підрозділів місцевого Вільного козацтва із Ніжина.

Вранці 28 січня сотні студентського куреня почали рити окопи, займаючи позиції. Бій під Крутами розпочався 29 січня о дев'ятій ранку. Молоді хлопці на чолі з Аверкієм Гончаренко боролися аби затримати наступ на Київ більшовицьких військ. Вони мали на озброєнні 16 кулеметів і гармату на бронепоезді, що обстрілювала тил ворога. Бій тривав понад 5 годин.

Захисники понесли значні втрати, але змогли відбити перші атаки ворога. Аж ось почали закінчуватись патрони, замовкла і гармата, відстрілявши весь боєзапас. Омельченко запросив підтримки, але штаб не відповів. Як з'ясувалося потім, штабісти кинули бійців напризволяще, втікаючи на потязі назад до Києва. Під загрозою оточення українські війська почали відступати до своїх ешелонів, десятки бійців опинилися у полоні та були розстріляні.

Так закінчилася битва під Крутами. Однак юнакам вдалося затримати ворога на 4 дні, що дало змогу Центральній Раді заключити Берестейський мир 9 лютого 1918 року та зберегти молоду Українську Державу.

Література

1. Петренко В. Бій під Крутами: Народження нового міфу//100 великих загадок історії України. К.: Арій. 2008. 308 с.
2. Бій під Крутами. Моя Україна: пізнавальний інтернет-журнал. 2016. URL: <https://myukraine.org.ua/biy-pid-krutamy> (дата звернення: 24.12.2018).
3. Бій під Крутами: що сталося 29 січня 1918 року? Obozrevatel : веб-сайт. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/society/bij-pid-krutami-schostalosya-29-sichnya-1918-roku.htm> (дата звернення: 24.12.2018).

АРХЕОЛОГІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ПРАДАВНИХ КУЛЬТУР

Пальвальов О. П.

Науковий керівник – ст.викл. Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)

E-mail: d_us@ukr.net

This thesis about archeology and how people use it to get information about ancient civilizations. Author wrote about some ancient cultures which lived on Ukrainian territory around 5000 years ago.

У наш час багатьом людям дуже цікаво дізнатися про життя та культуру давніх людей та цивілізацій. Але до сучасного суспільства не доходить інформація про те як жили і якими були давні цивілізації, бо вона зникла протягом тисячоліть. Актуальність роботи зумовлена сучасним розвитком цікавості до історичного минулого. Кожна культура, кожна цивілізація, яка колись існувала на нашій планеті, залишає за собою сліди, артефакти. Мета нашого дослідження – окреслити можливості археології.

Археологія – це наука, яка вивчає історію за матеріальними залишками давніх культур. До них належать залишки поселень, могильники, а також стародавні копальні, канали, тощо. Ця наука має багато методів, серед яких головним є метод польових досліджень. У старовинних містах знайдені залишки споруд виявляються на глибині декількох метрів. Це вказує на те, що нові будівлі, храми, палаци могли будуватися на місці старих, фундамент яких міг слугувати основою для нової будівлі. Таким чином, в результаті людської діяльності, утворюються нашарування, які в археології називають «культурним шаром». Дослідження цього «культурного шару» дає змогу визначити послідовність нашарувань, тобто стратиграфію, і так дізнатися про історію археологічного пам'ятника. Метою археологів у першу чергу є визначення віку знайдених об'єктів, а розподіл цього шару може встановити хронологію, яка має велике значення для визначення віку знахідок.

Існує спосіб, який може встановити точний вік органічних решток до ста тисяч років. Він називається радіо вуглецевим аналізом. Основним його принципом є прилад, який вимірює кількість радіоактивного вуглецю С-14, що потрапляє до кожного живого організму через атмосферу, і за знайденим результатом визначає точний вік знахідки. Але цей метод може бути неточним у тому випадку, якщо знайдений об'єкт був забруднений вуглецем більш пізнього часу. У цьому випадку похибка може бути від 70 до 300 років.

Товща землі над багатьма давніми рештками та слідами життя людини постійно збільшується. За підрахунками спеціалістів, на сьогодні щороку піднімається та осідає близько п'яти мільйонів кубічних кілометрів породи

у вигляді пилу, а води розмивають та переносять більш ніж п'ятнадцять мільйонів кубічних кілометрів ґрунту.

Українські землі містять в собі залишки багатьох культур. Одна з найдавніших культур – трипільська. Вона є однією з основних давньоземлеробних культур мідного віку. Перші відомості про архаїчну цивілізацію було отримано і опубліковано львівським археологом Антонієм Шнайдером за результатами досліджень на Галицькому Поділлі у 70-х роках ХІХ століття. Перше трипільське поселення відкрив археолог Вікентій Хвойка у 1893 році в Києві, і презентував на ХІ археологічному з'їзді в Києві. У 1897 році Вікентій знайшов містечко Трипілля. Саме звідти ця культура отримала свою назву. Найяскравішими об'єктами трипільської культури вважають трипільську кераміку. Її знаходили на

місці розкопок. Кераміка – це випалена на вогні глина. Її робили у вигляді посуду: глечиків, тарілок, тощо. Виготовлення такого посуду стало великим досягненням наших пращурів. У кожного племені була своя технологія виготовлення та способи оздоблення керамічних виробів. На сьогодні доведено, що племена мисливців і рибалок виготовляли господарський посуд, оздоблений штампованим орнаментом, у той час як землероби і скотарі – плоскодонний посуд зі спіралью-меандровим орнаментом.

Однією з цікавих давніх культур вважають культуру скіфів. Це був кочовий, войовничий народ, що жив переважно в українських степах. Вчені-археологи знаходили багаті на культурні залишки місця, що були свого роду могильниками у скіфській культурі. У таких місцях знаходили скіфську зброю, обладунки, одяг та прикраси. Відомими знахідками

археологів були скіфська пектораль з кургану Товста Могила та золотий гребінь з кургану Солоха. Вони були знайдені поруч із рештками похованих скіфських вождів. Пектораль мала дуже приголомшливе оздоблення.

На ній ми можемо побачити комах, людей, рогатий скот – все, чим займався цей давній народ.

Отже археологія має дуже важливе значення у вивченні прадавніх культур. Бо саме завдяки археології ми можемо дізнатися про вид діяльності того чи іншого народу, який жив на території будь-якої держави в давні часи; про його культуру, традиції.

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ І ЙОГО РОЛЬ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Піщур Ю. М.

Науковий керівник – ст. викл. Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)

E-mail: yurii.pitsur@nure.ua

About the volunteer movement in Ukraine today with enthusiasm speak in many countries of the world, calling this a unique phenomenon. The heyday of volunteer activity fell on us at the time of the Revolution of Dignity and the beginning of the war on the Donbass. In an extremely difficult period, this movement has united the society, created an effective structure of public organizations, groups of people, ready to take on the solution of the most pressing and painful problems of the state.

Волонтерським рухом сьогодні захоплюються у багатьох країнах світу, називаючи це явище унікальним. Мета нашої роботи – з'ясувати поняття волонтерство та визначити його роль для України. Розквіт волонтерської діяльності в Україні припав на час Революції Гідності і початок війни на Донбасі, саме тому це питання сьогодні є актуальним. У надзвичайно складний період саме цей рух об'єднав суспільство, створив дієву структуру громадських організацій, груп людей, готових взяти на себе вирішення найбільш нагальних і болючих проблем держави. Сьогоднішньому волонтерському руху в Україні мало аналогів не тільки в країнах колишнього СРСР, а й на Заході, звідки, власне, й прийшов термін «волонтерство». Слово «волонтер» походить від французького *volontaire* (доброволець), яке в свою чергу запозичено з латинського *voluntarius* (*voluntas* – вільне волевиявлення, *volō* – бажання, намір). Тобто волонтерство – добровільна безкорисна суспільно важлива діяльність [1].

Волонтерський рух в сучасній Україні починає розвиватися з перших років її незалежності. Його початком є 1992 рік, в якому засновується служба «Телефон довіри», співробітниками якої є виключно волонтери. Протягом деякого часу з'являються організації, що реалізують різні соціальні проекти допомоги багатодітним сім'ям, людям похилого віку, наркозалежним, тощо.

Але загалом до 2014 року, у порівнянні з іншими країнами світу, волонтерський рух в Україні розвивається значно слабше. Згідно рейтингу World Giving Index на 2010 рік Україна займала лише 150 місце і мала лише 5% населення, яке займалося волонтерською справою. Але Революція Гідності, анексія Криму та війна на Донбасі все змінили, адже саме ці події стали поштовхом для багатьох українців стати волонтерами.

Без волонтерів Майдан «не прожив би» і трьох днів. Він би зібрався, але навряд чи вистояв без надійного, по-справжньому народного волонтерського тилу. Всі пам'ятають, як кияни показали всій країні

приклад дивовижної самоорганізації заради досягнення головної мети – змінити Україну, зробити її правовою європейською державою. Кожну добу на Хрещатик добровільно приїздили і приходили тисячі містян, готових надати безкоштовну допомогу мітингувальникам. Волонтери взяли на себе велику частину роботи з облаштування комфортного перебування людей на Майдані: вони організовували польові кухні, встановлювали намети, надавали необхідну інформацію. Волонтерами ставали також і професіонали – медики, юристи, психологи – всі ті, що прагнули допомогти однодумцям [1].

Можливо, найбільш значущим результатом Революції Гідності, окрім усвідомлення українцями необхідності побудови національної держави, стало саме виникнення волонтерського руху – тієї важливої складової громадянського суспільства і головної, на той час, рушійної сили реформування країни.

Після анексії Криму і початку війни на Донбасі волонтерство піднялось на найвищий рівень розвитку за весь час незалежності України. У грудні 2014 року компанія GfK Ukraine провела загальнонаціональне дослідження стану волонтерства в Україні. Згідно висновків дослідження, українці визнають велику роль волонтерського руху в суспільних процесах: 62% визнають роль волонтерів у політичних змінах останнього року, 85% вважають, що волонтерський рух допомагає зміцненню миру, а 81% схильні вважати волонтерський рух обов'язковою складовою громадянського суспільства.

З 2015 року в Україні почали розвиватися волонтерські мережі, які об'єднали в собі волонтерів з різних міст та різного віку. Наймасовішим з них є Volunteer Community, що об'єднує більш ніж 5000 волонтерів з 21 міста України. Наразі волонтерський рух в Україні виходить на іншу ланку.

Отже, волонтерські та благодійні організації професійно розвилися в напрямку роботи з волонтерами та пропонують програми в яких передбачені різні етапи роботи з кожним волонтером індивідуально, починаючи з прийому волонтерів, визначення ролі та діяльності, формулювання цілі, завдання та критеріїв успіху діяльності, підготовки та супервізії волонтерів. Варто зазначити, що тепер волонтерство не розглядається, як виключно альтруїстичний намір волевиявлення, все частіше волонтерство розглядається, як засіб для розвитку, соціалізації, позиціонування, впливу та отримання нових знань, знайомств та навичок.

Література

1. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2324579-ukrainske-volonterstvo>

2. Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук та ін. За ред. М. П. Требіна. Х. : Право, 2015.

ПОЛКОВІ ЕМБЛЕМИ ДОБИ ГЕТЬМАНЩИНИ: ІСТОРИЧНЕ ПОХОДЖЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ СИМВОЛІКИ

Пічієнко М. Г.

Науковий керівник – канд. філол. наук, ст. викладач Гарбар М. А.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057) 702-14-98)
e-mail: mariia.pichiienko@nure.ua

Ukraine is a young state, that has a lot of unexplored questions in historical and language-related sciences, among which is heraldry. This area is in the process of establishment, so that any studies should contribute to the development and formation of this interesting science. In this work we will consider the history of regimental system-setting, describe the Cossack regimental emblems, reveal their characteristic features and investigate their influence on modern heraldry.

Поява перших полків пов'язана з наданням привілеїв реєстровим козакам у 1576 р. польським королем Стефаном Баторієм. Він збільшує реєстр до 3-х тисяч козаків, розподіляє їх на 10 полків. На початку XVII століття кількість полків постійно змінюється, що спричинено різними суспільно-політичними факторами. Після повстання 1625 року за Куруківською згодою кількість полків з 13 скорочено до 8, у 1638 р. – до 6. Саме ці полки – Білоцерківський, Канівський, Корсунський, Переяславський, Черкаський та Чигиринський – стали ядром козацько-гетьманської території.

На підставі Зборівської угоди старшинська рада у Корсуні 16 жовтня 1649 р. ухвалила рішення про поділ 40-тисячного війська на 16 полків в межах Брацлавського, Київського і Чернігівського воєводств. Встановлений поділ на полки зберігся і в пізніші часи лише з невеликими змінами, серед яких розширення території козацького гетьманату за рахунок південних земель Великого князівства Литовського у Берестейському, Мінському і Мстиславському воєводствах.

Після смерті Б. Хмельницького у 1657 р. в умовах політичної кризи козацького гетьманату, яка розпочалася, адміністративна територія Війська Запорізького зазнала реформувань за гетьманів І. Виговського (1658 р.), Ю. Хмельницького та Я. Сомка (1660-1661 рр.), І. Брюховецького (1663 р.), П. Дорошенка (1668 р.), Д. Многогрішного (1669 р.), І. Самойловича (1672, 1674, 1687 рр.), І. Мазепи (1687 р.).

Початок розвитку геральдики в Україні зумовлений наданням містам Речі Посполитої Магдебурзького права, за яким вони одержали можливість користуватися особистими печатками, символи з яких поступово відтворювалися на гербах. Під час Національно-визвольної війни і протягом формування Гетьманщини в окремих полках і сотнях виникли власні емблеми.

Деякі брали за основу символи з герба або печатки центрального міста їхньої дислокації, як, наприклад, Київський, Стародубський чи Ніжинський полки. Інші ж (у більшості східні полки, чий центральні міста не мали власної символіки) створювали свої емблеми. Ними є десять полкових емблем Білоцерківського, Борзнянського, Зіньківського, Іркліївського, Кропивнянського, Лубенського, Миргородського, Полтавського, Прилуцького і Чигиринського полків.

У них є декілька характерних рис: проста структура, домінування в символах зображень зброї, християнських символів чи зрозумілих фігур. Герби відтворювались на щитах німецького типу, достатньо поширених у той час. Коли ж у Гетьманщині сформувався полково-сотенний адміністративний устрій, який є феноменом в історії (військовий устрій перенісся на організацію держави), так саме відбулося і з емблемами – вони стали гербами полків і сотень як адміністративних одиниць. Звісно, повне їх розуміння як гербів є некоректним, адже при їх складанні ніхто геральдичних правил не дотримувався.

Згодом сотенні та полкові емблеми стали основним джерелом у подальшому становленні гербів невеликих містечок того часу. Сьогодні такі українські міста, як Біла Церква, Борзна, Зіньків, Лубни, Миргород, Прилуки, Іркліїв, Кропивна, Полтава, Чигирин мають герби, що повністю або частково збігаються із символікою полків Гетьманщини XVII століття.

Література

1. Гречило А., Савчук Ю., Сварник І. Герби міст України (XIV – I пол. XX ст.). К.: Брама, 2001. 400 с.
2. Заруба В. М. Адміністративно-територіальний устрій та адміністрація Війська Запорозького у 1648–1782 рр. Дніпро: ПП «Ліра ЛТД», 2007. 379 с.
3. Медведев М.Ю. Геральдика или истинная наука о гербах. М.: Гербы и флаги, 2008. 147 с.
4. Про Україну – скарбниця українського народу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://about-ukraine.com>
5. Українська геральдика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://heraldry.com.ua>

УКРАЇНІЗАЦІЯ 1921-1928 РОКІВ

Розуменко О. В.

Науковий керівник – канд. іст. наук, доц., Заборовський В. В.
Харківський національний університет внутрішніх справ
(61080, Харків, пр. Льва Ландау, 27, каф. соціально-гуманітарних
дисциплін, тел. (057) 73-98-260)
E-mail: kafsgd.6f@gmail.com

The processes that took place in Ukraine in 1921-1921, called "Ukrainization", were considered, their significance for the further development of Ukrainian statehood was determined.

Для того, щоб очолити національно-культурний рух, у більшовиків не вистачало ні культурних, ні національних кадрів. Інша річ – спрямувати національно-культурний рух «у правильне русло». Будучи правлячою партією, вони могли це зробити. В цьому й полягала суть українізації.

Яскравим прикладом суто бюрократичного ставлення до українізації є постанова пленуму ЦК КП(б)У від 6 лютого 1922 р. «Цілі і завдання українізації», що містила наступні рекомендації: Повна абсолютна рівноправність української і російської мов, рішуча боротьба проти всякої штучної українізації і русифікації і водночас усунення тих перешкод, які затримували б природний розвиток української культури або які відрізували б українському селянству доступ до ознайомлення з російською культурою. Боротьба проти всякого прагнення зробити з української мови засіб відособлення і протиставлення українських робітників і селян – російським. В Україні політика «коренізації» мала дві складові: 1) власне «коренізацію», яка передбачала розвиток культури національних меншин, що проживали в Україні (кримських татар, поляків, євреїв, німців, греків, молдаван та ін.); 2) «українізацію», яка означала всебічний розвиток культури титульної нації України, тобто — українців. Зазначимо, що українізація проводилась не лише на території УСРР, а й у місцях компактного проживання українців за її межами – на Кубані та Північному Кавказі, в окремих регіонах Сибіру та Казахстану, на Далекому Сході.

1921 року РНК УСРР ухвалив декрет про ліквідацію неписьменності населення віком від 8 до 50 років. Цього ж року в Україні була створена надзвичайна комісія для боротьби з неписьменністю. 1923 року засновано товариство «Геть неписьменність!». До боротьби з неписьменністю приєдналися комсомольські, профспілкові, культурно-просвітні організації і навіть військові. На 1927 рік їм удалося навчити читати й писати понад 2 млн. осіб, проте неписьменними залишилися мільйони дорослих та понад 40% дітей шкільного віку. До позитивних прикмет українізації належить закріплення бодай на деякий час частини завоювань Української революції 1917–1921 років, зміцнення позицій українства в місті, зокрема й коштом

напливу до них сільського населення, якому українізація полегшувала влаштування в місті. Позитивними були також спроби поширити українізацію поза кордони УРСР на етнографічно українські території РРФСР, зокрема у намаганні запровадити там україномовне шкільництво, пресу, постачання української літератури тощо, як також (щоправда, ще менш успішні) домагання українізації армії (Школа червоних старшин у Харкові, газета «Українське Військо», «Червона Армія», що виходила до середини 1930-х рр.). Активно проходила українізація Кубанській, Донській, Армавірській, Тверській, Майкопській, Сельській, Ставропільській та інших областях РРФСР. Тут відкрилися українські хати-читальні, клуби, лікнепи, робфаки. На Курщині був відкритий Український педтехнікум. Кількість дітей, які вчилися мовами національних меншин, була набагато більшою, ніж кількість тих, які вчилися російською. Українська мова впевнено, без утиску для інших, почала посідати провідне місце. Ознакою розуміння важливості національного питання за українізації було й толерантне ставлення до національних меншин в Україні (євреїв, поляків, німців, молдаван й інших) – і забезпечення їх прав у місцевій адміністрації, шкільництві, пресі, театрі тощо.

Зважаючи на все позитивне, що давала українізація, українська інтелігенція назагал схвалювала й підтримувала її, хоч в академічних (УАН) і літературних (ВАПЛІТЕ, неокласики, Ланка-МАРС) колах сприймала її як тільки часткове задоволення природних прав українського народу, а то й перестерігала вже на самих початках перед небезпекою відродження російського великодержавництва й русифікації.

Москва пильно стежила за процесом культурного відродження України і, боячися зміцнення тенденцій до її усамостійнення, почала гальмувати українізацію вже на самих її початках: лист 1926 Й. Сталіна до Л. Кагановича з попередженням проти ухилу М. Хвильового і жадав повної українізації пролетаріату, усунення О. Шумського з України; ліквідація літературних організацій ВАПЛІТЕ і Ланка-МАРС, переслідування неокласиків; ліквідація УАПЦ, розгром Української Академії Наук; заслання М. Грушевського до Москви (1931) тощо. Остаточно українізація була припинена з призначенням у січні 1933р. П. Постишева секретарем ЦК КП(б)У. Протягом 1933–1934 рр. у постишевському терорі більшість діячів українізації були ліквідовані або заподіяли собі смерть (М. Хвильовий, М. Скрипник й ін.), виїхали в інші республіки, щоб перечекаати терор (О. Карпеко), і відтоді неофіційно почалася русифікація, яка особливого прискорення набрала по Другій світовій війні.

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ І ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Скрипник К. Є.

Науковий керівник – ст. викладач Сергієва А. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)

E-mail: kostyanskripnik@gmail.com

Since ancient times, the Ukrainian's people have long-standing traditions, because they are an integral part of their lives. Each tradition has a profound meaning and an equally interesting story, as well as every unique tradition itself and celebrated in its time of the year.

Наш український народ має багату і оригінальну культуру, надбану численними поколіннями. З давніх часів до нас ідуть життєва мудрість та настанови щодо способу життя. Вони закладені в українських звичаях, святах, обрядах, фольклорі. Це – світовідчуття та світосприймання нашого народу. Українські традиції пояснюють та обґрунтовують взаємини між людьми, між людьми і природою, духовну цінність кожної окремої людини, і народу взагалі. Звичаї народу – це ті прикмети, по яких розпізнається народ не тільки в сучасному, а і в його історичному минулому.

Народні звичаї охоплюють усі ділянки громадського, родинного і суспільного життя. Звичаї – це ті неписані закони, якими керуються в найменших щоденних і найбільших всенаціональних справах. Звичай а також мова – це ті найміцніші елементи, що об'єднують окремих людей в один народ, в одну націю. Звичаї, як і мова, виробилися протягом усього довгою життя і розвитку кожного народу. В усіх народів світу існує повір'я, що той хто забув звичаї своїх батьків, карається людьми і Богом. Він блукає по світі, як блудний син, і ніде не може знайти собі притулку та пристановища, бо він загублений для свого народу.

У нашого, українського народу існує повір'я, що від тих батьків, які не дотримуються звичаїв, родяться діти, що стають вовкулаками, але це лише повір'я. В Україні існують багато цікавих та унікальних традицій, які святкуються у певні періоди року. В основі літнього обрядового циклу лежить культ рослинності та магія заклинання майбутнього врожаю, культ сонця та культ померлих. Наприклад, молодіжне і навіть бешкетне, поетичне й дуже старе свято Івана Купала (в ніч на 7 липня), як у багатьох слов'ян, колись було пов'язано із Днем сонцестояння. Ви на власні очі і зараз можете побачити, як дівчата водять таночки і пускають у воду віночки, а хлопці стрибають через вогнище та шукають квітучий папоротник.

Випав перший сніг, наступили морози і покрилися кригою ріки. В селі всі господарські роботи закінчено. Господарі ховають реманент,

лагодять сани, їздять до млина та готуються до Різдвяних свят. Господині прядуть, дівчата вишивають і щоранку вмиваються «першим снігом» та витираються червоною крайкою – «щоб були рожеві лица». Парубки допомагають батькам, а у вільний час заважають дівчатам вишивати. Наближається період угадування на майбутній рік, а разом із цим надходить і час старих традиційних розваг сільської молоді – розваг, що сповнені чаром первісної поезії нашого народу. Зимова давня українська традиція, пов'язана із поворотом сонця – 7 січня (зараз – Різдво Христове). Колись у ці зимові часи прийнято було ворожити на майбутнє, і тому зараз різдвяні українські звичаї – це гадання та заклик до природних сил. Напередодні Старого нового Року (13 січня) діти та підлітки і досі щедрують та «маланкують» (на честь преподобної Меланії). До речі, такі дитячі походи в чомусь аналогічні американському Хеллоуїну.

Разом з пробудженням природи від зимового сну на нашій землі, в Україні, починається цикл народних весняних свят, пов'язаних з стародавніми міфами та віруванням, супроводжених піснями, іграми та хороводами. Народ наш у своїх казках створив чудовий образ весни – гарної молоді дівчини з вінком квітів на голові. Вона, ця дівчина-весна – бажаний і довгожданий гість, її закликають дівчата піснями-веснянками, її зустрічають діти з дарами – солодким печивом у вигляді пташок, її уособлює найкраща з дівчат напередодні Святого Юрія, «Ляля» або «Леля», що одягає на себе білу вишиту сорочку, кладе на голову вінок з весняних квітів, оперізується «зеленим» поясом з трави і квітів і роздає дівчатам дари — вінки, що вістять весілля. Народний образ весни — це образ краси, сили і надії. Одна з весняних українських традицій – святити воду у Водохрещення і віра в її чудові цілющі властивості у ніч напередодні. З самісінького рання люди вбираються удома в Чистий четвер (напередодні Пасхи), обов'язково фарбують яйця і випікають пасхальні калачі до Великодню, вшановують померлих у поминальний день. Проводжають зиму та зустрічають весну на Масляну. Освячують поля і прикрашають дім квітами та травицею на Трійцю.

Кожна з цих традицій – це справжній скарб для українців та для тих, хто їх поважає та виконує, тому український народ шанує та через велику кількість років буде шанувати традиції рідної землі.

Література

1. <http://ukraine-for-business.com/ua/interesting-ukraine/54-ukrainian-customs-and-traditions-in-ukraine>
2. <https://mala.storinka.org/українські-народні-традиції-та-звичаї-скарб-українського-народу.html>
3. <https://mala.storinka.org/українські-народні-традиції-свята-українського-народу.html>

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРАПОР: ДО ПИТАННЯ ПОЄДНАННЯ КОЛЬОРІВ

Сокіркаєв Д. В.

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Кузьміна Л. В.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)
E-mail: ukrainozn@ukr.net

There is a myth that the flag should not be blue-yellow, but yellow-blue, that is, that the Ukrainian flag has been turned over and that all the calamities and misfortunes will suffer the state. Photos, posters, postcards from the time of the UNR show that both versions were used. However, it has been documented that in 1918 hetman Skoropadsky approved the upper blue strip and the yellow lower at the official level.

Існує думка, що національний український прапор має бути не синьо-жовтим, а, навпаки, жовто-блакитним. Деякі громадські діячі та політики вважають, що український державний символ перевернули, і саме це спричиняє політичну кризу в нашій країні. У доповіді поставлено мету – викласти історичний погляд щодо поєднання кольорів на державному прапорі України.

Варто зазначити, що спроби порушити питання розміщення кольорів на державному прапорі почалися ще в період утвердження цього символу, а джерелом провокацій були ворожі сили, що не сприймали ідею української незалежної держави.

Істориками протягом останніх 20 років проведено ґрунтовні дослідження щодо національних символів, виявлено в архівах чимало невідомих за радянських часів матеріалів, що дозволяють спростувати окремі неточності про головний символ України.

Жовтий і синій кольори використовувалися на гербі Руського королівства XIV ст., а також на гербах руських земель, князів, шляхти та міст середньовіччя і раннього нового часу. У XVIII ст. козацькі прапори Війська Запорозького часто виготовляли з синього полотна з лицарем у золотих чи червлених шатах, із золотим орнаментом та арматурою. Утвердження саме синьо-жовтого поєднання кольорів відбулося 1848 р. Українці Галичини та Буковини використовували такий стяг у період національного відродження.

1911–1912 рр. на шпальтах українських часописів відбулася публічна дискусія, яка довела історичну традицію синього та жовтого кольору не лише на Західній Україні, але й на Наддніпрянщині. Але в ті часи не робилося уточнення щодо порядку кольорів. Так, винайдені фотографії, плакати часів УНР свідчать, що використовувалися обидва варіанти. Власне поширенню національних кольорів на Наддніпрянщині сприяло візуально-асоціативне сприйняття прапора як «блакитне небо і жовтий лан

пшениці» [1]. Саме такий порядок був затверджений першим законодавчим актом 27 січня 1918 р. Тоді Центральна Рада на чолі з М. Грушевським видала закон про флот УНР, у якому було зазначено: «Прапором української військової фльоти є полотнище о двох – блакитному і жовтому кольорах. В кряжі блакитного кольору історичний золотий тризубець з білим внутрішнім полем в ньому. Прапором Української торговельної фльоти є полотнище о двох – блакитному і жовтому кольорах». 16 липня 1918 р. гетьман П. Скоропадський також затвердив малюнок нового військового прапора Української держави – верхню синю смугу й жовту нижню.

1917–1921 рр. цей стяг був державним прапором Української Народної Республіки й Української Держави. На підтвердження того, що синій колір був розміщений угорі, а жовтий унизу, можна навести такі офіційні документи: наказ військам Дієвої армії УНР від 30 липня 1919 р.; наказ Головної команди Війська УНР від 01 листопада 1921 р.; наказ військам Галицької армії від 22 серпня 1919 р., де основою командних хоругв був синьо-жовтий прапор. Такий вигляд мав і Стяг Генерального Штабу головного отамана С. Петлюри, а 1920 р. загони Н. Махна також використовували блакитно-жовті прапори.

Незважаючи на документальні свідчення, питання, яким має бути державний символ, актуальне й нині. Зокрема ця тема набула поширення під час Євромайдану, коли деякі громадські організації використовували саме жовто-сині прапори. Основними аргументами прихильників цієї ідеї є посилання на перший прапор УНР (утім протягом 1917 р. порядок кольорів на прапорі не був усталений), на вигадані «геральдичні правила», а також езотеричні ідеї, що до становлення прапора не мають жодного відношення.

У відповідь на це в серпні 2014 року історики-дослідники цієї теми та низка інших науковців опублікували відкритого листа із осудом подібних дій, вказавши на їх безпідставність і назвавши «провокаціями».

Згідно з Конституцією державний прапор України – стяг, що складається з двох рівновеликих горизонтальних смуг синього і жовтого кольорів. І саме такий офіційний державний символ має стати об'єднувачим чинником для формування сучасної української нації.

Література

1. Синьо-жовтий чи жовто-блакитний? Міфи про перевернутий прапор. URL: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2014/01/14/140850/> (дата звернення: 20.02.2019).
2. Державний прапор сьогодення. URL: <http://www.memory.gov.ua/publication/derzhavnii-prapor-ukraini> (дата звернення: 21.02.2019).
3. Синьо-жовтий чи жовто-синій: цікаві факти про прапор України. URL: <https://uamodna.com/articles/synjo-zhovtyy-chy-zhovto-syniy-cikavi-fakty-pro-prapor-ukrayiny/> (дата звернення: 21.02.2019).

КУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ІСТОРИКО-ЕТНОГРАФІЧНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Томачинська В. С., Корсун Д. М.

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Кузьміна Л. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)

E-mail: ukrainozn@ukr.net

The author gave short information about the culture and the ethnographic distribution of Ukraine. Urbanization didn't destroy the ethnographic peculiarities a lot of regions, but changed the way of life and conditions of ethnos.

Наші часи позначені зростанням зацікавленості до проблем української історії, витоків національної культури, непересічних досягнень минулого. Знання свого родоводу, історичних та культурних надбань предків необхідні не лише для піднесення національної гідності, а й для використання кращих традицій у практиці сьогодення.

Культура та побут українського народу, маючи багато загальнонаціональних рис, зберігають певні особливості. Вони виявляються у територіальному аспекті й зумовлені характером історичного розвитку окремих районів України, природно-географічними умовами, взаємозв'язками з іншими народами. Етнографічне районування дозволяє визначити типологічні риси тих або інших явищ культури і генетичні зв'язки між ними. З цього погляду територія України поділяється на такі основні зони: Середнє Подніпров'я (Наддніпрянина), Поділля, Слобожанщина й Полтавщина, Полісся, Прикарпаття, Волинь, Закарпаття, Південь. Варто зазначити, що наведений поділ певною мірою є умовним. Крім того, етнографічні райони не залишаються незмінними, як і критерії, що їх визначають.

Традиційними видами господарської діяльності українського народу з давніх-давен були мисливство, скотарство, рибальство, бджільництво. Найголовнішим завжди було й залишається землеробство. Крім притаманних українцям видів господарської діяльності, поширеною справою було ремісництво. З покоління в покоління передавалися навички з гончарства, ковальства, теслярства, килимарства, вишивання, декоративного розпису тощо. Окремі села та регіони мали свою техніку та культуру виконання певних видів робіт. Дуже поширеними були художні школи – петриківська, гуцульська, опішнянська, подільська тощо. Виникнення ремесел зумовлене, насамперед, власними потребами кожного селянського двору в певних

виробах та було відоме ще за часів трипільської культури. Розвиток народних промислів пов'язаний з виготовленням товарів для продажу. З другої половини ХІХ ст. народні промисли та ремесла почали занепадати у зв'язку з розвитком промислового виробництва. Однак у багатьох районах України й дотепер залишилися осередки їх розвитку, зокрема на Прикарпатті та Буковині, а також в окремих містечках і селах: Опішні, Кролівці, Ніжині, Вінниці, Коломиї, Петриківці та ін. Селище Опішня – загальновизнана столиця українського гончарства.

Породжений об'єктивними соціально-економічними умовами та тісно пов'язаний з ними громадський побут кожного етносу – динамічна система, у якій постійно відбувається взаємодія старих, нових і змішаних форм. У цьому складному процесі традиції, як правило, постійно трансформуються (або виходять з ужитку), а інновації через компромісні форми перетворюються на традиції. Таким чином забезпечується живий зв'язок історії, відбувається передання культурних надбань від покоління до покоління, без якого не може існувати жоден народ.

Найстійкіше зберігаються етноспецифічні риси у сфері духовної культури – мові, звичаях, правових нормах, обрядовості, різних видах мистецтва та народної творчості, віруваннях. Тенденції розвитку духовної культури на сучасному етапі визначаються трьома напрямками: формуванням загальних рис духовної спільності, виявленням особливостей духовної культури за відповідними історико-етнографічними регіонами, збереженням специфічних рис культури окремих народів.

Нині створюються умови для всебічного розвитку всіх етнічних груп, усього народу України. Запорукою цьому є те, що Українська держава забезпечує рівність перед законом усіх своїх громадян незалежно від їхнього походження, соціального й майнового стану, расової та національної приналежності.

Література

1. Географічна енциклопедія України: у 3 т. / відповід. ред. О. М. Маринич. Київ, 1989. Т. 1. А–Ж. 416 с.
2. Дністрянський М. С. Етногеографія України: навч. посіб. Львів, 2008. 232 с.
3. Українська етнологія: навч. посіб. / за ред. В. Борисенко. Київ, 2007. 400 с.

ОСОБЕННОСТИ МЕДИЦИНСКОЙ ПРАКТИКИ НАРОДНЫХ ВРАЧЕЙ ЕКАТЕРИНОСЛАВА

Ходжимуратова С. А., Кузнецова Н. В.

Научный руководитель – канд. филол. наук, ст. преп. Кузнецова Н. В.

ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины»

(49044, Днепр, ул. В. Вернадского, 9, каф. языковой подготовки,

тел.(056)713-52-29)

e-mail: nv-kyznetsova@i.ua

The given work is devoted to the study of the life of famous doctors of one of the historical and ethnographic regions of Ukraine-the city of Dnipro. The influence of their medical skills on the activities of family doctors of our time is considered. Material and spiritual components of the culture of doctors' behavior in modern society are monitored.

В современном мире существует множество разных профессий, для выполнения которых человеку необходимо обладать определенными знаниями и навыками. Умение служить людям, сопереживать, помогать в трудных жизненных ситуациях, поддерживать – неотъемлемая часть работы врача. Врачи – это добрые, терпеливые, смелые люди, для которых спасение человеческой жизни стоит на первом месте. Люди приходят в больницу и надеются, что их вылечат. Они доверяют докторам главное, что у них есть – своё здоровье, поэтому настоящий медработник должен быть отличным специалистом. Многим знакомы имена великих русских врачей: Н.И. Пирогова, И.И. Мечникова, И.М. Сеченова, Н.В. Склифосовского, Н.М. Амосова. Основными принципами и обязательствами их работы являются принципы милосердия и уважения к людям, не причинения вреда ближним.

Подобными убеждениями наполнена жизнь и трудовая деятельность почетных врачей города Екатеринослава (прежнее название Днепра) Ивана Васильевича Лешко-Попеля, Павла Никифоровича Бойченко и Александра Львовича Караваева. Их врачебное искусство служит наглядным примером для многих медиков, а также студентов, которые выбрали нелегкий путь оказания помощи и спасения жизни всех нуждающихся.

Доктора Лешко-Попеля (1860-1903) по праву называют законодателем семейной медицины. Прожив недолгую жизнь, он стал известен тем, что оказывал помощь малоимущим людям. В конце XIX века многие врачи имели частную медицинскую практику и отказывались лечить пациентов, у которых не было денег. Ивана Васильевича не интересовали подобные проблемы, он, будучи еще студентом-старшекурсником, ходил по кварталам, где жили бедные люди, искал больных и лечил их совершенно бесплатно. Бывали случаи, когда он сам доплачивал больным за согласие лечиться. Позже, когда у него была своя врачебная практика, он делал

бесплатные хирургические операции бездомным. Многие богатые горожане предпочитали лечиться у него, что давало возможность народному доктору, как его называли пациенты, легко разбогатеть, но все свои денежные средства врач отдавал бедным.

Многое сделал для жителей города на Днестре выпускник Харьковского университета Павел Никифорович Бойченко (1813-1884). Он заведовал всеми «Богоугодными заведениями», активно участвовал в борьбе с холерой, принимал раненых во время Крымской войны. За особые заслуги перед родным краем он был награжден орденом Святого Станислава III степени и назначен руководителем Фельдшерской службы.

«Не нарушая истины и без преувеличения, можно сказать, что в 40-х – 80-х годах в Екатеринославе все – от высшего представителя власти до последнего бедняка, до самого жалкого нищего – знали доктора Бойченко, и теперь, без сомнения, с признательностью вспоминают о нем» – отмечал старожил нашего города Николай Рындовский в 1887 году [1].

Выходец из народа Александр Львович Караваев (1855-1908) известен как врач и общественный деятель. Выпускник Медико-хирургической академии Санкт-Петербурга рано получил степень доктора медицины и всю жизнь боролся за права рабочих людей. Его последующая бурная политическая деятельность явилась причиной, по которой он был выслан в Екатеринославскую губернию. Здесь он был избран депутатом Государственной думы от съезда городских избирателей, состоял членом думской комиссии по свободе совести, помогал нищим и безработным. Доктор Караваев имел частную врачебную практику, активно занимался культурно-просветительской деятельностью. Его очень любили простые люди, и когда он был убит в своем рабочем кабинете во время приема пациентов, многие горожане пришли проститься с «другом народа». Именно так его называли между собой рабочие. Память о нем еще долго жила в сердцах местных жителей, потому что он не делал разницы между богатыми и бедными и старался помочь всем.

Считаем это исследование жизни и деятельности известных врачей Днестра очень важным, так как на их примере каждый студент стремится познать основы своей профессии. Морально-этические нормы поведения врача способствуют развитию готовности студентов к оказанию медицинской помощи независимо от пола, национальности, происхождения или места жительства. Это очень важная и нужная профессия, которая направлена на облегчение страданий больного, а также на укрепление здоровья человека и общества. Необходимо стремиться к тому, чтобы помогать каждому человеку, как это делали «народные врачи» XIX века.

Литература

1. Тайны Днестра: больницы Мечникова – 220 лет/ Днепропетровский городской сайт/ <https://www.gorod.dp.ua/news/145918>.

ЛІТЕРАТУРНІ ЗДОБУТКИ ТА ВТРАТИ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1917–1921 РОКІВ

Хомякова О. В.

Науковий керівник – асист. Євсюкова О. Г.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел.: (057)702-14-98)
E-mail: m836203@gmail.com

The article is devoted to the literary achievements and losses of the Ukrainian revolution, which was from 1917 to 1921. During this period, the flowering of Ukrainian literature, the press, journalism, bookselling took place.

У роки Української революції 1917–1921 років відбувався розквіт української літератури, преси, журналістики, книгодрукарства. Були написані шедеври, котрі знає та любить, мабуть, кожен українець, які входять до літературної скарбниці нашої країни та вважаються класикою української літератури. Проте авторів, які створили ці твори, спіткала трагічна доля: їх було страчено, вигнано з Батьківщини, ув'язнено до таборів.

Українська революція 1917–1921 років – ряд подій, пов'язаних з національно-визвольною боротьбою українського народу. В ці роки ставали питання незалежності України як держави, демократичного політичного і справедливого соціально-економічного устрою та відновлення територіальної цілісності. Соціально-культурна ситуація на той час в Україні суттєво вплинула на світогляд літературних митців, які починають більше усвідомлювати обмеженість критичного реалізму, вважають за необхідне змінювати традиційний підхід до вирішення проблем і форм їх зображення. Поглибилось розмежування серед творчої інтелігенції. Серед літераторів-модерністів поширюється імітація ідейної «незалежності».

Метою роботи є вивчення літературного процесу в період Української революції 1917–1921 років, яка була як умовою розквіту української літератури, так і причиною фізичного знищення діячів культури.

Літературний процес цих років як історико-мистецьке явище був обумовлений початком революційних рухів, що дали поштовх для розвитку української літератури. Активну участь у цьому процесі брали як вже відомі письменники і поети, так і молоді літератори, які розкрили свій талант саме в ці роки. Письменники і поети того часу були безпосередніми учасниками подій. Життя деяких з них обірвалося раніше, ніж встиг розквітнути талант. Українське суспільство разом із новітньою літературою побачили великі перспективи майбутнього. Так, у 1918 році вже налічувалось 104 видавництва – «Час», «Промінь» (Сміла), «Союз» (Харків) та ін. Через це почала видаватись велика кількість українських

ЗНАЧЕННЯ І РОЛЬ ВОЛОНТЕРСЬКОГО РУХУ В ІСТОРІЇ ТА СУЧАСНОСТІ

Чорний Р. В.

Науковий керівник – канд. філос. наук, доц. Коваленко Е. А.
Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)
e-mail: roman.chornyi@nure.ua

Volunteering is a voluntary unselfish social useful activity. It can be done by individuals and organizations. Details of this movement we will consider further.

Волонтерство є одним із позитивних підґрунть сучасного громадянського суспільства. Це благодійна діяльність, яка здійснюється фізичними особами, щоб надати допомогу людям, які опинилися в скрутному становищі завдяки виникненню політичних криз у суспільстві: військових протистоянь, економічних криз, епідемій та хвороб тощо.

Дана робота ставить перед собою мету розглянути формування в сучасному суспільстві волонтерського руху і його значення для сучасного суспільства.

Зараз волонтерство – потужний соціально-суспільний прояв, спроможний прийняти на себе частину повноважень державних соціальних установ. В основу добровільності покладена здатність однієї людини безкорисливо виконувати роботу на благо інших. Тобто, частину часу, енергії, знань, досвіду волонтер витрачає на виконання діяльності, яка приносить користь іншим людям чи суспільству в цілому [2].

Термін «волонтерство» означає передусім діяльність на основі добровільної волі. Існує припущення, що волонтерство як суспільний рух виникло на Заході. 1859 рік вважається роком виникнення волонтерського руху в світі. Саме в цей період Жан Анрі Дюнан, відомий французький письменник-журналіст, вражений наслідками кривавої битви при Сольферіно, запропонував створення Червоного Хреста – організації, яка б працювала на волонтерських засадах і надавала першу медичну допомогу полоненим та пораненим. Принципами, сформульованими Анрі Дюраном, керуються і досі волонтерські організації усього світу [1].

Деякі дослідники виділяють ХХ століття як головну віху у розвитку волонтерського руху. У Європі після закінчення першої світової війни з'явилися люди, готові надавати допомогу постраждалим у війні. Саме у цей час були створені перші волонтерські організації. На сьогодні засновано Координаційний комітет міжнародної волонтерської служби (CCIVS) під егідою ЮНЕСКО зі штаб-квартирою у Парижі.

Можна визначити три основні типи волонтерських організацій по спрямованості їх діяльності.

Перший тип – це волонтерські групи при благодійних фондах. Таких більшість. Волонтери знаходяться в рамках статуту фонду і прикладних задач, їх діяльність обмежена конкретними установами (дитячими будинками, лікарнями) або благоотримувачами. Керівником волонтерів, як правило, є співробітник фонду. Він ставить перед добровольцями практичні завдання, які треба вирішити в даний момент. Набирає нових волонтерів, організовує працю добровольців, підтримує їх мотивацію.

Другий тип волонтерських організацій – ті, що створені з ініціативи та силами добровольців. Їх мета, в загальному, перш за все – допомогти своїм підопічним, але на відміну від фондів, практичні завдання добровольці ставлять собі самі, і вся їх робота здійснюється власними силами. Основним завданням керівництва такої організації є найбільша ефективність і налагодженість роботи добровольців. Ресурс кожного – час, а значить, подарований комусь час має бути витрачено з максимальною користю.

Третій тип організацій, що займаються добровольцями, – це ті, що існують не тільки заради підопічних, а й заради волонтерів, заради розвитку та підтримки добровольчих ініціатив. Їхнє головне завдання – створити середовище виховання та навчання людей які долучатимуться до цього на добровільних основах. При цьому, безумовно, надається допомога підопічним, ведеться робота з ними. У таких волонтерських рухів немає свідомо певних функцій бізнесу. Багато що залежить від самих волонтерів. Якщо є ініціативна людина і рух готовий підтримати його ідею, то з'являється новий напрямок діяльності. Так, волонтери можуть піклуватися і про дітей в лікарнях, і в той же час листуватися з ув'язненими [3, с. 14].

Отже, у сучасному світі волонтерську діяльність розуміють як добровільну неприбуткову діяльність людей, що спрямована на надання допомоги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах. Волонтерство потрібно сприймати як невід'ємну частину громадянського суспільства, як соціальну систему взаємопов'язаних дій членів цього товариства на локальному, національному та міжнародному рівнях у межах певного суспільного сектора, який відокремлюється від держави і бізнесу.

Література

1. Івано-Франківська обласна універсальна наукова бібліотека ім. І.Франка: досвід, тенденції, перспективи. Вип 2. Івано-Франківськ, 2015, 71 с.
2. Матяш М. Українське волонтерство – явище унікальне. Київ. : УКРІНФОРМ. 2017. 5 с.
3. Социальное волонтерство. Теория и практика. Москва: Омега-Л, 2016. 128 с.

АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК

А		Кравченко Н. С.	33
Акіменко Б. В.	70	Круглов М. С.	35
Акімов М. О.	72	Кузнецова Н. В.	104
Артеменко Р. І.	74		
Б		М	
Борисенко Л. А.	5	Матюшенко В. К.	37
Бриль І. І.	76	Міхальов Б. С.	25
Бугаєвський М. С.	7	Михальчук М. О.	39
		Муравчик А. М.	88
		Мухачова О. В.	41
В			
Важинський Б. В.	9	Н	
Воропаєва К. А.	11	Некрасова А. О.	7
Вракіна К. П.	13		
Г		О	
Гладка М. І.	15	Окушко О. М.	65
Гмиря Д. І.	76	Оленич П. С.	43
Горбовцова І. В.	17	Онипченко А. О.	45
Грицевич Ю. В.	19		
Гуща А. А.	21	П	
Д		Павлов О. С.	47
Деєв С. Д.	23	Пальвальов О. П.	90
		Пашаєв Кенан М.	49
		Переверзева О. М.	51
		Піцур Ю. М.	92
Є		Пічієнко М. Г.	94
Єфремова А. С.	78		
Ж		Р	
Жукотинський Т. Г.	80	Розуменко О. В.	96
З		С	
Зорін М. Т.	25	Скрипкін А. А.	53
		Скрипник К. Є.	98
		Сокіркаєв Д. В.	100
		Сокол З. В.	56
		Соколова В. К.	57
К		Т	
Кириченко А. А.	82	Тимошенко Д. О.	59
Коваленко Ю. В.	27	Томачинська В. С.	102
Коновалов А. Є.	84		
Корсун Д. М.	102		
Кортяк Є. Ю.	29		
Кравцов А. С.	31		
Кравченко А. Ю.	86		

Ф
Фукс М. А. 61

Х
Ходжимуратова С. А. 104
Хомякова О. В. 106

Ч
Чорний Р. В. 108

Ш
Шостакович А. Р. 63

Ю
Юнік Д. С. 65

Я
Яценко В. І. 67

ЗМІСТ

Секція 1	
УКРАЇНСЬКА МОВА ВІД ДАВНИНИ ДО СУЧАСНОСТІ....	4
Секція 2	
ІСТОРИЧНІ, РЕГІОНАЛЬНІ, ГЕОПОЛІТИЧНІ	
АСПЕКТИ КУЛЬТУРИ.....	69
Алфавітний показчик.....	110

«РАДІОЕЛЕКТРОНІКА ТА МОЛОДЬ У ХХІ СТОЛІТТІ»

Матеріали 22-го Міжнародного молодіжного форуму

Відповідальна за випуск:

В. Л. Циганенко

Комп'ютерна верстка

І. В. Кривушкіна
Н. О. Ластовець

Матеріали збірника публікуються в авторському варіанті
без редагування

Підп. до друку 02.04.19.
Умов. друк. арк. 6,6.
Ціна договірна

Формат 60x84 ^{1/16}.
Облік. вид. арк. 5,9.
Зам № 2-321.

Спосіб друку – ризографія.
Тираж 67 прим.

ХНУРЕ. Україна. 61166, Харків, просп. Науки, 14

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі ХНУРЕ
61166, Харків, просп. Науки, 14

